

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI

KATEDRA HISTORIE

**Udavači odsouzení Mimořádným lidovým soudem
v Olomouci k trestu smrti (1945–1948)**

Magisterská diplomová práce

Olomouc 2021

Autor: Bc. Tereza Šmídová

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně, a to pouze na základě literatury a pramenů uvedených v seznamu pramenů a literatury.

Tereza Šmídová

Poděkování

Předně bych chtěla poděkovat PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph.D. za pomoc a cenné rady při psaní této diplomové práce. Mé díky za ochotu patří také pracovníkům archivů, které jsem navštívila. V neposlední řadě děkuji svým přátelům, jejichž podpora pro mě znamenala často více, než si dokážou představit. Jmenovitě Mgr. Tereze Poláčkové za osvětlení právní problematiky a Mgr. Michalu Nguyenovi za pomoc s německými překlady.

Obsah

Úvod	6
1. Literatura a prameny	8
1.1 Prameny	8
1.2 Literatura	9
2. Analýza jednotlivých procesů	12
2.1 MLS Olomouc a čin udavačství	12
2.2 Vyšetřování osob	15
2.3 Vybraní udavači před MLS Olomouc	19
2.3.1 Antonín Laštůvka a Joseph Drescher	19
2.3.2 František Pitrun	22
2.3.3 Franz Odstrčil	23
2.3.4 Antonín Šiška	24
2.3.5 Miloslav Svozil	26
2.3.6 Josef Prášil	28
2.3.7 Josef Schupp	30
2.3.8 Josef Bocan	33
2.3.9 Joseph Zink	35
2.3.10 Paul Spielvogel	36
2.3.11 Wilhelm Müller, Heinrich Kleibel, Franz Skácel	39
2.3.12 Rupert Straka	44
2.4 Stratifikace jednotlivých případů	48
2.5 Průběh soudních procesů zkoumaného vzorku osob	51
2.6 Dobový tisk	53
3. Analýza některých aspektů	58
3.1 Rodinné zázemí a věk	58
3.2 Vzdělání a povolání	58

3.3	Národnost	60
3.4	Členství ve fašistických a nacistických organizacích.....	61
3.4.1	Konfidenti a spolupracovníci gestapa a SD.....	66
4.	Závěr	69
	Resumé	72
	Seznam použitých pramenů a literatury	73

Úvod

Poválečná československá historie je morálně složitou záležitostí, ať u se jedná o vysídlení Němců z pohraničí nebo retribuční soudnictví, které mělo za úkol soudit osoby, které spolupracovali s nacisty. Československo nebylo jedinou zemí v Evropě, která se tímto způsobem snažila vyrovnat se svou minulostí. Faktem ale zůstává, že ve srovnání se soudními procesy v ostatních státech, je počet odsouzených lidí poměrně vysoký. V ostatních evropských zemích byla spousta lidí odsouzena k trestu smrti, nicméně málo z těchto trestů bylo skutečně provedeno. V bývalém Československu bylo vykonáno 95 % všech poprav.

Magisterská diplomová práce se zabývá osobami, které byly odsouzeny na základě §11 – udavačství dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Mimořádným lidovým soudem v Olomouci k trestu smrti v letech 1945–1948. Potrestání válečných zrádců, kolaborantů, zločinců a jiných živlů bylo po válce jednou z priorit domácího odboje i zahraniční exilové vlády. Tento úkol byl řešen na základě tzv. retribučních dekretů, které mj. zřizovaly i mimořádné lidové soudy. Mimořádných lidových soudů bylo na našem území zřízeno celkem 24, a ten olomoucký zahájil svou činnost 1. října 1945.

Hlavním cílem této práce je zaměřit se na osoby, které byly odsouzeny za čin udavačství k trestu smrti a analyzovat nejen samotné udavače, ale i soudní procesy, které s nimi byly v období třetí republiky vedeny. Práce je rozdělena na dvě hlavní části.

V první části práce se zaměřím na analýzu jednotlivých procesů. V úvodu představím jednotlivé udavače ze zkoumaného vzorku a popíšu jednotlivé situace, za které byly dané osoby odsouzeny MLS v Olomouci. Pokusím se zjistit, v jakém sociálním prostředí nejčastěji tyto osoby udávaly, a pro jaké důvody tak činily. Zaměřím se také na to, zdali byly mezi jednotlivými osobami rozdíly, a případně popíšu, jaké tyto rozdíly byly. Poválečné období bylo poměrně komplikované zejména pro osoby německé národnosti. Budu se tak snažit zjistit i to, jestli soudnictví třetí republiky nebylo méně kritické k Čechům, nežli k Němcům anebo zdali přistupovalo k oběma národnostem stejně. Zajímavé také bude podívat se do dobového tisku, jak jednotlivé soudní procesy reflektoval.

V druhé části práce se zaměřím na určité aspekty či primární znaky, které umožňují jednotlivé zájmové osoby kategorizovat. Zaměřím se na jejich sociální zázemí, a to zejména vzdělání, povolání, věk, národnost a členství v nacistických organizacích. Budu se snažit zjistit, zdali se jednalo o homogenní či spíše heterogenní skupinu. Pro lepší orientaci v jednotlivých údajích bude do příloh připojena tabulka s výše zmíněnými údaji.

Na základě publikace *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918–1989* od Otakara Lišky bylo Mimořádným lidový soudem Olomouc k trestu smrti za čin udavačství odsouzeno celkem 19 osob české i německé národnosti. Ze seznamu byli vyřazeni příslušníci gestapa Vilém Hýža a Jan Kukulka, kteří byli zpracováni již v diplomových pracích Anny Blatecké a Vojtěcha Češíka. Stejný postup proběhl i u Viléma Schnölzera, kterého ve své diplomové práci zpracovala Květa Merunková. Do výzkumu nebyl zahrnut ani Klement Schertler, který byl podle rozsudku nalezeného v archivu sice odsouzen k trestu smrti, ovšem nikoliv na základě §11, ale §5 a §7 dekretu prezidenta republiky č.16/1945. Diplomová práce se tak věnuje celkem 15 osobám. Konkrétně se jedná o osoby české národnosti: Josefa Bocana, Antonína Laštůvku, Františka Pitruna, Josefa Prášila, Josefa Schuppa, Miloslava Svozila, Antonína Šišku a osoby německé národnosti: Josepha Dreschera, Franze Odstrčila, Heinricha Kleibela, Wilhelma Müllera, Franze Skácela, Paula Spielvogela, Ruperta Straku a Josepha Zinka.

1. Literatura a prameny

1.1 Prameny

Hlavním zdrojem informací pro archivní výzkum v této magisterské práci jsou soudní spisy vzniklé při vyšetřování nacistických zločinců Mimořádným lidovým soudem v Olomouci.¹ Jedná se tak o písemné prameny institucionální povahy. Fond MLS Olomouc se nachází na olomouckém pracovišti Státního oblastního archivu Opava, kam byl předán z Liberce v roce 1988. Samotný vyšetřovací spis zpravidla obsahuje zprávu o zatčení, popis osoby, výslechové protokoly zadržného i svědků, hlavní přelíčení, rozsudek a protokol o likvidaci obviněného. Spisy také občas nejsou úplné, chybí jednotlivé části, zejména protokoly o zatčení nebo výpovědi některých svědků.

Při analýze těchto pramenů je potřeba postupovat velice kriticky a opatrně. Obsahují poměrně velké množství překlepů, gramatických chyb a pozměněných názvů a jmen. Hlavním problémem ale je, že obvinění spoustu informací zamlčovali a překrucovali a snažili se tak dokázat svou nevinu. Stejný problém nastává i u výpovědí svědků, kteří vypovídali buď ve prospěch či neprospěch obviněné osoby. Je často problematické určit, jak často a v jakých situacích mluvili pravdu nebo lhali. Dalším problémem je, že tyto soudní procesy probíhaly třeba o několik let později po činu, ze kterého byla souzená osoba obžalována. Tak nastává stejný problém jako například při orální historii. Některé vzpomínky tak mohly být zkreslené nebo si je dotyční nemuseli pamatovat. I samotné vyšetřování nebylo často vedeno zrovna důkladně, a to zejména v prvním roce činnosti MLS. Výpovědi svědků nebyly dostatečné a zdá se, že důkaz na základě, kterého byl rozsudek vynesen, nebyl vždy stoprocentně průkazný.

Doplňkové informace, zejména protokoly zadržení vyšetřovaných osob, fotografie vězňů a trestní oznámení, měly být uloženy v Archivu bezpečnostních složek. Na základě lustrace z ABS se měly další prameny nacházet také v Národním archivu a Moravském zemském archivu. Bohužel, výsledky bádání nebyly úspěšné. Většinou se jednalo o kopie stejných pramenů, které jsou uloženy v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

---

¹ Konkrétně se jedná o signatury: LS 958/46 (Bocan), LS 317/46 (Drescher), LS 237/47 (Kleibel, Müller, Skácel), LS 93/45 (Laštůvka), LS 150/46 (Odstrčil), LS 66/46 (Pitrun), LS 658/46 (Prášil), LS 752/46 (Schupp), LS 52/47 (Spielvogel), LS 303/47 (Straka), LS 580/46 (Svozil), LS 406/46 (Šiška), LS 1193/46 (Zink) a LS 1293/46 (Zink).

Další pramennou základnou jsou periodika, která vycházela v letech 1945–1948 na území Olomouce. Jedná se o noviny *Osvobozený našinec*, *Stráž lidu* a *Volné slovo*. *Osvobozený našinec* byly české regionální noviny, které byly po druhé světové válce obnoveny Československou stranou lidovou a vycházely denně. V roce 1948 byly komunisty zakázány. Noviny *Stráž lidu* vydávala Komunistická strana československá od roku 1945. Po roce 1948 se staly dominantním nástrojem komunistické propagandy. Československá strana národně socialistická vydávala května 1946 list *Volné slovo*.

U pramenů tohoto typu je nutné vzít v potaz, že noviny se často snažily subjektivně ovlivnit názor čtenářů. Je proto potřeba k nim přistupovat opatrně a vždy je srovnat s dostupnými informacemi z jiných zdrojů, zejména s průběhem hlavních přelíčení a rozsudky nacházející se ve vyšetřovacích spisech. Jednotlivá periodika měla také často vazby na určitou politickou stranu.

1.2 Literatura

Téma retribuce a mimořádných lidových soudů se začalo těšit badatelskému zájmu až po roce 1989. Na konci devadesátých let vyšla první ucelená monografie od Mečislava Boráka *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. V první části práce se autor věnuje všeobecně poválečné retribuci v Československu, a to od problematiky jejího uvedení do praxe až po její důsledky. Druhá část monografie je zaměřena regionálně, a to konkrétně na Mimořádný lidový soud v Ostravě a jeho činnost.²

Významnou publikací v problematice retribuce je monografie *Národní očista: retribuce v poválečném Československu* od amerického historika Benjamina Frommera, jehož nezaujatý pohled zahraničního historika, který se nesnaží skandalizovat, vnáší na problematiku poněkud nový pohled. Velmi zajímavou pasáží je snaha o zasazení „národní očisty“ do širšího kontextu, kdy ji komparuje s podobnými procesy v ostatních evropských zemích. Autor také upozorňuje na roli prezidenta republiky Edvarda Beneše při tvorbě retribučních zákonů a operuje s myšlenkou, že soudní justice v tomto období byla značně ovlivněná politickou mocí. Benjamin Frommer vidí v retribučním soudnictví důsledný pokus vyrovnat se s válečnou i předválečnou minulostí, nicméně velké slabiny spatřuje v samotných

---

² BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy 1998.

soudních procesech, které díky nemožnosti se odvolat k vyššímu soudu a vykonání trestu smrti do tří hodin od rozsudku, byly často velmi nespravedlivé.³

Mimořádným lidový soudům v letech 1945–1948 na Královéhradecku se věnuje Lucie Jarkovská. Její zkoumání se opírá o soustavný archivní výzkum. I když jde o zpracování materiálu regionálního charakteru, získané poznatky lze využít i při celkovém zpracování československého poválečného soudnictví. Autorka zpracovává a vyhodnocuje prameny z celého královéhradeckého regionu a zasazuje je do dějinného kontextu.⁴

Důležitá je také závěrečná část sborníku *Okupace, kolaborace, retribuce* od Ivo Pejčocha, Jiřího Plachého a kolektivu, kde jsou práce zabývající se poválečnými retribučními procesy.⁵ Právním aspektům a samotným dekretům prezidenta republiky se věnuje také historik Jan Kuklík.⁶

Pokud se zaměříme na zpracovatelnost tématu na Olomoucku, žádná souborná monografie zatím neexistuje. Jiří Fiala se ve své studii zabývá tresty smrti na Olomoucku v období nacistické okupace a třetí republiky.⁷ Na toto téma vznikla i řada diplomových prací na Univerzitě Palackého. Absolvent Jiří Grézl analyzuje fungování MLS Olomouc a k práci, která vyšla v tištěné podobě, náleží i velmi detailní tabulka s obžalovanými (jméno, národnost, datum hlavního přelíčení atd.) k roku 1945.⁸ Lenka Šudřichová se zaměřila na „olomoucké Němce“, kteří stanuli po válce před MLS Olomouc a zpovídali se ze svých zločinů. Klade si otázky, z jakých sociálních vrstev dané osoby pocházely, jaká byla motivace jejich činů a jakou roli v tom hrála jejich národnost.⁹ O příslušnících olomouckého gestapa odsouzených v rámci retribuční k trestu smrti psal Vojtěch Češík.¹⁰ Bakalářskou diplomovou práci

---

³ FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha 2010.

⁴ JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha 2008.

⁵ PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří: *Okupace, kolaborace, retribuce*. Praha 2010.

⁶ KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“*. Praha 2002.

⁷ FIALA, Jiří: *Z historie katovského řemesla v Olomouci. III. Popravy v Olomouci za nacistické okupace v letech 1939–1945 a během činnosti zdejšího Mimořádného lidového soudu v letech 1945–1948*. Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci, 2009, č. 298, s. 61–86.

⁸ GRÉZL, Jiří: *Činnost Mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*. Šumperk 2007.

⁹ ŠUDŘICHOVÁ, Lenka: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*. Olomouc 2001 (nepublikovaná diplomová magisterská práce).

¹⁰ ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého gestapa odsouzení v rámci retribuční k trestu smrti*. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová magisterská práce).

o nacistických dozorcích před MLS Olomouc zase zpracovala Anna Blatecká.¹¹ Tématu soudních procesů v rámci poválečné retribuice se také dotkly Klára MauEROVÁ a Květa MerunkOVÁ.¹² Jedním z posledních příspěvků v rámci této problematiky je magisterská diplomová práce od Martina Šmakala, který se věnuje i tisku, který o poválečných procesech informoval.¹³

Problematika retribuice a mimořádných lidových soudů je velmi oblíbeným tématem diplomových prací, ať už se jedná o velký či malý retribuční dekret. Ke každému MLS existuje alespoň jedna bakalářská a magisterská diplomová práce. Velmi dobře zpracovány jsou především MLS Brno, MLS Litoměřice, MLS Uherské Hradiště, MLS České Budějovice, MLS Jihlava a MLS Praha. Hůře jsou na tom naopak MLS Klatovy, MLS Nový Jičín a MLS Jičín. Některé práce se zaměřují i na problematiku ženské retribuice, která se ještě nedočkala samostatné monografie. Existuje však publikace od Ivo Pejčocha a Jiřího Plachého, která obsahuje krátké biogramy o ženách, které byly v rámci československého poválečného soudnictví odsouzeny.¹⁴ Problematice udavačství se věnují diplomové práce Jindřicha Svačiny¹⁵ a Zuzany Hruběšové¹⁶.

---

¹¹ BLATECKÁ, Anna: *Nacističtí vězeňští dozorcí před Mimořádným lidovým soudem Olomouc*. Olomouc 2016 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

¹² MAUEROVÁ, Klára: *Ernst Liedtke (1913–1948), vedoucí služebny SD v Olomouci*. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).; MERUNKOVÁ, Květa: *Životní osudy členů blokové služebny nacistické bezpečnostní služby Sicherheitsdienst v Hranicích na Moravě*. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

¹³ ŠMAKAL, Martin: *Historicko-právní konotace retribučního soudnictví v Československu. Analýza soudních řízení u Mimořádného lidového soudu v Olomouci mezi lety 1945–1947*. Olomouc 2020 (nepublikovaná diplomová magisterská práce).

¹⁴ PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří: *Ženy na popravišti: tresty smrti vykonané v Československu na ženách v rámci retribučního soudnictví v letech 1945–1948*. Cheb 2016.

¹⁵ SVAČINA, Jindřich: *Postih udavačství u mimořádného lidového soudu v Českých Budějovicích 1945–1948*. Brno 2017 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

¹⁶ HRUBEŠOVÁ, Zuzana: *Retribuce a udavačství. Případ Mimořádného lidového soudu Litoměřice 1945–1948*. Liberec 2016. (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

2. Analýza jednotlivých procesů

2.1 MLS Olomouc a čin udavačství

Legislativní práce na právních normách trestající zločiny spáchané na okupovaném území bývalého Československa byly zahájeny v roce 1942. Zákonodárná moc náležela prezidentu republiky, takže právní normy, které vydával, měly formu prezidentských dekretů. Prvotní jednání nebyla jednoduchá. S podobou dekretu dlouho nebyla spokojena Státní rada, vláda ani samotný prezident Edvard Beneš. Schválení dekretu urychlily perzekuce spojené s vyhlazením Lidic a Ležáků po atentátu na Heydricha.¹⁷ První předlohu přijala exilová vláda v Londýně 1. února 1945. Tento předchůdce Velkého retribučního dekretu vytvářel mimořádné lidové soudy, Národní soud a měl potrestat válečné zločiny a případy nejvýznamnější válečné kolaborace.¹⁸

Tento dekret byl nahrazen na osvobozeném území novým dekretem prezidenta republiky a byl uveřejněn 9. července 1945, kdy také nabyl účinnosti. Jednalo se o tzv. Velký retribuční dekret č. 16/1945 Sb., měl 34 paragrafů a byl rozčleněn do několika hlav. Zjednodušeně, zločiny zde byly rozděleny do čtyř kategorií: zločiny proti státu, zločiny proti osobám, zločiny proti majetku a samostatně uvedené udavačství. Od toho londýnského se velmi nelišil, byl ale přidán paragraf, který stíhal právě zločin udavačství.¹⁹ Dekret se vztahoval na dobu tzv. zvýšeného ohrožení republiky, období vymezené od 21. května 1938 do 31. prosince roku 1946. Platnost dekretů skončila v ČSR 4. května 1947.²⁰

Dekret č. 38/1945 Sb. Malý retribuční dekret, který byl přijat 27. října 1945, který měl trestat méně závažné projevy kolaborace – tzv. provinění pro národní cti. Týkal se pouze českých občanů. Jako příklad se dají uvést některé kolaborantské spolky, například fašistické Svatoplukovy gardy. Čelní představitelé byli trestáni podle Velkého retribučního dekretu a řadoví členové, kteří se evidentně nedopustili trestní činnosti, byli řešeni podle Malého retribučního dekretu.²¹

---

¹⁷ KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: dekryty prezidenta republiky 1940–1945*. Praha 2002, s. 197.

¹⁸ Tamtéž, s. 214.

¹⁹ BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. s. 26.

²⁰ Tamtéž, s. 98.

²¹ KMOCH, Pavel: „Malá retribuce“ 1945–1948. *Trestní a nalézací komise v Benešově*. *Historica Olomucensia*, 41, 2012, s. 262.

Po únorovém převratu roku 1948 bylo retribuční soudnictví obnoveno, a to 25. března 1948, čímž mohlo dojít k otevření starých případů. Komunisté po období první retribuční vyvolávaly dojem, že je v ČSR velké množství nedořešených případů, které byly úmyslně zametány pod koberec. Tzv. druhá retribuce byla využita politicky. Mohlo docházet k redukci trestu, navýšení délky trestu, odsouzení k smrti a odebrání majetku.²²

Mimořádné lidové soudy byly zřizovány na základě Velkého retribučního dekretu v sídlech krajských soudů. Nevznikaly jednotně. Vždy záleželo, jak rychle se povedlo okresnímu národnímu výboru sestavit návrhy na jmenování soudců z lidu.²³ V čele soudu stanul vždy přednosta, který byl soudcem z povolání a jmenoval ho prezident republiky. O rozsudcích rozhodoval pětičlenný senát, která se skládal z jednoho předsedy a čtyř soudců z lidu. Předseda byl taktéž soudcem z povolání, soudcové z lidu byli vybíráni z řad perzekvovaných a vězněných válečných odbojářů. Veřejného žalobce jmenovala vláda nebo ministr spravedlnosti.²⁴

MLS Olomouc, jako jeden z 24 MLS v Československu, byl ustaven dne 11. června 1945. Svou činnost ovšem zahájil až 1. října 1945 a přednostou soudu byl jmenován JUDr. Jaroslav Matura.²⁵ Prvním odsouzeným byl Němec Kurt Lerch, kterému byla prokázána spoluúčast na vraždě parašutisty. Byl odsouzen na doživotí. Pod obvody MLS Olomouc spadaly okresy Olomouc, Kojetín, Prostějov, Plumlov, Konice, Litovel, Mohelnice, Zábřeh, Šternberk, Šumperk, Šilperk, Staré Město, Vízmbek, Rýmařov, Moravský Beroun, Uničov, Dvorce a Libavá.²⁶ MLS Olomouc měl sídlo na třídě Svobody 16, v budově dnešního okresního soudu. Popravy byly prováděny na nádvoří věznice.²⁷

Za celé období činnosti MLS Olomouc bylo vyhotoveno 2350 spisů.²⁸ Všechny spisy nejsou dochované. Je možné, že byly záměrně zničeny nebo si je vypůjčily jiné instituce ke zkoumání a následně byly spisy ztraceny. Dochovaných

---

²² BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*, s. 74.

²³ Tamtéž, s. 41.

²⁴ Tamtéž, s. 42.

²⁵ FIALA, Jiří: *Z historie katovského řemesla v Olomouci. III.*, s. 70.

²⁶ GRÉZL, Jiří: *Činnost Mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*, s. 18.

²⁷ BLATECKÁ, Anna: *Nacističtí vězeňští dozorcí před Mimořádným lidovým soudem v Olomouci*, s. 44.

²⁸ V roce 1945 bylo projednáno 300 spisů, v roce 1946 1512 spisů, v roce 1947 330 spisů a v roce 1948 208 spisů.

spisů je tak celkem 2115. Nejvíce spisů projednal soud čistě logicky v roce 1946. Rok 1946 byl totiž jediným rokem, kdy MLS pracoval celou dobu.²⁹

Ministr spravedlnosti Prokop Drtina označil udavačství za „nejhorší zjev a nejhnusnější zločin okupantské doby“. Čin udavačství jakožto paragraf 11 byl jako samotná skutková podstata zahrnuta do velkého retribučního dekretu až později, tedy až po tom, co se exiloví vůdci vrátili do Československa.³⁰

Paragraf 11 fungoval v rámci zásady „oko za oko, zub za zub“. Pokud udání nemělo žádné následky pro danou osobu, trestalo se v délce odnětí svobody od pěti do deseti let. Pokud udání vedlo k uvěznění osoby, odnětí svobody se pohybovalo mezi deseti až 20 roky. Doživotní žalář byl jako trest udělen, pokud udání mělo za následek ztrátu svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví. Jestliže udání mělo za následek něčí smrt, udavač byl odsouzen MLS k trestu smrti.³¹ Majetek odsouzenců k trestu smrti většinou propadl státu. Tyto osoby také pozbyli občanskou čest, což v praxi znamenalo, že dotyčný ztrácel volební právo, nesměl zastávat volený úřad, ztrácel státní vyznamenání a řády atd.

Samotný čin udavačství byl ve velkém retribučním dekretu poměrně nejasně definován, což mělo za následek značnou nejednotnost v rámci rozhodování soudů. Paragraf jasně nedefinoval, v čem konkrétně udavačství spočívalo. Problém se nacházel zejména v rámci tzv. vynuceného udání, kdy udavač prozradil danou osobu nacistickým úřadům, protože byl mučen. Podobně na tom bylo tzv. řetězové udavačství, kdy jedna osoba informovala další, a až ta daný čin nahlásila.³² Jak zmiňuje Benjamin Frommer, retribuční soudnictví soudilo zpětně činy, které byly v době nacistické okupace legální, takže československé úřady neměly žádné předešlé ustanovení, podle kterých by daný čin soudilo.³³ Hlavní potíží ovšem bylo, že udavačství mohlo plodit další udavačství. Lidé si skrze falešná udání mohli velmi dobře vyřizovat soukromé spory, a bylo čistě na soudech, jak se s tímto problémem dokázali vyrovnat.³⁴

---

²⁹ ŠUDŘICHOVÁ, Lenka: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 20.

³⁰ FROMMER, B. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*, s. 196.

³¹ *Paragraf 11 – Udavačství Dekretu presidenta republiky č. 16/1945 Sb.*

³² FROMMER, B. *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*, s. 203.

³³ Tamtéž, s. 201.

³⁴ Tamtéž, s. 247.

Slovo retribuce pochází z latiny a znamená náprava, odčinění, odměna či náhrada a vyvolává v naší historii jisté otázky. Dobově se také užívalo pojmu národní očista.³⁵ Jan Kuklík říká, že dnešní vyrovnání se se zločiny je samozřejmě jiné než před 60 lety a je problematické hodnotit retribuční dekrety dnešními očima. Byla zde velká snaha zachovat spravedlivý průběh jednání, rozhodně se ale nejednalo o spravedlnost ulice. S nacistickými zločiny docházelo k vyrovnání se v rámci dobového práva. Problém mohl nastat zejména u Malého retribučního dekretu, kde byla možnost zneužití větší. Lze také říct, že právní norma jako taková byla velice obecná, a tak nechávala velkou kompetenci soudu k širokému výkladu. Diskutabilní byly zejména případy, které nebyly úplně tak, jak měly být (proces s Janem Antonínem Baťou, členy Beranovy vlády).³⁶ Jiří Plachý také přiznává, že otazníky vyvolává samotný průběh některých samotných soudních řízení, kdy bylo během jednoho dne vyneseno několik rozsudků smrti nebo stačily tři negativní svědectví k vynesení rozsudku.³⁷ Benjamin Frommer uvádí, že hlavním problémem bylo naprosté popření práva obžalovaného na odvolání a vykonání rozsudku trestu smrti do 2–3 hodin. Pokud padl rozsudek trestu smrti např. v noci, byla zde logicky nulová šance dovolat se do kanceláře prezidenta republiky. České retribuční soudy poslaly v přepočtu na jednoho obyvatele zcela evidentně více obžalovaných na smrt než v kterémkoliv jiném státě Evropy.³⁸

2.2 Vyšetřování osob

Období po druhé světové válce můžeme charakterizovat jako poměrně chaotické a divoké. Část společnosti tehdy vzala spravedlnost do svých rukou a došlo k osobním mstám a lynčování těch lidí, kteří za druhé světové války kooperovali s nacistickým Německem. Výjimkou nebyly ani popravy bez soudu.

Mezi jeden z hlavních úkolů poválečné vlády patřilo potrestat právě ty, kteří se během okupace nějakým způsobem provinily. Některé jedince zatýkaly již jednotky Rudé armády, jiní se stali součástí tzv. divokých odsunů německého obyvatelstva, někteří věděli, že je nečeká nic dobrého, a tak stihli utéct. V některých

---

³⁵ KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: dekrety prezidenta republiky 1940–1945*, s. 199.

³⁶ Více v KUKLÍK Jan: *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“*. Praha 2002.

³⁷ Historik Jiří Plachý se v řadě svých odborných publikací a článků zaměřuje zejména na poúnorovou perzekuci druhého zahraničního odboje.

³⁸ Více v FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuce v poválečném Československu*. Praha 2010.

městech Československa vznikaly i samozvané soudy, tzv. revoluční lidové soudní tribunály.³⁹ Zatýkáním osob, které kolaborovali s nacistickým režimem, byly členy fašistických a nacistických organizací či udávaly, byly pověřeny tyto orgány: nově vznikající státní policie a četnictvo, které se později stalo součástí SNB, finanční stráž, příslušníci OBZ, StB a kriminální policie. Zatčené osoby byly následně dány do vazby, což měly na starost národní výbory.⁴⁰ Ve vazbě mohl od podzimu 1945 strávit člověk až osm dní, do té doby to bylo možné pouze na 48 hodin. Tyto lhůty se ale často nedodržovaly.⁴¹

Zatčené osoby bylo nutné někde soustřeďovat. K tomuto účelu zpočátku sloužily věznice okresních a krajských soudů nebo i provizorní prostory jako radnice, kina, školy. Kapacity těchto zařízení ale byly nedostatečné, a tak byly zřízeny různé typy táborů v místech továrních objektů či zajateckých táborů. Sběrné tábory sloužily pro Němce, kteří měli být z Československa odsunuti, v pracovní táborech byly soustředěné osoby, jimž byla uložena pracovní povinnost a internační tábory soustřeďující osoby, které byly vyšetřované pro trestní činnost podle Dekretu č. 16/1945 Sb.⁴² Hygienické podmínky zde byly poměrně otřesné, takže se na spoustě místech rozšířila epidemie svrabu, úplavice či tyfu. Byl zde nedostatek prádla, šatstva, toaletních potřeb. Jídlo bylo přidělováno na základě poválečného přidělového systému.⁴³ V druhé polovině roku 1945 postupně docházelo k mírnému zlepšení situace, protože se o tábory začaly zajímat zahraniční média a Mezinárodní červený kříž. Ministerstvo vnitra také zřídilo speciální inspekci, která měla podmínky v jednotlivých táborech prošetřovat.⁴⁴ Je také doložena brutalita, týrání a ponižování ze strany ostrahy i samotných internovaných. Výjimkou nebylo ani vyvádění osob z věznic k veřejným lynčům. Dozorců, kteří měli na úkol střežení objektů, bylo nedostatek a docházelo tedy k častým útěkům.⁴⁵ V červenci 1945 utekl Josef Schupp ze zajišťovací vazby v Přerově, vlakem se dostal do Lipníka nad Bečvou a pěšky došel do Újezdu, kde se ukrýval u svého přítele, zdejšího učitele. Schupp údajně utekl proto, že byl nemocný a ve věznici mu nebyla umožněna

---

³⁹ Tamtéž, s. 45.

⁴⁰ STANĚK, Tomáš: *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*. Opava 2002, s. 12.

⁴¹ JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 49.

⁴² STANĚK, T.: *Retribuční vězni v českých zemích: 1945–1955*, s. 25.

⁴³ Tamtéž, s. 36.

⁴⁴ Tamtéž, s. 26.

⁴⁵ JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 72.

lčba.⁴⁶ Na podzim 1945, kdy se Schupp uzdravil, zašel jeho přítel za jednou z postižených osob, kterou měl Schupp udat, aby zjistil, co vlastně Schupp provedl. Poté se Schupp vrátil do Přerova, kde se nechal znovu uvěznit.⁴⁷ Jeho přítel z Újezdu byl následně souzen za to, že ho u sebe schovával a znemožňoval tak jeho stíhání.⁴⁸ Je samozřejmě otázkou, zdali Schupp opravdu utekl z důvodu zmiňované nemoci, nebo protože se chtěl vyhnout soudu. V druhé polovině roku 1945 bylo zřízeno také zvláštní oddělení pro internační tábory při ZNV v Praze, Brně a Ostravě, které mělo za úkol sloučit okresní internační tábory do krajských. V Moravskoslezské zemi jich bylo k tomuto období sedm až osm a měli zde zůstat zajištěny pouze osoby, u kterých se počítalo tím, že budou předvedeni a souzeni MLS, což vedlo k poklesu zajištěných osob.⁴⁹

V olomouckém regionu byly proviněné osoby internované zejména v krajské věznici Olomouc. Její kapacity byly ale poměrně rychle naplněny a v průběhu let 1945–1946 patřila na základě údajů z knihy *Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955* od Tomáše Pasáka k nejsilněji obsazeným KSV v Moravskoslezské zemi.⁵⁰ Justiční správou byl v květnu 1945 převzat trestní ústav na Mírově, jehož prostory nebyly ještě v srpnu téhož roku plně využity. Zpočátku se totiž o tento prostor zajímali důstojníci NKVD.⁵¹ Největší internační tábor v regionu se nacházel v Olomouci – Nových Hodolanech. Dále byly osoby koncentrovány i v internačním táboru ve Vrahovicích, blízko Prostějova.

Po zatčení každé osoby následovalo vyšetřování a první výslechy. Tyto činnosti měly na starost vyšetřovací komise okresních národních výborů, které byly zřízeny směrnicí Komise pro vnitřní národní bezpečnost při pražském Zemském národním výboru z června 1945. Tyto komise existovaly již předtím, ale jejich praxe byla velmi různorodá a hlavně chaotická. Často docházelo k porušování zákona a svěřených pravomocí. Na základě zmíněné směrnice musely komise nově vést evidenci případů, o každém obžalovaném založit vyšetřovací spis a rozdělit osoby do několika skupin podle závažnosti provinění a národnosti. Vlastní zatýkání nicméně

---

⁴⁶ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 84, sign. LS 752/46, poř. č. 969, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 11. 9. 1945, fol. 19.

⁴⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Milana Šarmana*, 8. 11. 1945, fol. 22.

⁴⁸ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Antonínem Novákem*, 11. 9. 1945, fol. 20.

⁴⁹ STANĚK, T.: *Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955*, s. 26.

⁵⁰ V srpnu 1945 zde bylo zajištěno 567 osob, počty ale v následujících letech stoupaly.

⁵¹ STANĚK, T.: *Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955*, s. 39.

náleželo pouze bezpečnostním složkám, nikoliv komisím. Od ledna 1946 náleželo právo vyšetřování také samotnému soudci nebo okresnímu soudu, které mohly doplnit informacemi zjištěné již komisemi či bezpečnostními složkami.⁵²

Samotné vyšetřování bylo poměrně problematické a jeho kvalita se lišila soud od soudu, osoba od osoby. Spousta důkazů od dané osobě totiž byla zničena za okupace či na konci druhé světové války gestapem. Velkým problémem samozřejmě bylo i udavačství, kdy si tímto činem spousta osob řešila své osobní spory. Tento čin byl ve většině případů naprosto beztrestný. Komise si také v některých, a ne zrovna ojedinělých případech, vynucovaly přiznání fyzickým či psychickým násilím, a to nejen v období těsně po válce.⁵³

Komise na základě sesbíraného materiálu sestavila vyšetřovací spis a žalobní návrh, který předala příslušnému soudu.⁵⁴ Vzhledem k tomu, že případů na prošetření bylo mnoho, byla ve vyšetřovacích spisech spousta nepřesností a informace byly často velmi kusé. MLS tak mohl nařídít zajištění dalších důkazů nebo nechat předvést další svědky či samotného zajištěného.⁵⁵ Na základě toho soud vznesl obžalobu a obžalovaný byl umístěn do zajišťovací soudní vazby. Jakmile soud rozhodl o termínu konání hlavního přelíčení, byl obžalovaný přemístěn do řádné vyšetřovací vazby. Velmi složité bylo zjistit, jak dlouhou dobu obžalovaný ve vazbě vlastně strávil. Vzhledem k tomu, že situace v internačních táborech byla velice nepřehledná, bylo skoro nemožné tuto informaci přesně zjistit. Do věznice krajského soudu byl totiž obžalovaný přemístěn až těsně před konáním hlavního přelíčení, a až v tento den se započítávala vazba. To bylo problémem zejména u osob, které dostaly trest odnětí svobody.⁵⁶

Z přístupných materiálů není úplně lehké zjistit, kdy přesně byla daná osoba zatčena, protože o tom většinou neexistuje žádný písemný doklad a zpráva o zatčení byla často vypracovávána se zpožděním. Tyto informace tak lze odvodit z jednotlivých protokolů, které si mezi sebou posílaly vyšetřovací komise a lidový soud, když potřebovaly zjistit, kde se zrovna zatčená osoba nachází. Z dostupných

---

⁵² JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 66

⁵³ STANĚK, T.: *Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955*, s. 39.

⁵⁴ GRÉZL, J.: *Činnost Mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*, s. 20.

⁵⁵ Tamtéž, s. 15.

⁵⁶ Tamtéž, s. 20–21.

dokumentů vychází, že všechny osoby, které byly odsouzeny MLS Olomouc k trestu smrti, byly zatčeny mezi květnem a červnem roku 1945, a to buď na základě udání jiných osob, anebo z iniciativy bezpečnostních orgánů. Udání činů, které obviněné osoby spáchaly, bylo také často provedené zpětně ve chvíli, kdy daná osoba byla již vyšetřovaná.

2.3 Vybraní udavači před MLS Olomouc

2.3.1 Antonín Laštůvka a Joseph Drescher

U olomouckých elektrických podniků pracovali Antonín Laštůvka a Joseph Drescher. Ti byli odsouzeni k trestu smrti, protože svým udáním zavinili smrt dvou lidí.⁵⁷

Antonín Laštůvka pracoval u elektrických podniků jako řidič. Díky Josephu Drescherovi byl zaměstnán na administrativní pozici v kanceláři u Jana Langa, který se Laštůvkovi svěřil, že pracuje pro podzemní hnutí a u svých známých ukrývá partyzána, který se podílel na vyhození kolejnic u Velké Bystřice.⁵⁸ V roce 1944 měl být Lang totálně nasazen v Pardubicích. Podařilo se mu z toho ale vykrotit a místo něj musel na toto místo nastoupit právě Laštůvka. Ten se tuto situaci rozhodl řešit tím, že zašel za Josefem Drescherem, v té době správcem pouličních drah, a nahlásil mu, že Lang pracuje ilegálně. Společně potom šli na olomoucké gestapo a celou situaci zde udali.⁵⁹ Gestapo následně zatklo Langa i rodiny, které u sebe ukrývali zmíněného uprchlíka. Nejprve se jednalo o manžele Kouřilovi. Rajmund Kouřil byl odsouzen k trestu smrti a jeho žena ke čtyřem letem vězení. K výkonu trestu nakonec nedošlo, protože válka skončila. Když se gestapo dozvědělo, že se u nich zmíněný partyzán ukrývá, převedl ho Lang k rodině Zedníčkově. Manželský pár byl následně odsouzen k trestu smrti.⁶⁰

Joseph Drescher údajně učinil udání až na 100 osob pro různé menší přestupky a písemně je posílal na gestapo. Většinou za ně byly tresty odnětí svobody na dobu šesti týdnů. Tuto skutečnost udal u hlavního přelíčení gestapák Räumler a soud se blíže nezabýval tím, o jaké osoby se jednalo nebo kvůli čemu je měl

---

⁵⁷ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, č. kart. 7, sign. LS 93/45, poř. č. 77, *Rozsudek nad Antonínem Laštůvkou*, 16. 11. 1945, fol. 79.; ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, č. kart. 45, sign. LS 317/46, poř. č. 571, *Rozsudek na Josefem Drescherem*, 6. 3. 1946, fol. 79.

⁵⁸ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, č. kart. 7, sign. LS 93/45, poř. č. 77, *Výslech svědka Jana Langa*, 5. 6. 1945, fol. 18–19.

⁵⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 16. 11. 1945, fol. 74–78.

⁶⁰ Tamtéž, *Výslech svědka Rajmunda Kouřila*, 5. 6. 1945, fol. 20.

Drescher udat.⁶¹ Zajímavé je, že 16. ledna 1946 vydal Prokop Drtina směrnicí, kterou prohlásil členy gestapa za nevěrohodné osoby a doporučoval veřejným žalobcům opatrnost při posuzování jejich výpovědí. Ty měly být potvrzeny vždy z více zdrojů. Pokud se tomu tak nestalo, mělo se k nim přistupovat jako k pomocným důkazům.⁶² Nicméně veřejný žalobce bez dalšího prošetřování rozšířil obžalobu o další bod, a tedy, že v rozmezí od března 1939 do května 1945 udal obžalovaný asi 100 osob, nezjištěných jmen.⁶³

V rámci svého zaměstnání předal Drescher gestapu informaci, že jeho podřízení, kteří se zúčastnili zájezdu zaměstnanců elektrických podniků na Radhošť, zde zpívali zakázanou píseň „Ta naše písnička česká“, prováděli ilegální činnost a nadávali na Němce. Jednalo se o šest osob. Následně byli všichni zatčeni, vyslýcháni a propuštěni z práce.⁶⁴ Drescher nadával a vyhrožoval většině českých zaměstnanců Elektrických podniků v Olomouci, že je nechá zavřít gestapem. Údajně tak činil proto, aby z něho zaměstnanci měli respekt a vážili si ho.⁶⁵ Drescher byl také obviněn, že byl v době okupace činovníkem NSDAP.⁶⁶

Antonín Laštůvka byl prvním odsouzeným udavačem k trestu smrti v Olomouci, a to hned 16. listopadu 1945, tedy necelé dva měsíce po zahájení činnosti olomouckého MLS. Byl zatčen koncem května 1945 na podnět Policejního ředitelství Olomouc.⁶⁷ Poté na něj učinil udání jeden z postižených, Bedřich Zedník.⁶⁸ Za celou dobu vyšetřování byly provedeny pouze dva výslechy s obviněným. Vyšetřování také trvalo pouhých šest měsíců. Celkem bylo vyslechnuto sedm svědků, kteří se následně dostavili i k hlavnímu přelíčení. První výslech s Laštůvkou byl veden Vyšetřujícím výborem lidového soudu v Olomouci, a to v červnu 1945. V něm se ke svému činu, tedy, že Langa udal Drescherovi, doznal a velice toho litoval. Údajně tak učinil z důvodu rozčilení a křivdy a doufal,

---

⁶¹ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 45, sign. LS 317/46, poř. č. 571, *Hlavní přelíčení*, 6. 3. 1946, fol. 63.

⁶² ŠUDŘICHOVÁ, L.: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 16.

⁶³ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 45, sign. LS 317/46, poř. č. 571, *Hlavní přelíčení*, 6. 3. 1946, fol. 65.

⁶⁴ Tamtéž, *Výslech svědka Františka Čepa*, 26. 11. 1945, fol. 42.

⁶⁵ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Dreschera*, 1. 6. 1945, fol. 11.

⁶⁶ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Drescherem*, 6. 3. 1946, fol. 79.

⁶⁷ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 7, sign. LS 93/45, poř. č. 77, *Protokol o zatčení*, 28. 5. 1945, fol. 8.

⁶⁸ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Bedřichem Zedníkem*, 5. 9. 1945, fol. 7.

že toto přiznání bude bráno jako polehčující okolnost. Udat tento případ gestapu ho ale nutil Drescher, on sám to ze své vlastní iniciativy udělat nechtěl.⁶⁹

Joseph Drescher byl zatčen 21. května 1945 a dva dny na to na něj učinil udání Leonard Gažar, který byl udán v rámci případu zpěvu zakázaných písní na Radhošti.⁷⁰ První výslech Dreschera se týkal právě tohoto případu a on sám přiznal, že se cítí vinen. Také se přiznal, že často vyhrožoval českým zaměstnancům gestapem, protože chtěl popohnat práci. Jako omluvu uvedl, že ale spoustu věcí, které Češi dělali, přehlížel.⁷¹

Podstatou vyšetřování případu Lang a spol. bylo zjistit, zdali za udání mohl Laštůvka, Drescher nebo Lang. Laštůvka se přiznal k tomu, že měl na Langa vztek, protože místo něj musel na práci do Pardubic. Proto se rozhodl Drescherovi oznámit, že ví, že Lang s Kouřilem spolu vedou tajné hovory v kanceláři, a že v té chvíli byl Laštůvka pokaždé vykázán ven. Na to mu měl Drescher říct, že je potřeba o něčem takovém učinit oznámení na gestapu. Laštůvka mu na to řekl, že přeci není potřeba hned hlásit něco takového nacistickým orgánům, že by si to Drescher prvně měl vyšetřit sám.⁷² Drescherova verze se v této části samozřejmě trochu liší: „Řekl jsem mu, že když chce, tak ať si to udá, že já to udávat nebudu, poněvadž Langa znám jako slušného člověka. Ale že když mi to oznámil jako představenému, že to musím ohlásit, protože kdybych to zamlčel, tak bych se tím dostal já do nebezpečné situace.“⁷³ U hlavního přelíčení Laštůvka několikrát zopakoval, že jméno ukrývaného partyzána neznal, a tudíž je nemohl udat. Výpověď se lišila od těch, které učinil v minulosti. Prý tomu tak bylo proto, že se bál dalších výslechů. Soud nakonec z udání Langa gestapu, a tedy následné smrti manželů Zedníkových, obvinil jak Laštůvku, tak Dreschera.⁷⁴ Nutno podotknout, že se ve vyšetřovacím spisu nachází dopis, který zesnulí manželé Zedníkovi napsali svému synovi, že ví, že na ně udání učinil Lang. Ten ovšem nebyl v případě vůbec vyšetřován.⁷⁵ U hlavního přelíčení vypověděl, že byl vyšetřován gestapem, které ale už všechna jména postižených znalo, a tudíž je on

---

⁶⁹ Tamtéž, *Výslech obviněného Antonína Laštůvky*, 4. 6. 1945, fol. 15.

⁷⁰ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 45, sign. LS 317/46, poř. č. 571, *Protokol sepsaný s Leonardem Gažarem*, 23. 5. 1945, fol. 7.

⁷¹ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Dreschera*, 23. 5. 1945, fol. 8.

⁷² ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, č. kart. 7, sign. LS 93/45, poř. č. 77, *Výslech obviněného Antonína Laštůvky*, 4. 6. 1945, fol. 15.

⁷³ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Dreschera*, 16. 7. 1945, fol. 30.

⁷⁴ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 16. 11. 1945, fol. 74.

⁷⁵ Tamtéž, *Dopis Bedřicha Zedníka*, 25. 2. 1945, fol. 72.

udat nemohl. Joseph Drescher byl k trestu smrti odsouzen o tři měsíce později, a to dne 6. března 1946.⁷⁶

2.3.2 František Pitrun

Pro protiněmecké výroky udal svého souseda Ferdinanda Bartla v Přerově dělník na pile František Pitrun.⁷⁷ Jednoho dne stál Pitrun společně se svým sousedem Kuchařem před domem a probírali pohřeb Heydricha, kterého Pitrun jako člověka velice chválil. Kolemjdoucí Bartl se k nim připojil a řekl, že Němci zastřelili Heydricha sami, aby mohli střílet české obyvatelstvo. Další den na to přijelo gestapo a předvolalo si Kuchaře k výslechu, kde byl konfrontován s Bartlem i Pitrunem. Bartl se zde k činu doznal.⁷⁸ Ten na následky zranění způsobené gestapem při výslechu zemřel.⁷⁹

Pitrun byl zatčen hned na začátku května 1945 a celkem třikrát žádal vyšetřující komisi, aby byl vyslechnut. Dle přiložených dokumentů vyplývá, že bylo zjišťováno, jestli nebyl členem fašistické organizace Vlajka. Prvně uvedl, že by se mělo jednat o syna stejného jména a později o jeho vlastního otce, protože kvůli vstupu do fašistické organizace spolu měli rozepře. V rámci výpovědí byl jinak konzistentní. Od samého začátku vinu nepřiznával a tvrdil, že Bartla za výrok proti Říši neudal.⁸⁰ Asi dva až tři dny po události přijelo do vesnice gestapácké auto a nechalo si Pitruna a Kuchařem předvolat. Po výslechu byli odvedeni do sklepení, kde byli konfrontováni s Bartlem, který se ke svému výroku doznal. Gestapo údajně už všechno vědělo, a proto Pitrun pouze zjištěné skutečnosti dosvědčil. Tak blízkého přítele, jako byl Bartl, by totiž nikdy neudal.⁸¹ Jiného názoru byl svědek Kuchař, který tvrdil, že se nenáviděli a šli si po krku. U výslechu na gestapu měl Pitrun prohlásit: „*Tak vám vedu toho svědka. Když Bartl něco popíral, ptalo se gestapo Pitruna, jestli to opravdu neřekl*“.⁸² Celý proces trval pouze hodinu a půl a na jeho

---

⁷⁶ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Drescherem*, 6. 3. 1946, fol. 68.

⁷⁷ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 27, sign. 66/46, poř. č. 337, *Rozsudek nad Františkem Pitrunem*, 6. 2. 1946, fol. 30.

⁷⁸ Tamtéž, *Výslech obviněného Františka Pitruna*, 14. 12. 1945, fol. 12–14.

⁷⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 8. 1. 1947, fol. 28–32.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž, *Výslech obviněného Františka Pitruna*, 14. 12. 1945, fol. 12–13.

⁸² Tamtéž, *Výslech svědka Josefa Kuchaře*, 14. 12. 1945, fol. 10.

konci byl dotyčný odsouzen k trestu smrti provazem. V případě byl vyslechnut pouze Kuchař a jeho manželka a manželka Novotného.⁸³

2.3.3 Franz Odstrčil

Co vedlo Franze Odstrčila k udání svého kolegy z armády, není z vyšetřovacího spisu jasné. Novotný údajně prováděl šeptanou propagandu, podílel se na podvratné činnosti proti německému národu a vysmíval se odsouzenému kvůli přestupu na německou národnost. Odstrčil Novotného neudal na základě vlastního popudu, ale byl k tomu popostrčen svými kolegy z práce, kteří mu řekli, že takové činy se musí hlásit německým orgánům.⁸⁴ Společně s Novotným byla na gestapo tehdy předvedena i jeho dcera, za to, že podporovala politické představitele první republiky. Z jejího udání ale Odstrčil obviněn nebyl. Novotný měl být blízkým přítelem Odstrčila, často se vzájemně navštěvovali, nicméně po učinění udání se u nich obviněný již neukázal. V době, kdy Odstrčil Novotného udal, už kolegové nebyli.⁸⁵ Odstrčil byl dán do výslužby v roce 1940 a v době, kdy udání učinil, působil jako náměstek starosty v Kostelci na Hané.⁸⁶ Jestli tak byla za udáním třeba nějaká stará křivda, se už bohužel nedozvíme.

Odstrčila udal strážmistr Dostál z Kostelce na Hané se slovy „*žádám, aby lidé tohoto druhu byli potrestáni a z české společnosti odstraněni*“.⁸⁷ Vyšetřování v tomto případě trvalo celkem devět měsíců a k výsledkům bylo předvedeno celkem 13 osob. Odstrčil často nadával na období první republiky, na český národ a chlubil se synem, který byl členem SS. Když přišli na konci války na území Kostelce sovětsí vojáci, Odstrčil zakazoval českým občanům, aby jim dávali jídlo a vodu a nadával jim.⁸⁸ Odstrčil se zprvu doznal k tomu, že udal Novotného, protože šířil šeptanou propagandu, čímž vyvíjel podvratnou činnost proti Říši. Zdůrazňoval, že tak učinil na návrh svých kolegů z práce, kteří u výsledků všechno popřeli, a to i po konfrontaci s obviněným.⁸⁹

---

⁸³ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 6. 2. 1946, fol. 22–23.

⁸⁴ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 33, sign. LS 150/46, poř. č. 413, *Hlavní přelíčení*, 13. 2. 1946, fol. 46.

⁸⁵ Tamtéž, *Výslech svědkyně Ludmily Novotné*, 16. 10. 1945, fol. 22.

⁸⁶ Tamtéž, *Výslech obviněného Františka Odstrčila*, 28. 8. 1945, fol. 13.

⁸⁷ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Cyrilem Dostálem*, 14. 5. 1945, fol. 12.

⁸⁸ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 13. 2. 1946, fol. 46.

⁸⁹ Tamtéž, *Výslech obviněného Antonína Odstrčila*, 25. 8. 1945, fol. 13.

Hlavní přelíčení se konalo 13. února 1946 a trvalo necelé čtyři hodiny. Předtím se k němu údajně doznal proto, že byl ve vazbě týrán a doznání tak bylo vynucené. Výpovědi předvolaných svědků se víceméně shodovaly s výpověďmi předešlými, které byly zhotoveny v průběhu vyšetřování. Někteří z nich si až v rámci samotného procesu vzpomněli, že Odstrčil nosil na kabátě odznak NSDAP a byl i členem této organizace, což obžalovaný popřel. Jeho manželka byla předvolána až k hlavnímu přelíčení, předtím s ní žádný výslech uskutečněn nebyl. Ta popřela, že by společně s manželem udala Novotného. Popřela i to, že by byl členem nacistické organizace.⁹⁰ Přitom v protokolu o skutkové podstatě činu stálo, že udání učinila společně s manželem, čímž se ale vyšetřující orgány vůbec nezabývaly.⁹¹ Obhajoba také požadovala, aby byl k výslechu předveden člověk, který měl údajně Novotného varovat, že se ho Odstrčil chystá udat. S tímto tvrzením přišla manželka Novotného, ale v předchozích výpovědích tak neuvédla. Dále obhajoba požadovala výslech hostinského z Kostelce na Hané, který měl slyšet, že kolegové z práce přemlouvali Odstrčila, aby Novotného udal. Veřejný žalobce všechny výše uvedené požadavky zamítl a shledal obviněného vinným a trest smrti byl vykonán na nádvoří olomoucké věznice tři hodiny po vynesení rozsudku.⁹²

2.3.4 Antonín Šiška

Svého synovce měl na svědomí řezník české národnosti Antonín Šiška, který byl odsouzen k trestu smrti, protože v roce 1941 udal olomouckému gestapu Jaroslava Šišku, který vynášel protiněmecké výroky. Tímto udáním zavinil jeho smrt. Stejně tak na gestapu udal svou švagrovou Apolonii Šiškovou, protože nevyvěsila prapory, když měl Hitler svátek. Protože ale prokázala, že tak učinila, nemělo pro ni udání žádné následky.⁹³

Díky jednotlivým výpovědím se dozvídáme, že rodina měla spory již před učiněním udání, a to zejména o vlastnictví domu. Obviněný se společně se svou manželkou staral o své slabomyslné sourozence v Trusovicích. Když ale jeho manželka onemocněla a obviněný zůstal na péči o své sourozence sám, nastěhovala se k němu švagrová i se synovcem, aby mu s péčí pomohli.⁹⁴ Poté, co sourozenci

⁹⁰ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 13. 2. 1946, fol. 46–49.

⁹¹ Tamtéž, *Zpráva o zatčení*, 21. 5. 1945, fol. 4.

⁹² Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 13. 2. 1946, fol. 46–49.

⁹³ ZAO-OL, f. MLS Olomouc, č. kart. 51, sign. LS 406/46, Poř. č. 656, *Rozsudek nad Antonínem Šiškou*, 27. 7. 1946, fol. 39.

⁹⁴ Tamtéž, *Výslech Apolonie Šiškové*, 21. 8. 1945, fol. 16–17.

umřeli, musel se Antonín Šiška z domu vystěhovat, protože ho prý odsud jeho švagrová vyštípala. Tehdejší starosta ale potvrdil, že Šiška ho své rodině prodal, protože potřeboval peníze. Několikrát žádal na obci o přidělení jiného bydlení, ale starosta obce mu nevyhověl, údajně, kvůli přímluvám jeho švagrové. Proto psal opakovaně stížnosti na vyšší úřady, že mu starosta nechce v této věci schválně vyhovět a následně ho udal za černou porážku vepře.⁹⁵

Jaroslav Šiška měl jednoho dne prohlásit, že Hitlera a Göringa patří postavit ke zdi a zastřelit. Označil je za prasata a svině, a že všechny Němce patří zlikvidovat. Na základě těchto výroků udal Šiška svého synovce olomouckému gestapu, na které byli oba předvoláni.⁹⁶ Obžalovaný se k tomuto činu měl přiznat nejen samotnému gestapu, ale zejména bratru Jaroslava Šišky, kterému o tom zaslal dopis. Svě švagrové také prý posílal výhružné dopisy a fyzicky ji napadl. Jaroslav Šiška byl uvězněn olomouckým gestapem a následně deportován do koncentračního tábora v Osvětimi, kde zemřel na zápal plic.⁹⁷

Antonín Šiška byl zatčen v květnu 1945 na základě udání jeho švagrové, internován v Nových Hodolanech a přidělen na práci do Křelova.⁹⁸ Od samého začátku vyšetřování tvrdil všem úřadům, že svého synovce neudal. Jeho verze zněla tak, že na gestapo byli předvoláni oba, protože ho měl jeho synovec udat, že nepracuje. U výsledku na gestapu měl prohlásit výrok „*Však já vám ukážu*“, takže vyšetřovací orgány si z toho vysvětlily tak, že ukáže jim jako Němcům, a proto byl zatčen a poslán do koncentračního tábora.⁹⁹ V inkriminovaný den měl být pozván k výsledku i druhý synovec, tedy bratr Jaroslava, kterému byl ukázán protokol, který obsahoval udání Antonína Šišky. Po tom, co se dozvěděl, že následkem jeho udání jeho synovec zemřel, zaslal bratrovi poškozeného dopis, ve kterém stálo: „*Nevím, jak na celou věc pohlížet, udat jsem ho musel, abych mu zavřel zobák. Odstranit se mi ho podařilo, teď ještě tu druhou svinu. Nepočítal jsem s tím, že to zajde tak daleko, a že z toho bude mít bratr smrt*“. Dopis bohužel nebyl k dispozici, protože ho dotyčný někam založil a nemohl najít.¹⁰⁰ Vyšetřovací orgány si v tomto případě nechaly vypracovat zprávu o důvěryhodnosti osob, ve které stálo, že bratru

⁹⁵ Tamtéž, *Výslech svědka Albína Langra*, 4. 9. 1945, fol. 18.

⁹⁶ Tamtéž, *Výslech obviněného Antonína Šišky*, 18. 12. 1945, fol. 30.

⁹⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Vlastimila Šišky*, 15. 12. 1945, fol. 28.

⁹⁸ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Apolonií Šiškovou*, 19. 5. 1945, fol. 7.

⁹⁹ Tamtéž, *Výslech obviněného Antonína Šišky*, 19. 2. 1946, fol. 40–41.

¹⁰⁰ Tamtéž, *Výslech svědka Vlastimila Šišky*, 15. 12. 1945, fol. 28.

poškozeného lze věřit, protože se se strýcem nestýkal a v domě s nimi nepobýval. Vzhledem k tomu, že vztah mezi Antonínem Šiškou a jeho švagrovou byl po smrti Jaroslava velmi špatný a zatížený, nelze ji považovat za osobu důvěryhodnou.¹⁰¹ Na základě zprávy sepsané se strážmistrem v Trusovicích ve válečném období jsme se také dozvěděli, že Antonín Šiška byl pravděpodobně osobu duševně nemocnou, protože na četnickou stanici psal neustále nějaké stížnosti, které nedávaly smysl.¹⁰² Obhájce obžalovaného také na konci hlavního přelíčení požadoval prozkoumat duševní stav obžalovaného, protože *je nucen neodolatelně podávat udání*. Soudem byla tato žádost zamítnuta, Šiška byl shledán vinným a odsouzen k trestu smrti.¹⁰³ Lucie Jarkovská píše, že i na Královéhradecku bylo zaznamenáno několik udání, které byly projevem propukající nebo již léčené duševní nemoci obžalovaných. V takovém případě si nechával soud vypracovat znalecké posudky.¹⁰⁴

2.3.5 Miloslav Svozil

Miloslav Svozil byl zatčen již v květnu 1945 a vyšetřován pro členství ve Vlajce a agitaci pro vstup do této organizace u zaměstnanců Optikotechny v Přerově, kde Svozil pracoval jako technický úředník.¹⁰⁵ V srpnu 1945 byla vyslýchána jeho manželka, která požádala o propuštění manžela, protože ona sama byla po operaci kolene a musela tak živit dvě malé děti.¹⁰⁶ Na základě toho byl Svozil propuštěn a vyšetřován na svobodě. Musel složit před Vyšetřující komisí ONV v Přerově slib, že se dostaví na každý výslech a případnou změnu pobytu jim nahlásí.¹⁰⁷ V listopadu téhož roku napsala Svozilová dopis, kde prosila vyšetřující komisi, aby manžela nezatýkali, protože byl po těžkém onemocnění zánětu ledvin a musel dodržovat klidový režim a dietu. Díky tomu, že byl v domácím prostředí, mohl hlídat jejich děti a ona mohla zabezpečovat rodinu finančně.¹⁰⁸ Znovu byl Svozil zatčen v březnu 1946, protože se přihlásil s výpovědí otec Vlastimila Hlávky, jehož smrt dával za vinu Svozilovi.¹⁰⁹

---

¹⁰¹ Tamtéž, *Žádost o vypracování důvěryhodnosti osob*, 1. 3. 1946, fol. 45.

¹⁰² Tamtéž, *Výslech svědka Josefa Brázdy*, 27. 2. 1946, fol. 43.

¹⁰³ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 27. 3. 1946, fol. 54.

¹⁰⁴ JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost? Mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 231.

¹⁰⁵ ZAO-OI., f. MLS Olomouc, kart. 66, sign. LS 580/46, poř. č. 817, *Zpráva o zatčení*, 12. 5. 1945, fol. 22.

¹⁰⁶ Tamtéž, *Výslech svědkyně Žofie Svozilové*, 21. 8. 1945, fol. 31.

¹⁰⁷ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Miloslavem Svozilem*, 21. 8. 1945, fol. 32.

¹⁰⁸ Tamtéž, *Dopis Žofie Svozilové*, 26. 11. 1945, fol. 39.

¹⁰⁹ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Klementem Hlávkou*, 7. 3. 1946, fol. 4.

Jeho podřízený Hlávka byl adventista, a proto z náboženských důvodů nepracoval o sobotách a dané hodiny si napracovával ve všední dny. I když měl tuto výjimku potvrzenou od vedení podniku, Svozil to odmítl respektovat. Chtěl po něm také, aby vstoupil do Vlajky, několikrát mu domů došly dopisy, aby se zúčastnil schůzí a noviny organizace, které osobně Svozilovi vrátil. Hlávka domů několikrát přišel zakrvácený a s podlitinami, protože ho Svozil bil a vyžadoval po něm, aby chodil v soboty do zaměstnání. Mladý Hlávka ale neuposlechnul, a tak ho Svozil udal pro sabotérství přerovskému gestapu, které ho uvěznilo, mučilo a následně převezlo do Brna, odkud pokračoval do koncentračního tábora v Osvětimi. Zde také zemřel.¹¹⁰ Svozil byl za tento čin odsouzen MLS Olomouc k trestu smrti.¹¹¹ Několik jejich spolupracovníků usvědčilo Svozila, že poškozenému oznámil „*nechám tě zavřít, až budeš smrdět.*“ Svozil se to snažil u hlavního přelíčení hrát na to, že gestapo ho zatklo kvůli tomu, že byl adventista. Německé orgány se prý zajímaly o náboženské sekty, a společně s Hlávkou mělo být zatčeno dalších 14 lidí. Proč ale nebyl zatčen zbytek Hlávkovy rodiny, Svozil nevysvětlil.¹¹²

Obviněný údajně spolupracoval se špionážním oddělením podniku Optikotechna. Donášel na své podřízené vedoucímu oddělení Mahrovi a zejména nutil pracovníky Optikotechny ke vstupu do organizace Vlajka. Pokud odmítli, vyhrožoval jim zatčením a koncentrákem.¹¹³

Jeho podřízený měl od lékaře potvrzení, že nesmí vykonávat těžké práce kvůli nemoci. Svozila to nezajímalo, a i nadále po něm vyžadoval, aby vykonával jeho stavu nepřiměřené práce. Označil ho za dacana a sabotéra a nahlásil Werkschutzu (podnikové ostraze).¹¹⁴ Obžalovaný popřel, že by věděl o lékařském potvrzení, které by potvrdzovalo, že může jeho kolega vykonávat pouze lehčí práce.¹¹⁵

Svozil také udal svého bývalého kolegu z Optikotechny, který z tohoto podniku utekl a schovával se na Valašsku. Poté, co mu jeho matka na úřadu práce našla novou práci, vrátil se zpět do Přerova, kde zašel do místní hospody s přáteli. Tam ale seděl i Svozil a hrál s přerovským gestapákem Barákem karty. Místní číšník

---

¹¹⁰ Tamtéž, *Výslech Klementa Hlávky*, 6. 3. 1946, fol. 46.

¹¹¹ Tamtéž, *Rozsudek nad Miloslavem Svozilem*, 28. 5. 1946, fol. 69.

¹¹² Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 28. 5. 1946, fol. 64.

¹¹³ Tamtéž, *Výslech svědka Antonína Hrbka a Antonína Vymětalika*, 2. 7. 1945, fol. 16;

¹¹⁴ Tamtéž, *Výslech svědka Viktora Šolce*, 26. 7. 1945, fol. 23–24.

¹¹⁵ Tamtéž, *Výslech obviněného Miloslava Svozila*, 21. 8. 1945, fol. 13.

vypověděl, že Svozil měl něco zašeptat Barákovi do ucha. Ten si pak zašel do výčepu zatelefonovat si. Následně přijeli četníci, provedli prohlídku osobních průkazů, a i přesto, že měl daný člověk doklady v pořádku, tak ho zatkli.¹¹⁶ Poškozený byl následně převezen na Kaunicovy koleje do Brna a odsud poslán do koncentračního tábora, kde zůstal až do konce války. Při hlavním přelíčení potvrdil tehdejší strážmistr, že dostal od Baráka echo, aby poškozeného v hospodě zatknul.¹¹⁷

Svozil byl po necelých čtyřech hodinách obviněn z udavačství, nebezpečného vyhrožování a propagace fašistického a nacistického hnutí k trestu smrti provazem.¹¹⁸ Ke své obhajobě zajistil se svého obhájcem i své vlastní svědky, kteří měli dokázat, že Svozil pouze neškodil. Měl intervenovat u vedení Optikotechny za svého kolegu, který z podniku odcizil sklo pro svou vlastní potřebu a kolegu, který v práci usnul. Dále mu bylo potvrzeno, že v květnu 1945 odzbrojoval maďarské vojáky na Sv. Kopečku a vozil raněné do ošetrovny. Veřejný žalobce tyto skutečnosti ale nebral v potaz. Sepsané protokoly byly sice u hlavního přelíčení přečteny, ale samotní svědci k výpovědi pozváni nebyli.¹¹⁹

2.3.6 Josef Prášil

V přerovské Optikotechně pracoval Josef Prášil. Zatčen byl v květnu 1945 na popud výpovědi jeho bývalého kolegy z práce, který byl na základě Prášilova udání vězněn gestapem a uvedl: „*Byl jsem tělesně i duševně ničen, nevydržel bych dýl jak jeden měsíc, kdybych nebyl propuštěn.*“¹²⁰ Své spolupracovníky udával za kritiku nacistického režimu, poslech cizího rozhlasu, šíření zahraničních zpráv, nabádání k sabotážím a stávkám. Zejména nováčci byli upozorňováni, že je Prášil nebezpečný člověk, a že se před ním nemají bavit o politice. Donášel Werkschutzu Optikotechny, a to zejména bezpečnostnímu referentovi Mahrovi.¹²¹

Cyril Otava vedl protiněmecké řeči ve vlaku cestou do zaměstnání. Nahlas pronesl, že jsou Němci blbouni. Za tyto výroky byl vyšetřován v úřadovně přerovského gestapa, kde byl surově bit a vězněn ve sklepě. Musel běhat nahoru a dolů po schodech a dostal několik ran do břicha. Otava byl v té době po těžké

¹¹⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Ludvíka Pavlíka*, 18. 2. 1946, fol. 42.

¹¹⁷ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 28. 5. 1946, fol. 64–68.

¹¹⁸ Tamtéž, *Rozsudek nad Miloslavem Svozilem*, 28. 5. 1946, fol. 69.

¹¹⁹ Tamtéž, *Průvodní návrhy*, 24. 5. 1946, fol. 51–54.

¹²⁰ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 74, sign. LS 658/46, poř. č. 888, *Protokol sepsaný s Josefem Navrátillem*, 21. 5. 1945, fol. 5.

¹²¹ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Prášilem*, 12. 6. 1946, fol. 86.

operaci žaludku.¹²² Jeho manželka vypověděla, že po návratu z výslechu skoro přestal jíst a do pěti týdnů od tohoto incidentu na gestapu zemřel. Sama ale přiznala, že nemůže s jistotou říct, že její manžel zemřel kvůli špatnému zacházení na gestapu.¹²³ Příslušné úřady v tomto případě vyslechli osobního lékaře Otavy, který řekl: „*Otavu jsem léčil na žaludeční vředy. Choroba nebyla tak zlá a dala se vyléčit. Po propuštění z vězení se to zhoršilo. Tával jsem se, co je tou příčinou, řekl mi, že nic. Domnívám se, že musel utrpět rány do břicha. Kdyby nebyl Otava zatčen, byla by nemoc probíhala zdlouhavěji.*“¹²⁴

Otavu znali i další dva poškození, kteří byli udáni Prášilem. Tito dva jednou ve vlaku mluvili o tom, že by bylo nejlepší udělat stávkou v podniku, která by se rozšířila do dalších, a tak by to s Německem prasklo. Rovněž kritizovali poměry zavedené říšskými úřady. Oba byli zatčeni gestapem, vyslýcháni, a přitom bití a ponižování. Oba byli nakonec uvězněni a zbytek války prožili v pracovních táborech. Odnegli si z toho vážné nemoci, takže po válce nebyli schopni běžného zaměstnání.¹²⁵ Prášil udával zejména v Optikotech Přerov. Donášel i na tehdejšího závodního hasiče, se kterým si prý často povídali politice a tehdejší situaci. Poškozený o sobě často prohlašoval, že sympatizoval s první republikou a přál si, aby Německo válku prohrálo. Nakonec byl odsouzen ke čtyřem rokům odnětí svobody.¹²⁶

Obviněný byl vyslechnut celkem sedmkrát a postupně se ke všem svým činům doznal. Pouze zmiňovaného závodního hasiče udal se svým kolegou, ten ale odmítl vypovídat. Prášil ve výpovědích přesně uvedl, z jakých činů dotyčné osoby udal a u některých i jmenoval výši trestů za jejich činy. Zcela otevřeně řekl, že za udáním stála ziskuchtivost a chuť se mstít, protože se mu kolegové vysmívali, že přišel o majetek. Byl také členem nacistické organizace Vlajka, kde jim za čin udavačství byly nabízeny různé odměny, jako povýšení v práci či peněžní příspěvek.¹²⁷ Jediná osoba, u které Prášil změnil výpověď, byl Cyril Otava. U posledních výslechu vyšetřujícím osobám sdělil, že se rozmyslel, a že ho neudal.

---

¹²² Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 12. 6. 1946, fol. 81–85.

¹²³ Tamtéž, *Výslech svědkyně Františky Otavové*, 16. 4. 1946, fol. 68.

¹²⁴ Tamtéž, *Výslech svědka Emila Otevřela*, 25. 4. 1946, fol. 70.

¹²⁵ Tamtéž, *Výslech svědka Adolfa Otáhalu*, 11. 8. 1945, fol. 22.; *Výslech svědka Bedřicha Kostrůnka*, 28. 2. 1946, fol. 44.

¹²⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Štěpána Matlochy*, 23. 3. 1946, fol. 60.

¹²⁷ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Josefem Prášilem*, 15. 5. 1945, fol. 19.

Předchozí doznání prý učinil pouze proto, že na něj bylo naléháno a on chtěl mít klid.¹²⁸ Hlavní přelíčení trvalo necelé dvě hodiny. Vzhledem k tomu, že se Prášil ke všemu doznal, nebylo potřeba předvolávat další svědky. Mlžit se obviněný snažil pouze v případě Otavy, ale MLS Olomouc vyhodnotil, že Prášil svým udáním zavinil smrt československého občana a odsoudil ho k oprátce.¹²⁹

2.3.7 Josef Schupp

Konfidentem přerovského gestapa byl Josef Schupp. Celý příběh lze začít v obci Lešná u jeho švagra. Ten byl členem ilegální organizace. Jednoho dne zatkl gestapo jeho sestru a on musel uprchnout. Když se o tom Schupp dozvěděl, přijel do Lešné pomáhat své sestře v hospodářství. Kromě toho sháněl jídlo, šaty a finanční prostředky pro svého švagra a posílal mu to na místo úkrytu.¹³⁰

V roce 1943 odjel Schupp lyžovat se svými známými do Velkých Karlovic, kde se seznámil s manželkou přerovského gestapáka Kittla. Navázal s ní milostný poměr a prozradil jí, že jeho švagr se ukrývá v lesích před gestapem a on mu se zbytkem rodiny pomáhá. Protože si ihned po návratu z hor našel jinou partnerku, jeho předchozí známost údajně udala celý příběh o švagrovi svému manželovi.¹³¹ Kittlová ve výpovědi popřela milostný poměr se Schuppem, i to, že by jí říkal o situaci se švagrem. Potvrdila ale, že se Schupp často s Kittlem stýkal a chtěl po něm sehnat místo v přerovské Optikotechně.¹³² V březnu 1943 si měl Kittl nechat předvolat Schupp na gestapo a sdělit mu, že ví o situaci s jeho švagrem. Udělal mu nabídku, a to, že pokud začne Schupp s přerovským gestapem spolupracovat a stane se jejich konfidentem, nebude za utajování informací vyšetřován. Taky měl na něj Kittl činit nátlak v souvislosti s jeho sestrou a synovcem. Pod těmito pohružkami se Schupp rozhodl stát se Kittlovým konfidentem.¹³³

Takto se dostal k pomoci na odhalení ilegální organizace na Přerovsku. Na tuto akci byl nasazen Kittlem, měl obstarávat letáky a tiskoviny organizace, zejména Moravskou rovnost a tribunu. Schupp znal člena této skupiny Šarmana díky tomu, že

---

¹²⁸ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Prášila*, 30. 4. 1946, fol. 74.

¹²⁹ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Prášilem*, 12. 6. 1946, fol. 86.

¹³⁰ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 84, sign. LS 752/46, poř. č. 969, *Výslech svědkyně Marie Honkové*, 27. 9. 1945, fol. 32.

¹³¹ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 21. 9. 1945, fol. 30–32.

¹³² Tamtéž, *Výslech svědkyně Marie Kittel*, 11. 9. 1945, fol. 23.

¹³³ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 16. 5. 1946, fol. 116–118.

měl poměr s jeho tetou, která bydlela ve vedlejší bytě.¹³⁴ Tito dva se potkali už rok před tím, než byla Schuppovi nabídnuta spolupráce. Šarman vypověděl, že spolu často vedli řeči politického a protiněmeckého rázu. Když mu Šarman sdělil, čeho je součástí, Schupp projevil v této věci svůj zájem a chtěl také spolupracovat. Následně se část členů této organizace začalo scházet u Schuppa v bytě.¹³⁵ Nedlouho poté byl Kittl odvelen do Ruska a jeho agenda byla předána gestapáku Loibnerovi. Ten projevil zájem osobně se účastnit schůzek u Schuppa doma. Obviněný mu nechával klíč pod rohožkou a Loibner býval ukrytý pod postelí tak, aby na něj nebylo vidět.¹³⁶ Schupp dostal od Šarmana úkol, aby sehnal další dva členy do jejich hnutí. Ty mu Loibner opatřil. Po skončení schůzky jeden z nových členů varoval Šarmana, že mu Schupp přijde divný, a že si na něj má dávat pozor. Poté společné schůzky přestaly.¹³⁷ Loibner byl v roce 1943 převelen na gestapo v Olomouci a případ přebral gestapák Peter, který asi po 14 dnech zakročil a pozatýkal řadu členů, mezi nimi i Šarmana a vedoucího přerovské buňky Bednaříka. Šarman byl odsouzen k šesti letům odnětí svobody a ven se dostal až po skončení války v roce 1945. Při zatčení bylo jasné, kdo ho udal, protože gestapo vědělo detaily, se kterými byl obeznámen pouze Schupp. Koneckonců gestapo ho přivítalo slovy: „*Vy nevíte, kdo vás udal? No přece Schupp s Röderem, to jsou naši lidi.*“ V souvislosti s tímto případem bylo zatčeno celkem 30–40 osob. Bednařík byl poslán do koncentračního tábora, kde zemřel. Schupp tak byl MLS Olomouc shledán vinným ve věci zavinění smrti československého občana a odsouzen k trestu smrti.¹³⁸

Zmíněná ilegální organizace se skládala ze tří složek – komunisti, odboj a inteligence. Cílem této organizace bylo získat místa ve státní správě a organizovat mládež v odboji. Přerovská buňka čítala zhruba 1000 lidí.¹³⁹ Mohlo se jednat o součást odbojovou skupiny Lvice, která navázala na činnost odbojové skupiny Nemo působící v Ostravě, Brně a později na celé střední Moravě. Tato organizace měla na starost aktivity zejména v souvislosti s šířením propagačních letáků

---

¹³⁴ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 21. 9. 1945, fol. 31.

¹³⁵ Tamtéž, *Výslech svědka Milana Šarmana*, 28. 9. 1945, fol. 37.

¹³⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Bohumila Loibnera*, 24. 8. 1945, fol. 24.

¹³⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Vojtěcha Rödera*, 28. 9. 1945, fol. 35.

¹³⁸ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 9. 8. 1946, fol. 178.

¹³⁹ Tamtéž, *Výslech Milana Šarmana*, 28. 2. 1945, fol. 37.

a vykonáváním sabotáží, zejména v železniční dopravě. Na odhalení této odbojové skupiny spolupracovalo gestapo z Brna, Ostravy, Přerova i Zlína.¹⁴⁰

Během hlavního přelíčení se také dospělo k závěru, že Schupp udal gestapu svou známou, která u sebe ukrývala uprchlíka.¹⁴¹ Tato žena byla známá jeho rodiny v Lešné. Její manžel se ukrýval s švagrem Schuppa v lesích. V roce 1943 u ní Schupp přenocoval několik dní se svým známým, který se skrýval před gestapem. Poškozenou po pár dnech zatkl gestapo pro ukrývání dvou mužů.¹⁴² Schupp se v tomto případě bránil, že by udání z jeho strany nedávalo smysl, protože by to pouze upozornilo na jeho švagra. K poškozené chodili gestapáci často, protože vyšetřovali případ týkající se jejího muže.¹⁴³ Přestože jediným svědkem v tomto případě byla sama poškozená, MLS Olomouc uznal Schuppa vinným i v tomto případě.

Během vyšetřování se Schupp snažil poukázat i na polehčující okolnosti. V lednu 1945 byl Schupp hospitalizován v nemocnici v Hranicích s žaludečními vředy. Jeho ošetřující lékař vyšetřujícím orgánům sdělil, že se zde Schupp ukrýval a celé onemocnění fingoval, nicméně pro forma dostával injekce a léky.¹⁴⁴ Sám Schupp toto stanovisko potvrdil. Do nemocnice se ukryl z toho důvodu, že už více nechtěl s gestapem spolupracovat.¹⁴⁵ Ve stejné době byl do nemocnice přivezen židovský příslušník původem z Podkarpatské Rusi. Schupp mu pomáhal při jeho koupání, obstarával raněnému potraviny a cigarety a pozval ho k sobě na návštěvu do Přerova. Ošetřující lékař také přiznal, že Schupp v nemocnici často poslouchal zahraniční rozhlas a on sám ho považoval za dobrého českého občana.¹⁴⁶ Jeho přátelé z řad četnictva se podívovali nad tím, že byl Schupp obviněn z konfidentství. Společně prý často zuřivě nadávali na německé okupanty a Schupp humorně předváděl Hitlera a vyprávěl o něm vtipy. Četníci také u sebe v té době schovávali ilegální zbraně, o čemž obviněný věděl a nikdy je v této věci neudal.¹⁴⁷

---

¹⁴⁰ ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého gestapa odsouzení v rámci retribuce k trestu smrti*, s. 31.

¹⁴¹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 9. 8. 1946, fol. 172.

¹⁴² Tamtéž, *Výslech svědkyně Marie Koláčkové*, 7. 11. 1945, fol. 50.

¹⁴³ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 5. 12. 1945, fol. 49.

¹⁴⁴ Tamtéž, *Výslech svědka Bohuslava Pupíka*, 3. 11. 1945, fol. 46.

¹⁴⁵ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Schuppa*, 21. 9. 1945, fol. 32.

¹⁴⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Břetislava Stypy*, 24. 10. 1945, fol. 44.

¹⁴⁷ Tamtéž, *Výpověď svědka Václava Sedláře*, 10. 1. 1946, fol. 51.; *Výpověď svědka Václava Bisoně*, 6. 12. 1945, fol. 52.

Hlavní přelíčení trvalo osm hodin a bylo předvoláno velké množství svědků, kteří byli zatčeni v souvislosti s přerovskou ilegální organizací. I přestože se Schupp doznal ke spolupráci na jejím odhalení a prohlásil, že se cítí vinen, nedá se říct, že by všechny výpovědi seděly. Schupp se snažil dokázat, že se snažil všemožnými způsoby zabránit gestapáku Loibnerovi, aby mohl odposlouchávat přímo u něj doma. U hlavního přelíčení sdělil: *„Když jsem uslyšel Šarmana na schodech, šel jsem ke kredenci a odtud jsem úmyslně shodil solničku s pepřem. Kredenc stála blízko postele. Počítal jsem s tím, že Loibner pod postelí vdechne prášek z pepře a kýchně, čímž by byl Šarman varován, že je v bytě někdo nepovolaný. Tento předpoklad se ovšem nesplnil. Taky rádio hrálo po celou dobu. Zapnul jsem ho úmyslně, aby Loibner pod postelí slyšel hůře rozhovor.“* Není zcela jasné, kdo přišel s tím, že od Šarmana obstará letáky. Z výpovědi obžalovaného vyplývá, že mu to nařídilo gestapo. Loibner ale tvrdil, že s tím Schupp přišel sám od sebe. Schupp se také bránil tím, že mu zmíněný gestapák vyhrožoval s revolverem v ruce, aby se nesnažil to pokazit, jinak uvidí. Tato skutečnost mu byla dosvědčena dalším svědkem. O spoluvině Schuppa není v tomto případě pochyb. Otázkou ale je, nakolik byl konfidentem z vlastního přesvědčení, a nakolik k této činnosti přistoupil z donucení gestapa.

2.3.8 Josef Bocan

Josef Bocan pracoval za války jako městský strážník v Kojetíně, neudával tak pouze své sousedy, ale měl na svědomí osudy lidí z celého města. Byl zatčen v červnu 1945 strážmistrem Klimákem, který případ i oznámil. Následně byl dodán do internačního tábora v Kojetíně.¹⁴⁸

Učinil udání na občany za černou porážku vepře a krádež cukru.¹⁴⁹ Židovka Dukesová vyběhla na ulici bez žluté hvězdy. Bocan ji za to zatkl a dopravil do policejní vazby. Případ byl následně vyšetřován gestapem v Přerově a asi po čtyřech dnech Dukesovou propustil. Následně byla z Kojetína odvezena až při hromadném transportu židů do Terezína.¹⁵⁰

Kojetínská jednota Sokol vlastnila různé zbraně, které se měly po okupaci odevzdat německým úřadům. Představitelé Sokola ale rozkazu neposlechli a ukryli

¹⁴⁸ ZAO-OI, f. MLS Olomouc, č. kart. 108, sign. 958/46, poř. č. 1157, *Sčítací trestní list*, 31. 10. 1946, fol. 4.

¹⁴⁹ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Bocanem*, 9. 10. 1946, fol. 80a.

¹⁵⁰ Tamtéž, *Protokol sepsaný se strážníkem Langrem*, 30. 6. 1945, fol. 23.

zbraně v hlíně u řeky Moravy. Bocan se o této skutečnosti dozvěděl a nahlásil ji na četnickou stanici v Kojetíně, která případ předala německé tajné policii v Olomouci.¹⁵¹ Tehdejší představitelé Sokola zavezli na Oberlandrát v Olomouci pouze staré kordy a vzduchovku a úřad jim potvrdil, že si tyto typy zbraní mohou nechat. Ve skutečnosti ale Sokol ukrýval střelné zbraně dále, jenom je přemístil. V případě, že by se nacistické orgány dozvěděly o střelných zbraních, byli by představitelé Sokola odsouzeni k trestu smrti.¹⁵²

Nahlásil také Marii Gazdíkovou, že u sebe ukrývá židovku, kterou následně zatknul a předvedl na četnickou stanici v Kojetíně. Tyto dvě ženy byly zatčeny a odvezeny do koncentračního tábora, kde obě zemřely.¹⁵³ Bocan tvrdil, že na tyto dvě ženy si měli stěžovat zejména jejich sousedé, kterým vadilo, že se u nich v domě pořádají večírky, pije se alkohol a dotyčně si tam vodí osoby mužského pohlaví. Bocan tak musel v této věci zakročít a obě zatknout pro rušení nočního klidu a přestupek proti mravopochestnosti. Prý ani netušil, že existuje nějaký židovský zákon.¹⁵⁴ Bohužel pro Bocana je ve vyšetřovacím spisu založeno trestní udání na jmenované ženy, které je jím vlastnoručně podepsáno.¹⁵⁵ Vzhledem k tomuto hlášení, musel vedoucí strážmistr nahlásit celý případ na přerovské gestapo. Ten také sdělil, že se mu Bocan po zatčení svěřil s tím, že se jich něco napásl.¹⁵⁶

Jeho nadřízený uvedl, že Bocan všechny výše zmíněné úkony činil na základě vlastní iniciativy, bez jeho příkazu.¹⁵⁷ Bocan byl také obviněn z podpory nacistického hnutí, protože byl členem regionální organizace NSČDRS a posílal své děti do německé školy.¹⁵⁸ Pozoruhodná je v tomto případě výpověď Bocanovy manželky, která se svého manžela nezastala a příslušným orgánům řekla: „*Můj manžel byl hrubé povahy, panovačný, udržoval styky s ženskými a pak mi předhazoval žárlivost. Týral mě. Oba syny jsem musela dát do německé školy, i když*

---

¹⁵¹ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Bocanem*, 9. 10. 1946, fol. 80a.

¹⁵² Tamtéž, *Protokol sepsaný s Metodějem Hornaczek*, 6. 6. 1945, fol. 15.

¹⁵³ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Bocanem*, 9. 10. 1946, fol. 80a.

¹⁵⁴ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Bocana*, 25. 4. 1946, fol. 62.

¹⁵⁵ Tamtéž, *Hlášení*, 16. 4. 1942, fol. 10.

¹⁵⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Emila Langra*, 30. 6. 1945, fol. 23.

¹⁵⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Emila Langra*, 7. 2. 1946, fol. 45.

¹⁵⁸ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Bocanem*, 9. 10. 1946, fol. 80a.

*jsem se tomu bránila. Manžel se stýkal s německými lidmi, kteří mu zařídili místo Werkschutze v Optikotechně.*¹⁵⁹

Necítím se vinen. Tuto větu zopakoval Bocan při všech svých výpovědích. Přiznal, že věděl o ukrývaných zbraních a svěřil se o tom pár lidem v Kojetíně. On sám ale případ neudal. Stejně jako všechny ostatní. Pokud tak o něm někdo toto tvrdil, bylo tomu tak proto, že na něj měl dotyčný osobní zášť. I přes jeho snahu vyhnout se potrestání, byl MLS Olomouc 9. října 1946 odsouzen k trestu smrti.¹⁶⁰

2.3.9 Joseph Zink

Joseph Zink narukoval v roce 1942 k 340. dělostřeleckému regimentu a dostal se do Francie a Německa, kde byl zraněn. Následně byl přepraven do nemocnice v Dánsku, odkud ho v roce 1945 transportovali do Plzně do zajateckého tábora.¹⁶¹ V květnu roku 1946 byl Zink na základě udání jeho bývalého souseda zatknut a vyšetřován pro čin udavačství.¹⁶²

Dělník Joseph Zink zavinil smrt svého souseda Jana Mahra.¹⁶³ Byl také obviněn z podpory okupačního režimu, spolupráce s gestapem a přemlouvání svého souseda Pišťáka, aby vstoupil do německého letectva.¹⁶⁴

Rekonstrukce příběhu je v tomto případě poněkud složitější. Jeho soused, který celou věc udal, vypověděl, že jednoho dne koukal z okna, když šel po silnici Mahr v podnapilé náladě. Zink něco na Mahra křičel, pak vyskočil z okna domu v SA uniformě, přišel k němu a udeřil ho. Mahr se snažil bránit. Potom z domu vyběhla Zinkova manželka, která se oba dotyčné snažila od sebe odtrhnout. Mahr ji ovšem porazil na zem. Zinková potom začala ukazovat k četnické stanici, vrátila se a Zink tam nakonec odešel sám. Četníci nakonec Mahra zatklo, a ještě ten den si pro něj přijelo olomoucké gestapo. Mahr následně zemřel v roce 1942 v koncentračním táboře v Rakousku.¹⁶⁵ Zink ve své výpovědi celou situaci značně poopravil. Celou rvačku si měl začít samotný Mahr, který na něj začal křičet, že ho jako hitlerovskou

---

¹⁵⁹ Tamtéž, *Výslech svědkyně Anny Bocanové*, 20. 6. 1945, fol. 22.

¹⁶⁰ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 9. 10. 1946, fol. 76–77.

¹⁶¹ ZAO-OI., f. MLS Olomouc, č. kart. 138, sign. LS 1293/46, poř. č. 1448, *Výslech obviněného Josefa Zinka*, 17. 5. 1946, fol. 2.

¹⁶² Tamtéž, *Protokol sepsaný s Vojtěchem Pišťákem*, 16. 5. 1945, fol. 1.

¹⁶³ Jan Mahr zemřel 28. 11. 1942 v Mauthausenu, dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/databaze> [cit. 5. 5. 2021].

¹⁶⁴ ZAO-OI., f. MLS Olomouc, č. kart. 131, sign. LS 1193/46, poř. č. 1367, *Rozsudek nad Josefem Zinkem*, 23. 10. 1946, fol. 14.

¹⁶⁵ Tamtéž, *Výslech svědka Vojtěcha Pišťáka*, 17. 9. 1946, fol. 14.

svini zbije a pomele na jitrnice. Když vyšel Zink před dům ven, Mahr po něm hodil kámen a poté skočil po jeho manželce, kterou hrubě napadl. Pak se rozhodl celou situaci ohlásit na příslušnou četnickou stanici, protože se bál, aby jeho rodině Mahr něco neudělal později.¹⁶⁶ Vyšetřování byli i dva bývalí četníci, kteří se Zinkem v roce 1941 udání řešili. Jeden z četníků mu sdělil, že české četnictvo není příslušné tento čin vyšetřovat, že on sám neovládá němčinu, takže to musí německé kriminální policii nahlásit sám.¹⁶⁷ Druhý četník potvrdil, že Zink následně zvedl sluchátko a učinil udání.¹⁶⁸ K hlavnímu přelíčení, které se konalo 13. listopadu 1946, se dostavil další svědek, který bydlel v sousedství Zinka a svědka Pišťáka. Ten v podstatě potvrdil Pišťákovu výpověď, ale přišel s novou skutečností, že to byla Zinková, která celý incident začala, a to tím, že Mahrovi nadávala do českých ožralců.¹⁶⁹

Zink byl nejrychleji odsouzeným udavačem v rámci zkoumaného vzorku. Celé vyšetřování trvalo šest měsíců a hlavní přelíčení zabralo MLS Olomouc pouhou jednu hodinu. Do celého vyšetřování bylo zahrnuto pouze pět svědků. Samotné výpovědi mají trhliny nejen u obviněného, ale i u svědků. U těch se ale jedná spíše o detaily, zejména není jasné, jak celá situace začala. Tedy jestli konflikt vyvolal Mahr, Zink nebo jeho manželka. Podstatné je, že Zink celou událost německým bezpečnostním orgánům oznámil, a za to byl na základě retribučního dekretu odsouzen k trestu smrti.

2.3.10 Paul Spielvogel

U Paula Spielvogela se nejednalo o ojedinělý případ udání. Udával nejen v místě bydliště, ale i na pracovišti. Důvody byly v podstatě vždy podobného rázu. Jednalo se o černou porážku vepře, výroky proti Německé Říši, poslech zahraničního rozhlasu, nedovolené držení zbraní.¹⁷⁰

Na začátku května utekl z Citova, tedy místa svého bydliště, do Frývaldova, odkud pocházel. Zatčen byl v srpnu roku 1945 strážmistrem v Citově z jeho vlastního popudu, a předán do okresní věznice v Přerově.¹⁷¹

---

¹⁶⁶ Tamtéž, *Výslech obviněného Josefa Zinka*, 11. 9. 1946, fol. 10–11.

¹⁶⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Josefa Brože*, 10. 10. 1946, fol. 21.

¹⁶⁸ Tamtéž, *Výslech svědka Karla Dočekala*, 27. 9. 1946, fol. 16.

¹⁶⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 13. 11. 1946, fol. 26.

¹⁷⁰ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 166, sign. LS 52/47, poř. č. 1673, *Rozsudek nad Pavlem Spielvogelem*, 29. 1. 1947, fol. 139.

¹⁷¹ Tamtéž, *Zpráva o zatčení*, 4. 8. 1945, fol. 8.

V roce 1941 v místním hostinci v Citově pronášeli tři muži protiněmecké výroky. Nadávali na Hitlera, rozbili jeho obraz, který visel na stěně a křičeli u toho „Heil Hitler“. V hostinci sedělo také několik mladíků, včetně syna Spielvogela. Ten se po onom incidentu zvedl ze židle a připomněl dotyčným, co udělali a řekl, že to oznámí otcí. Následně byli všichni jmenovaní zatčeni a vyslýcháni gestapem a následně posláni do koncentračního tábora Osvětim. Hynek Ryppl zde v roce 1942 zemřel, a Spielvogel svým udáním tak zavinił jeho smrt, za což byl odsouzen MLS Olomouc k trestu smrti provazem.¹⁷² Lucie Jarkovská udává, že právě hostince patřily k častým místům, kde vznikaly různé spory, které byly později předmětem udání. Hostinec byl společenským centrem obce a alkohol lehce odstraňoval zábrany a lidé tak řekli i to, na co by si za běžných okolností dávali pozor.¹⁷³

Ve vyšetřovacích materiálech je také přítomný opis, který potvrzuje, že Spielvogel za války udal občana Citova pro černou porážku vepře a následně za nesprávné vážení zvířat při porážce. Celý případ byl příslušnou četnickou stanicí prošetřen a došlo se k tomu, že porážka byla na obecním úřadě řádně ohlášena a splnila všechny předepsané podmínky.¹⁷⁴ Pro stejný čin udal i tehdejšího starostu Citova, k čemuž dodal i nedovolené mletí obilí. Spielvogel se stal v okupační době členem obecního zastupitelstva a ze své pozice psával stížnosti na tehdejšího starostu okresnímu hejtmanovi. Tehdejší starost vypověděl, že Spielvogel byl za války postrachem Čechů v Citově i okolí a zneužíval své pozice na obci.¹⁷⁵

Udal asi osm zaměstnanců cukrovaru v Brodku, kteří byli následně vzati olomouckým gestapem do vazby a vyšetřování. Po pár dnech byli všichni propuštěni na svobodu. Důvodem udání mělo být vytvoření protiněmecké organizace a následné pálení listinných materiálů, které s tím souvisely a ukrývání zbraní. Úkolem příslušné komise bylo zjistit, zdali tento případ udal Spielvogel anebo Gojiš, který byl také mezi zatčenými. Spielvogel ve výpovědích tvrdil, že za ním Gojiš osobně jednou přišel a udal mu, co se v cukrovaru děje a žádal oznámení příslušným orgánům. Chtěl ale, aby byl také zatčen, aby na něj nepadlo podezření, že to celé prozradil on. V jedné verzi Spielvogel tvrdí, že se následně odebral na gestapo a tam případ

---

¹⁷² Tamtéž, *Výslech svědka Rudolfa Šance*, 9. 8. 1945, fol. 13.

¹⁷³ JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 230.

¹⁷⁴ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 166, sign. LS 52/47, poř. č. 1673, *Opis z četnické stanice v Broku*, 12. 2. 1942, fol. 11.

¹⁷⁵ Tamtéž, *Výslech svědka Jana Vykopala*, 4. 9. 1946, fol. 109.

oznámil.¹⁷⁶ V druhé verzi stojí, že udání odmítl, a tak to celé Gojiš oznámil sám.¹⁷⁷ Zaměstnanci, kteří byli v tomto případě zatčeni a následně vypovídali jako svědci, tvrdili, že to minimálně Gojiš musel Spielvogelovi udat, protože se spolu přátelili a Gojiš o jejich činnosti, jako jejich kolega v cukrovaru, věděl.¹⁷⁸ Gojiš ovšem při výpovědi všechno popřel. O žádné ilegální činnosti nevěděl, Spielvogelovi nic nevyzradil a při výslechu na gestapu byl propuštěn jako poslední, protože mu museli dávat písemné dotazy, vzhledem k tomu, že byl naprosto hluchý. Hluchota u něj byla prokázána i lékařským potvrzením.¹⁷⁹

Obžalovaný nahlásil gestapu svého souseda, který se svým synovcem, příslušníkem vojska, probíral na mapě Evropy, jak jde válečná fronta. Poukazovali na to, že vzhledem k tomu, kde se v tu chvíli nacházeli Američané a Sověti, budou Němci brzy obklíčeni. Následně byli oba týráni na gestapu a vzhledem k tomu, že v blízkosti jejich domu žila pouze rodina Spielvogelova, nemohl to slyšet nikdo jiný nežli oni.¹⁸⁰

Během války se do Citova přistěhoval z Vyškovska Němec Löffler. Společně se Spielvogelem se jim podařilo vyštípat předchozího nájemce z domu, kam se později Löffler nastěhoval. Podařilo se jim to za pomoci vyhrožování a následného udání, že o Němcích povídal, že jsou svině, pakáž a banda.¹⁸¹ Löffler se později u majitelů domu snažil zajistit i pozemky se slovy, že k tomu nepotřebuje příkaz, protože je důvěrník NSDAP a má na to právo.¹⁸² Občané Citova vypověděli, že se tito dva často scházeli a škodili místním. Při výpovědích ale oba svalovali vinu jeden na druhého. Spielvogel u výslechu řekl: *„Nikoho jsem neudal a mohu přistěhovalce Löfflera označiti jako původce všeho, poněvadž tento zapříčinil v obci jak svými udáními, tak i celým svým vystupováním a jednáním mnoho různých. Mne k tomu používal jako člověka místní poměry znalého, takže část vinny jím způsobené padá i na mne. Já sám jsem žil v Citově delší dobu a vycházel s českým obyvatelstvem velice dobře. Také jsem nikomu udáním u gestapa nevyhrožoval. Toto měl ve zvyku*

---

¹⁷⁶ Tamtéž, *Výslech obviněného Spielvogela*, 3. 8. 1945, fol. 9.

¹⁷⁷ Tamtéž, *Výslech obviněného Spielvogela*, 2. 1. 1946, fol. 34.

¹⁷⁸ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 29. 1. 1947, fol. 133–137.

¹⁷⁹ Tamtéž, *Výslech svědka Františka Gojiše*, 9. 11. 1946, fol. 120.

¹⁸⁰ Tamtéž, *Výslech svědka Josefa Kopečka*, 11. 6. 1946, fol. 86.

¹⁸¹ Tamtéž, *Výslech svědka Aloise Nesvadby*, 31.12. 1945, fol. 28.

¹⁸² Tamtéž, *Výslech svědkyně Jiřiny Pavlíkové*, 26. 6. 1945, fol. 12.

Löffler, a jelikož se to stávalo někdy v mé přítomnosti, je možné, že se lidé domnívali, že výhrůžky použil jsem já. ¹⁸³

Z dochovaných výpovědí při vyšetřování se zdá, že udával nejen z přesvědčení, ale i pro osobní antipatie a spory. Jednalo se tak například o jeho souseda, kterému se ztrácely slepice. Spielvogelovi vyhrožoval, že ho nahlásí četnické stanici za krádež. Ten ale sám šel na gestapo, kde udal, že jeho sused vykládá, že Němci kradou. Údajně učinil za druhé světové války tolik udání, že už ho ani na četnické stanici v Citově nebrali v potaz.¹⁸⁴

Spielvogel byl za dobu vyšetřování, které trvalo půl roku, vyslechnut třikrát. U každého výsledku se doznal k jinému udání a poopravil výpověď. Své činy obhajoval tím, že mu o tom vyprávěl někdo jiný, a proto byla jeho povinnost to udat dál a nezatajovat skutečnosti. Jiného poškozeného zase musel udat proto, že ho on fyzicky napadnul. Funkci v obecním zastupitelstvu vzít musel na příkaz Oberlandratu v Olomouci. Členství v NSDAP popřel, ale přiznal se k své přítomnosti v DAF, ve které jako německý dělník být musel. Při posledním výsledku vypověděl, že některé udání nejspíše provedl jeho syn, ale určitě ne on. U hlavního přelíčení, které se konalo 29. ledna 1946 řekl porotě, že on žádné udání neučinil, a tudíž se necítí vinen.¹⁸⁵ Ve *Volném slovu* autor napsal, že Spielvogel před soudem hrál hloupého a tvrdil, že je hluchý. Druhá skutečnost ale ve vyšetřovacím spisu zaznamenána není. Spielvogel byl shledán vinným ve všech bodech, které byly zahrnuty v protokolu sepsaném při zatčení.¹⁸⁶ Veřejný žalobce nakonec rozšířil obžalobu o další dva body udání za protiněmecký výrok a nelegální vydání lístků na mouku a boty.¹⁸⁷

2.3.11 Wilhelm Müller, Heinrich Kleibel, Franz Skácel

V obci Nedvězí na Olomoucku působili Wilhelm Müller, Heinrich Kleibel a Franz Skácel. Všichni tři byli členy nacistických organizací. Jednalo se o SA, NSDAP a NSV. Skácel, Müller a Kleibel byli také politicky činní, Skácel v letech

---

¹⁸³ Tamtéž, *Výslech obviněného Spielvogela*, 2. 1. 1946, fol. 34.

¹⁸⁴ Tamtéž, *Výslech svědka Františka Popeláře*, 12. 9. 1946, fol. 110.

¹⁸⁵ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 29. 1. 1947, fol. 133.

¹⁸⁶ *Volné slovo*, roč. 3, č. 25, 30. 1. 1947.

¹⁸⁷ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 166, sign. LS 52/47, poř. č. 1673, *Hlavní přelíčení*, 29. 1. 1947, fol. 137.

1938–1939 vedl SdP v Nedvězí.¹⁸⁸ Dne 15. března 1939 se zúčastnili demonstračního průvodu Němců v Nedvězí, při kterém vybíjeli okna českých občanů a házeli do nich kamení a cihly. Ti vypověděli, že se museli krčit v rozích pokojů, protože v domě byly i děti, na což obvinění nebrali ohled.¹⁸⁹ Celý průvod zorganizoval starosta Müller, který pak ukazoval ostatním členům průvodu, které domy mají vybíjet. Po průvodu chodil ten samý Müller po lidech a přikazoval jim, aby okna zasklili, protože takto to může považovat za provokaci. Snažili se také poškodit okna místní české školy, o jejíž zavření se později zasloužili.¹⁹⁰

V roce 1944 přišel Müller za tehdejší starostou školy a řekl mu, že by bylo záhodno, aby česká škola přestala existovat. Česká škola totiž podle něj nepatřila české školní správě, protože stála na německém pozemku.¹⁹¹ Ředitel toto odmítl a řekl, že dokud jsou v obci české děti, bude česká škola v Nedvězí existovat. Ještě v tom roce si pro něj přijelo gestapo v čele s Kleiblem a odvezlo ho do vojenské věznice, kde si pobyl šest neděl. Po návratu se dozvěděl, že většina českých občanů přeřadila své děti do německé školy.¹⁹² Obvinění činili na české občany nátlak, aby své děti dali do německé školy, protože je nutné, aby se učily německému jazyku. Pokud tak odmítali učinit, bylo jim vyhrožováno vystěhováním z vesnice, odebráním majetku, posláním do koncentračního tábora, pověšením, zastřelením.¹⁹³ Česká škola byla na konec uzavřena v prosinci roku 1940 a do budovy se přestěhovala škola německá. Ještě předtím stihli ředitele školy udat ještě jednou za to, že měl ve škole pověšený obraz Masaryka, a ne Hitlera. Dotyčný byl potrestán odnětím svobody.¹⁹⁴

Franz Skácel si také vedl tzv. černou knihu, do které si zapisoval hříchy českého obyvatelstva v Nedvězí a blízkém Hněvotíně.¹⁹⁵ Každý z nich měl také na svědomí několik udání na gestapu za neoprávněné držení zbraní, pořádání tanečních zábav, protiněmeckou činnost. Všichni tři byli postrachem Nedvězí. Místní občany

---

¹⁸⁸ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 187, sign. LS 237/47, poř. č. 1836, *Sčítací trestní list Viléma Müllera*, 4. 5. 1947, fol. 5; *Sčítací trestní list Jindřicha Kleibela*, 4. 5. 1947, fol. 6; *Sčítací trestní list Františka Skácela*, fol. 7.

¹⁸⁹ Tamtéž, *Výslech svědkyně Salakvardové* 12. 10. 1945, fol. 66.; *Výslech svědka Knápka*, 8. 10. 1945, fol. 69.

¹⁹⁰ Tamtéž, *Výslech svědka Šenka*, 8. 10. 1945, fol. 59.

¹⁹¹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 22. 4. 1947, fol. 369–379.

¹⁹² Tamtéž, *Protokol sepsaný s Karlem Andryškem*, 14. 10. 1945, fol. 67.

¹⁹³ Tamtéž, *Rozsudek*, 22. 4. 1947, fol. 380–383.

¹⁹⁴ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Karlem Andryškem*, 14. 10. 1945, fol. 67.

¹⁹⁵ Tamtéž, fol. 381.

tyranizovali, bili a vyhrožovali jim.¹⁹⁶ Kleibel měl na svědomí znásilnění své spolupracovnice, která mu byla přidělena úřadem práce. Když se bránila, obviněný ji zpohlavkoval a zkopal. Na základě toho si opatřila lékařské potvrzení a byla přeložena na práci jinam. Následně byla odsouzena k osmi měsícům vězení za krivé obvinění Kleibela.¹⁹⁷

V roce 1940 udali bývalého četnického vrchního strážmistra Bulína¹⁹⁸ a četníka Škrobánka z Hněvotína, že při mobilizaci v roce 1938 pronásledovali a tyranizovali německé občany a konali další nesvéprávnosti. Bulín také údajně nadával na Hitlera a Henleina a udržoval přátelské styky s bývalým českým starostou v Nedvězí. Konkrétně měl ve Skácelově bytě prohlásit na obraz Hitlera a Henleina „Sundejte tu sviňu a toho buzeranta“. Oba byli zatčeni a vězněni v Olomouci. Odsud poslal Bulín své manželce dopis, kde jí psal, že za udání může trojice z Nedvězí a četnický velitel z Olomouce Rupert Straka. Kleibel měl tvrdit, že ho Bulín při zatýkání v roce 1938 ztýral. Bulín byl následně převezen do Brna, potom do Vídně, a nakonec do koncentračního tábora Mauthausen, kde také zemřel.¹⁹⁹ Zda proběhl nějaký soud a s jakým výsledkem, se neví. František Bulín byl významnou postavou četnictva na Olomoucku. Po válce byl povýšen do hodnosti poručíka a obdržel Československý válečný kříž 1939 in memoriam.²⁰⁰

Franz Skácel byl zaměstnán jako dozorce vězňů v olomoucké věznici, kde sdíleli jednu celu několikánásobní bývalí trestanci Hráček s Hlišákem a železniční úředník Kuchař.²⁰¹ Ten zde byl uvězněn kvůli protiněmecké činnosti (poslech zahraničního rozhlasu, šíření protiněmeckých letáků, příprava sabotáží). Jednoho dne měl prohlásit, že kdyby Hitlera odstřelili, bylo by po válce. Stejně tak jednou vyhrožoval Skácelovi, že bude po válce určitě viset.²⁰² Hráček s Hlišákem měli údajně tyto řeči sami od sebe nahlásit Skácelovi, nicméně z jednotlivých výpovědí vyplývá, že Skácel pravidelně chodíval poslouchat přes zeď uvězněné osoby, co si

---

¹⁹⁶ Tamtéž, fol. 380–383.

¹⁹⁷ Tamtéž, *Výslech svědkyně Marie Novotné*, 6. 8. 1945, fol. 110–111.

¹⁹⁸ František Bulín byl transportován do Mauthausenu 16. 8. 1940 a zemřel tamtéž 28. 4. 1941, dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/databaze> [cit. 5. 5. 2021].

¹⁹⁹ ZAO-OI., f. MLS Olomouc, kart. 187, sign. LS 237/47, poř. č. 1836, *Výslech svědkyně Anny Bulínové*, 12. 11. 1946, fol. 288.; *Výslech svědka Františka Škrobánka*, 19. 11. 1946, fol. 293.

²⁰⁰ VANĚČEK, Jirí: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945*. Olomouc 2016, s. 176.

²⁰¹ ZAO-OI., f. MLS Olomouc, kart. 187, sign. LS 237/47, poř. č. 1836, *Výslech obviněného Františka Skácela*, 31. 10. 1946, fol. 267–269.

²⁰² Tamtéž, *Výslech Františka Trhlika*, 3. 4. 1947, fol. 344.

povídají.²⁰³ V roce 1943 byl Kuchař společně s dalšími osobami, které konali protiněmeckou činnost, souzen u soudu ve Vratislavi. I přestože se zde Kuchař nepřiznal, Hráček s Hlíňákem doznali jeho výroky o Hitlerovi a Skácelovi a Kuchař byl odsouzen k trestu smrti. Bez svědčení Hráčka s Hlíňákem by pravděpodobně dostal pouze trest odnětí svobody. Hráčkovi s Hlíňákem byl za tento čin MLS Olomouc uložen trest doživotního žaláře.²⁰⁴ Vzhledem k tomu, že Skácel udal Kuchaře přímo správě věznice bývalého Amtsgerichtu v Olomouci a zavinil tak jeho smrt, byl i on odsouzen k oprátce.²⁰⁵ Při vyšetřování tohoto případu se každý z obviněných snažil hájit svou vlastní osobu. Hráček s Hlíňákem se přiznali k podpisu protokolu, ve kterém byl Kuchař obviněn z výše zmíněných výroků. Hráček doznal, že jeho podpis se ocitnul na protokolu jako první, ale vzhledem k tomu, že neuměl německy, nevěděl, co podepisuje. Nebylo možné, aby on Kuchaře udal, protože mluvil německy a Hráček mu nerozuměl.²⁰⁶ Hlíňák prý Skácela prosil, aby výroky Kuchaře vůbec neřešil. U správy věznice nechtěl poškozeného usvědčit, ale Skácel ho bil, takže protokol podepsal z donucení.²⁰⁷ Skácel jejich výpovědi naprosto popřel. Za dveřmi nikdy vězně neposlouchal, i když Hráček s Hlíňákem tvrdili, že Skácel jim při výslechu řekl, že si napsal na lístek všechno, co o něm v noci v cele říkali, protože měl službu a dělal své pravidelné obchůzky.²⁰⁸

Všichni tři byli zatčeni v průběhu května 1945 a umístěni do internačního tábora v Olomouci – Nových Hodolanech. Postupně byli vyslýcháni příslušnými orgány. Ještě v květnu podal Vyšetřovací výbor Lidového soudu v Olomouci zprávu, že prvotní výslechy zatčených jsou značně neuspokojivé. Jmenovaní soustavně zapírají, mění své výpovědi a všem údajům nelze přikládat žádnou váhu.²⁰⁹ Müller, Skácel a Kleibel opravdu od začátku vypovídali, že nikoho neudali, nikomu neubližovali, nevyhrožovali, nenutili nikoho k přestupu na německou národnost a nenutili občany Nedvězí, aby dali jejich děti do německé školy. Na gestapu nikdy nebyli, jeho příslušníky neznali, a dokonce ani netušili, kde mělo gestapo v Olomouci sídlo. Doznávali se pouze ke členství v SdP, NSDAP a SA, ale popírali,

---

²⁰³ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 22. 4. 1947, fol. 369–379.

²⁰⁴ Tamtéž, *Výslech obviněného Otty Hlíňáka*, 1. 9. 1945, fol. 28.; *Výslech obviněného Jana Hráčka*, 10. 8. 1945, fol. 13.

²⁰⁵ Tamtéž, *Rozsudek*, 22. 4. 1947, 380–383.

²⁰⁶ Tamtéž, *Výpověď obviněného Jana Hráčka*, 10. 8. 1945, fol. 13.

²⁰⁷ Tamtéž, *Výpověď obviněného Otto Hlíňáka*, 28. 8. 1945, fol. 25.

²⁰⁸ Tamtéž, *Výslech obviněného Františka Skácela*, 29. 3. 1947, fol. 331.

²⁰⁹ Tamtéž, *Zpráva Vyšetřujícího výboru LS v Olomouci*, 20. 5. 1945, fol. 250.

že by zde zastávali nějaké funkce. Kleibel se snažil o prvotních výpovědích vše hodit na Müllera a Skácela. Asistovat gestapu při zatýkání musel, protože pět měsíců zastával funkci policejního komisaře. Toto tvrzení se ovšem bilo s tím, že s gestapem nikdy nepřišel do styku. Občas někomu vyhrožoval zabitím, což prý nebylo nic neobvyklého, protože v té době platilo stanné právo.²¹⁰ Müller dokonce sepsal deset bodů, ve kterých se snažil vyšetřovatele přesvědčit, že občanům v Nedvězí pomáhal. Obcházel nařízení úřadu práce, aby byli lidé hlášeni jako pracovní síly do Říše. Nehlásil černé zabíjačky a co udat mohl, neudal.²¹¹ O zavření české školy se taktéž nikdo z nich nepostaral. Údajně se tak mělo stát po tom, co obec Nedvězí navštívil K. H. Frank, a ten nesouhlasil s tím, aby někde fungovala česká škola.²¹²

Co se týče demonstračního průvodu Němců obcí, Kleibel se ho údajně vůbec nezúčastnil.²¹³ Müller tvrdil, že když viděl, co se dělo, okamžitě hlásil tuto akci na okresní úřad, a díky tomu mu byla nabídnuta funkce starosty.²¹⁴ Skácel vypověděl, že rozhodně nebyl iniciátorem průvodu, ale bil lidi a vytloukával jim okna.²¹⁵ Co se týče případu strážmistra Bulína, všichni tři doznali, že si ho pamatují jako toho, kdo je v roce 1938 odváděl s ostatními Němci do tábora ve Štěpánově, kde byli shromažďováni funkcionáři SdP v Olomouci. Nijak hrubě s nimi ale nezacházel. Müller i Kleibel se snažili tvrdit, že ho udal nejspíš Skácel. Ten k tomu udal: „*Když mi Kleibel říkal, že se mám hlásit druhý den na gestapu, řekl mi, abych tam jen šel a ostatní, že zařídí Straka. Co měl Straka zařizovat, nevím.*“²¹⁶

Hlavní přelíčení se konalo 22. dubna 1947 a trvalo téměř 11 hodin. Obžalovaní udali, že se necítí vinni. Ve svých výpovědích před porotou a předsedou soudu zůstávali konstantní a nadále trvali na svém, že se na žádné činnosti, ze které byli obviněni, nepodíleli. Všichni tři házeli vinu jeden na druhého. Například Skácel udal ve věci demonstračního průvodu následující: „*Jest možné, že Müller šel v první řadě, já jsem však rozhodně nešel v první řadě. Vím určitě, že Müller šel v průvodu přede mnou. Když se házelo kamením, ohýbal se také Müller.*“ Obhajoba navrhovala, aby bylo vyloučeno řízení týkající se strážmistru Bulína a Škrobánka, protože byl do

---

²¹⁰ Tamtéž, *Výslech obviněného Jindřicha Kleibela*, 21. 9. 1945, fol. 71.

²¹¹ Tamtéž, *Obhajoba Viléma Müllera*, 10. 12. 1946, fol. 88.

²¹² Tamtéž, *Výslech obviněného Viléma Müllera*, 6. 10. 1945, fol. 287.

²¹³ Tamtéž, *Výslech obviněného Jindřicha Kleibela*, 30. 6. 1945, fol. 102.

²¹⁴ Tamtéž, *Výslech obviněného Viléma Müllera*, 11. 6. 1945, fol. 242.

²¹⁵ Tamtéž, *Výslech obviněného Františka Skácela*, 31. 10. 1946, fol. 267.

²¹⁶ Tamtéž.

tohoto případu zapojen i Straka. Vzhledem k tomu, že obžalovaní byli usvědčeni celou řadou svědků ze svých činů, zamítl MLS Olomouc všechny žádost jako nerozhodné a navrhl odsouzení trojice Nedvězí k trestu smrti.²¹⁷ Ve vyšetřování tohoto případu se angažoval i strážmistr Škrobánek v rámci SNB v Olomouci. Ten sice nevyslychal přímo obviněné, ale svědky ano. Z jeho udání byli obviněni právě Kleibel, Müller a Skácel. I přestože se nakonec prokázalo, že ho udal Straka, nelze ho označit jako osobu způsobilou k nestrannému a nezaujatému posuzování této záležitosti.

2.3.12 Rupert Straka

Rupert Straka působil před válkou na četnické stanici v Hněvotíně, po roce 1939 zastával funkci vrchního četnického strážmistra v Olomouci.²¹⁸ Osoby, které proti němu u MLS Olomouc vypovídaly, ho charakterizovaly jako arogantního, despotického, pomstychtivého člověka, který vždy jednal z důvodu vlastního obohacení.²¹⁹ V roce 1939 také přestoupil z české na německou národnost.²²⁰ Nebyl politicky aktivní a nebyl členem žádné nacistické organizace, nicméně spolupracoval s gestapem a byl konfidentem SD v Olomouci. Měl svou značku F10 a do telefonu se hlásil „hier Franz“.²²¹ Na konci roku 1945 měl provést podpisovou akci u některých osob, které tím měli potvrdit, že pomáhali za okupace českým lidem, což mu mělo hrát do karet v případě soudního procesu.²²²

Straka využíval svého postavení a od lidí, které ho poprosili o pomoc, si bral za tyto služby peníze. Zeť Bedřicha Fouska byl v roce 1942 odsouzen k trestu smrti. Dotyčný se obrátil na Straku, zdali mu v této věci může nějak pomoci. Straka pomoc přislíbil, ale účtoval si tuto službu 60 000 Kč, i přestože v dané věci k žádnému obratu nedošlo.²²³ Během války si Straka nechal zavolat obyvatele Hněvotína Rossingala, že na něj přišlo udání, protože prý ve svém podniku provádí německou sabotáž. Straka tvrdil, že se může postarat o to, aby udání bylo staženo, protože se zná se členem gestapa Schlessingerem. Bude ale potřeba vynaložit částku 5000 Kč.

---

²¹⁷ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 22. 4. 1947, fol. 368–374.

²¹⁸ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Výslech obviněného Ruperta Straky*, 20. 11. 1946, fol. 295.

²¹⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 28. – 29. 4. 1947, fol. 538–549.

²²⁰ Tamtéž, *Výslech obviněného*, 20. 11. 1946, fol. 295.

²²¹ Tamtéž, *Rozsudek nad Rupertem Strakou*, 29. 9. 1947, fol. 552.

²²² Tamtéž, *Dopis velitelství Národní bezpečnostní stráže*, 18. 6. 1945, fol. 22.

²²³ Tamtéž, *Výpověď svědka Bedřicha Fouska*, 8. 6. 1945, fol. 8.

Po zaplacení se daná záležitost skutečně neprošetřovala, pokud ovšem vůbec to udání bylo pravé, nebo se chtěl Straka pouze obohatit.²²⁴

Šikanoval zejména své kolegy z četnické stanice, vyhrožoval občanům Hněvotína, že je nechá dát do koncentráku, předá je gestapu, postará se, aby zmizeli atd. Jednal tak z různých důvodů, nejčastěji však, protože chtěl, aby daní lidé přestoupili na německou národnost nebo falešně vypovídali a potvrdili jeho výpovědi na gestapu.²²⁵ V roce 1940 takto vyhrožoval např. proboštovi kláštera na Sv. Kopečku Půdovi, že se postará, aby zmizel, protože nevyvěsil prapory na oslavu porážky Francie.²²⁶

Straka měl na svědomí i fyzické týrání některých osob. V roce 1944 byla zadržena skupina českých partyzánů, mezi kterými byl i Mádr. Jednalo se o poměrně velkou akci, při které bylo zatčeno několik Čechů a šest Rusů. Mádrovi se podařilo při vyšetřování na četnické stanici utéct, ale byl chycen. Při té příležitosti Straka Mádra týral, i když byl zesláblý po několikadenním vyšetřování u gestapa.²²⁷ V roce 1939 byl na jednom domě v Hněvotíně vyvěšen prapor s hákovým křížem, který se ztratil. Toto podezření padlo na Bognera. Straka k němu v noci přišel do domu, naložil ho do auta a odvezl na četnickou stanici, kde ho bil a na nějakou dobu ho zavřel do tmavé úzké místnosti.²²⁸ Bogner byl pak Strakou vyslýchán a týrán ještě jednou, protože zničil tabuli s německým nápisem a hodil ji do rybníka. Ve vazbě si poseděl tři dny a byly mu vyraženy všechny zuby. Bogner se domníval, že si na něj Straka zasedl, protože se nechtěl dát k Němcům. Obviněný na něj několikrát křičel, že je český parchant.²²⁹

Měl na svědomí také několik udání. V roce 1941 udal čalouníka Zbořila z Olomouce, že v podnapilém stavu jel na kole a pronesl výrok směrem k německému obyvatelstvu „Heil Hitler, ty svině“. Za to si poseděl několik měsíců ve vazbě u gestapa.²³⁰ V tom stejném roce taky udal obyvatele Hněvotína Vilímce, že nevyvěsil prapory na den Hitlerových narozenin. Za to mu byl udělena pokuta ve

---

²²⁴ Tamtéž, *Výpověď svědka Norberta Rossingala*, 28. 8. 1945, fol. 53.

²²⁵ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 28. – 29. 4. 1947, fol. 538-549.

²²⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Františka Jaitnera*, 9. 2. 1946, fol. 169–170.

²²⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Viléma Vally*, 7. 12. 1945., fol. 104.

²²⁸ Tamtéž, *Výslech svědka Jaroslava Bognera*, 4. 1. 1946, fol. 120.

²²⁹ Tamtéž, *Výslech svědka Jaroslava Bognera*, 9. 2. 1946, fol. 149.

²³⁰ Tamtéž, *Výslech svědka Viléma Vally*, 13. 11. 1945, fol. 99.

výši 1000 Kč.²³¹ Řídící učitel Hnilica odmítl v roce 1939 vyvěsit prapory na škole. Za to si ho nechal Straka předvolat na okresní četnické velitelství a označil ho za fanatického přívržence Beneše Němcům nepřátelského. Patrně na základě tohoto udání strávil tři roky v koncentračním táboře Buchenwald. V roce 1945 k němu Straka přišel domů a žádal ho, aby se ho Hnilica zastal a tvrdil, že mu tenkrát z Buchenwaldu pomohl on, protože se obává, že bude mít po válce nepříjemnosti. To Hnilica odmítl.²³²

Figuroval i v případě dvojice četníků z Hněvotína Škrobánka a Bulína, které měla na svědomí výše zmíněná trojice Müller, Skácel a Kleibel. Straka byl nakonec osvobozen z udání Bulína, a tedy nezavinil jeho smrt. Jejich kolega z četnické stanice vypověděl, že mezi Strakou a Bulínem panoval napjatý vztah. Bulín si prý často stěžoval, že ho Straka šikanuje a vyhrožuje mu, že ho nechá zavřít.²³³ V dopise, který zaslal své manželce Bulín přímo označil jako udavače trojici Müllera, Skácela a Kleibela, nikoliv však Straku. Pouze napsal, že je možné, že měl na zatčení nějakou vinu.²³⁴ Nicméně byl obviněn z udání Škrobánka, a to za protiněmecké republikánské smýšlení.²³⁵ Trest odnětí svobody si odpykával v koncentračních táborech Dachau, Buchenwald, Gross-Rosen a Lovosice. V roce 1945 se vrátil domů.²³⁶

Jeho udání z roku 1939 zapříčinilo smrt nadporučíka Františka Skopalíka²³⁷, okresního četnického velitele v Olomouci, který ve funkci působil mezi únorem a listopadem roku 1939.²³⁸ Skopalíkův syn vypověděl, že jeho otec měl se Strakou neshody již před válkou. Straka chtěl totiž kariérně růst a Skopalík mu dával najevo, že na to nemá.²³⁹ Těsně po Mnichovu sepsal Skopalík návrh na superarbitraci tehdy vrchního strážmistra Straky pro tělesnou neschopnost k výkonné službě.²⁴⁰ Režim se nicméně změnil, a tak byl Skopalík v roce 1940 dán do výslužby. Poté si opakovaně stěžoval rodině, že na něj Straka vymýšlí udání. Obvinil ho, že za mobilizace v roce 1938 zneužíval své funkce a zasadil se o pensionování četníků, kteří se hlásili

²³¹ Tamtéž, *Výslech svědka Viléma Vally*, 5. 3. 1946, fol. 224.

²³² Tamtéž, *Výslech svědka Ferdinanda Hnilicy*, 15. 11. 1946, fol. 282.

²³³ Tamtéž, *Výslech svědka Františka Zapletala*, 7. 9. 1945, fol. 64.

²³⁴ Tamtéž, *Protokol sepsaný s Annou Bulínovou*, 7. 9. 1945, fol. 56.

²³⁵ Tamtéž, *Rozsudek nad Rupertem Strakou*, 29. 9. 1947, fol. 552–553.

²³⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Škrobánka*, 6. 2. 1946, fol. 149.

²³⁷ František Skopalík byl odvezen do Dachau 7. 12. 1944, kde v témže roce zemřel, dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/databaze> [cit. 5. 5. 2021].

²³⁸ VANĚČEK, Jirí: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945*, s. 71.

²³⁹ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Protokol sepsaný s Miroslavem Skopalíkem*, 1. 10. 1946, fol. 261.

²⁴⁰ Tamtéž, *Výslech Josefa Kvapila*, 27. 4. 1947, fol. 533.

k Němcům. Prozrazoval úřední tajemství a nabádal své podřízené k sabotáži německých služebních rozkazů. Když byl Skopalík zatčen, svěřil se své manželce i synovi, že za to určitě může Straka z osobní zášti. V lednu roku 1944 byl zatčen, a ještě toho roku popraven v Dachau.²⁴¹ Nadporučík Skopalík také figuroval v akci olomouckého četnictva ukrývání zbraní Stráže obrany státu (SOS). V roce 1939 dostali jednotliví velitelé četnických stanic příkaz, aby veškeré zbraně SOS odevzdali. Nicméně někteří představitelé olomouckého četnictva byli zapojeni do odbojové skupiny Obrana národa (ON) včetně majora Bombery²⁴², vrchního strážmistra Václava Černého a praporčíka Ladislava Solnického. Ti se rozhodli sesbírat vojenský materiál (zbraně, munice, výstroj) z jednotlivých četnických stanic na Olomoucku a část odevzdat na zemské velitelství v Brně, a část ukryt v Olomouci.²⁴³ František Skopalík se v roce 1939 dostavil k četníkovi Řezáčovi do Příkazu, aby u něj ukryl dva kulometry. Následně začalo olomoucké gestapo po kulometech pátrat, protože se jejich hlavně našly v rybníce.²⁴⁴ V roce 1943 byla celá akce odhalena. Podíl na uchování zbraní u Skopalíka měl údajně prozradit gestapu právě Straka, čímž zavinil jeho smrt.

U soudu svědčil i Josef Jakeš (kapitán Juraj) z partyzánského oddílu Juraj, který se prostřednictvím partyzána Adamce sešel se Strakou a domluvil se s ním, že mu bude podávat hlášení o tom, kde se jeho partyzánská skupina nachází, aby jej v případě nějaké akce ze strany gestapa Straka včas varoval. Straka daroval Jakešovi peníze (5000 Kč), náboje a pistole. Díky Strakovi se údajně podařily přesuny partyzánů.²⁴⁵ O Strakovi vypovídali někteří svědci v dobrém již při prvních výsleších ještě v roce 1945. Například v roce 1940 intervenoval za obchodníka z Hněvotína, který sháněl do svého obchodu učedníka. Straka mu poradil, jak si sepsat žádost na pracovní úřad a následně mu ji pomohl v Olomouci vyřídit.²⁴⁶ Dále se přimluvil za jednoho obyvatele Hněvotína, který koupil zboží načerno. U Straky za něj prosil jeho

---

²⁴¹ Tamtéž, *Výslech Miroslava Skopalíka*, 4. 12. 1946, fol. 356.

²⁴² Major Jindřich Bombera byl velmi významným představitelem olomouckého četnictva, který stál za velkými odbojovými akcemi, ruský legionář. Člen ilegálních organizací Obrana národa a Národní výbor. Za svou odbojovou činnost popraven roku 1945 ve Vratislavi.

²⁴³ VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945*, s. 160.

²⁴⁴ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Výslech svědka Aloise Řezáče*, 15. 3. 1947, fol. 494.

²⁴⁵ Tamtéž, *Hlavní přeličení*, 30. 4. 1947, fol. 548.

²⁴⁶ Tamtéž, *Výslech svědka Antonína Petržely*, 24. 7. 1945, fol. 31.

přítel, který mu dal za tyto služby i určitý obnos peněz. Vypověděl ale, že Straka si o tyto peníze neřekl a on mu je dal zcela ze své vlastní vůle.²⁴⁷

Straka se rozhodl u výsledků zvolit taktiku zapírání. Nikdy nikoho neudal a nikomu nevyhrožoval. Přiznal, že se stýkal s SD a gestapem, ale pouze z výkonu své služby, když zde intervenoval za české občany. Za tyto služby si Straka vždy řekl o poměrně slušnou částku peněz, což obhajoval tak, že je musel dál předat příslušnému gestapákovi. Prsty neměl ani v zatčení strážmistrů Bulína a Škrobánka. Popřel, že by s nimi špatně vycházel a zdůraznil, že to spíš oni psali stížnosti za války na něj. V roce 1935 přišla stížnost na Straku na zemské četnické velitelství do Brna a byl si naprosto jistý, že to udělal Bulín. Několikrát zopakoval, že na tyto dvě osoby se vede vyšetřování u jiných osob, a tak si myslel, že to spíš oni ho měli na svědomí.²⁴⁸

Hlavní přelíčení s Rupertem Strakou se konalo dva dny. Začínalo se 28. dubna 1947 v půl deváté ráno a rozsudek byl vynesena následující den v půl desáté večer. Vyslechnuto bylo 45 svědků. Straka ve své průvodní řeči zůstal ve svých názorech konstantní a k ničemu se nepřiznal. Finanční částky, které si bral od lidí obhajoval slovy „*Nebyl to úplatek, bylo to pouze nacenění mých služeb*“ a „*Míval jsem u sebe větší obnos peněz, protože jsem byl filatelista*“. Veřejný žalobce nakonec Straku zprostil obvinění ve věci četníka Bulína, takže mu nutně nemusel být udělen trest smrti. Každopádně v den konání hlavního přelíčení došel soudu spis z archivu Ministerstva vnitra týkající se udání Františka Skopalíka na gestapu v Brně. Obžalovaný se bránil, že nebylo možné, aby to psal on, protože neumí tak dobře německy, aby byl schopen napsat dopis. Nicméně předseda soudu a porota se usnesla na rozsudku trestu smrti. Ten byl vykonán na nádvoří věznice o dvě hodiny později.²⁴⁹

2.4 Stratifikace jednotlivých případů

Jednotlivé případy udání lze dobře stratifikovat podle sociálního prostředí, kde se tak dělo. Jedním z nejčastějších míst byla právě rodina. Příbuzní si tak mohli lehce vyřizovat své osobní spory prostřednictvím tohoto patologického

---

²⁴⁷ Tamtéž, *Výslech svědka Rudolfa Wolkera*, 24. 7. 1945, fol. 30.

²⁴⁸ Tamtéž, *Výslech obviněného Ruperta Straky*, 21. 11. 1946, fol. 297.

²⁴⁹ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 28. – 29. 4. 1947, fol. 537–548.

společenského jevu.²⁵⁰ Častým předmětem udání byly také sousedské spory. Místo bydliště poskytovalo úrodnou půdu pro udavačské aktivity. Důvody udání byly různé, často se jednalo o přestupky v oblasti hospodářství, černou porážku dobytka, neplnění pracovní povinnosti, poslech zahraničního rozhlasu či protiněmecké výroky.²⁵¹ Dalším místem, kde se hojně udávalo, bylo pracoviště. Touha po kariérním postupu či jen vzájemná nevráživost byly jedny z důvodů, proč dotyčná osoba nahlásila své kolegy četnické stanici či gestapu.²⁵²

Z výše uvedených informací vyplývá, že co se týče stratifikace podle sociálního prostředí, pouze jedna osoba z 15 (7 %) spadala do prostředí rodiny. Jednalo se o Antonína Šišku. Tři osoby z 15 (20 %) udávaly v místě svého bydliště, ať už se jednalo o město či vesnici (Pitrun, Zink, Bocan). Pět osob z 15 (33 %) se zaměřilo na své kolegy z oblasti pracoviště (Odstrčil, Laštůvka, Drescher, Prášil, Svozil). Šest osob z 15 (40 %) není možné zařadit do jedné určité skupiny, udávali napříč všemi skupinami (Spielvogel, Schupp, Straka, Müller, Skácel, Kleibel).

Zkoumané osoby lze také rozdělit podle toho, v jaké intenzitě udávali, tedy jestli se jednalo o jednorázová udání, většinou z osobní msty nebo jestli dané osoby donášely nacistickým orgánům pravidelně v podstatě po celou dobu okupace. Šest osob z 15 (40 %) učinili v době okupace v podstatě jedno udání, za které byly odsouzeni k trestu smrti. Jednalo se o osoby Šiška, Pitrun, Zink, Odstrčil, Laštůvka a Müller. Celkem devět osob ze zkoumaného vzorku (60 %) mělo na svědomí udání více a záměrně škodili českému obyvatelstvu. Jednalo se o chronické udavače. Většinou měli na krku i řadu dalších přestupků, jako vydírání či veřejné násilí. Z toho dvě osoby můžeme označit za konfidenty. Jednalo se o Ruperta Straku a Josefa Schuppa. Pokud tyto osoby vyjmete z celého zkoumaného vzorku 15 osob, jedná se o 13 %.

Pokud se podíváme na důvody, pro které udavači donášeli, nejčastěji to bylo pro protiněmecké výroky. Většinou se jednalo o urážky Říše, vedoucích představitelů Říše a německého národa. Často tyto výroky byly vyřknuty v hádce neb vypjaté situaci, nikoliv s přímým záměrem. V demokratické společnosti by za takovéto řeči nikdo perzekvován nebyl. Velice častým případem bylo udávání za

---

²⁵⁰ JARKOVSKÁ, L.: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948*, s. 224.

²⁵¹ Tamtéž, s. 226.

²⁵² Tamtéž, s. 227.

sabotáž práce a stávky v podnicích. Ve stejné intenzitě se donášelo za ilegální činnost, která zahrnovala členství v podzemních hnutích, ukrývání uprchlíků a v jednom případě také schování židovského příslušníka. Poměrně často se také udávalo za černou porážku vepře. Ve čtyřech případech se jednalo o nedovolené držení zbraní, ve třech případech padlo udání za poslech zahraničního rozhlasu. Šlo o zahraniční vysílání BBC, vysílání československé exilové vlády z Londýna, sovětský rozhlas a vysílání KSČ z Moskvy. Tento čin byl nacisty tvrdě trestán, a to buď kázníci nebo smrtí.²⁵³ Ve stejné intenzitě byly osoby udávány také za tzv. protiněmeckou činnost. I když tento přestupek není jasně definován, z konkrétních případů vyplývá, že se jednalo o aktivitu, která byla vyvinuta vůči příslušníkům německého národa. Jednalo se tak například o údajnou šikanu Němců ze strany českého četnictva při mobilizaci v roce 1938. Po jednom případě se potom jednalo o zpěv zakázaných písní, pořádání taneční zábavy, šíření šeptané propagandy, vyvěšení obrazu Masaryka, krádež cukru a pomluvu manželky. V posledních dvou případech je evidentní, že ne vždy se muselo jednat o činy vycházející z politického přesvědčení nebo konání vůči všemu německému, ale spíše o trestní přestupek či osobní mstu.

DŮVODY, PRO KTERÉ UDAVAČI UDAVALI		
Protiněmecké výroky	12krát	Pitrun, Prášil (4krát), Skácel, Spielvogel (4krát), Straka, Šiška
Sabotáž + stávka	6krát	Prášil (2krát), Straka, Svozil (2krát)
Ilegální činnost	6krát	Bocan, Drescher, Kleibel, Laštůvka, Schupp (2krát)
Černá porážka	5krát	Bocan, Spielvogel (2krát), Straka, Šiška
Držení zbraní	4krát	Bocan, Kleibel, Straka, Spielvogel
Protiněmecká činnost	3krát	Skácel, Straka (2krát)
Nevyvěšení praporu	3krát	Straka (2krát), Šiška
Poslech zahraničního rozhlasu	3krát	Prášil (2krát), Spielvogel
Zpěv zakázaných písní	1krát	Drescher
Pořádání taneční zábavy	1krát	Kleibel
Pověšení obrazu Masaryka	1krát	Skácel

²⁵³ Tamtéž, s. 234.

Krádež cukru	1krát	Bocan
Urážka manželky	1krát	Zink
Šeptaná propaganda	1krát	Odstrčil

2.5 Průběh soudních procesů zkoumaného vzorku osob

Většina osob zkoumaného vzorku byla zatčena v průběhu května roku 1945 a následně umístěna do internačního tábora v Nových Hodolanech, Vrahovicích či Kojetíně. Výjimkou byl pouze Joseph Zink, který byl přivezen k vyšetřování do Olomouce až v roce 1946 z Plzně. Následně byla u každého obviněného sestavena zpráva o zatčení, jejíž skutková podstata činu obsahovala vždy co nejširší spektrum obvinění. Z archivního materiálu vyplývá, že dané osoby nebyly vždy zatýkány na základě udání někoho jiného, ale spíše z podnětu tehdejších bezpečnostních složek. Udání ze strany rodinných příslušníků, sousedů či kolegů z práce se často dostavily až posléze. Po zatčení následovaly výslechy obviněných a svědků, které prováděly bezpečnostní orgány, vyšetřující komise a následně i lidový soud. Každý záznam z výslechu obsahuje pouze výpověď obžalovaného nebo svědka. Nejsou zde zaznamenány například otázky, které vyšetřující orgány kladly. Pokud by tyto orgány kladly návodné otázky nebo daným osobám vyhrožovaly, nelze to zpětně zjistit. Obvinění udavači často lhali, měnili své výpovědi, snažili se dokázat svou vinu pouze částečně a vyhnout se tak nejpřísnějšímu trestu – trestu smrti. Velmi často se v prvotních výpovědích k činům přiznali a postupně je začali odvolávat s tím, že předchozí výpovědi učinili pod nátlakem. Jediný, kdo se hned od začátku doznával ke své vině, byl Miloslav Svozil, který se přiznal i k tomu, že odsoudil osobu, která příčinou jeho udání zemřela. V pozdějších výpovědích začal ohledně tohoto činu mlžít. Z toho je patrné, že nejspíše tušil, že za zavinění smrti hrozí trest smrti i jemu. Většina obviněných udavačů se svou vinu snažila hodit na někoho jiného. Tato skutečnost je patrná zejména u případů, ve kterých bylo obviněno zároveň více osob. Drescher a Laštůvka byli kolegy z práce. Jak moc k sobě měli v rámci přátelského vztahu blízko, nelze určit. Nicméně u jednotlivých výpovědí se obviňovali navzájem. Stejně tak tomu bylo u trojice Müller, Skácel a Kleibel. Tito tři se před válkou znali a mohlo se zdát, že byli přátelé a tehdejším obyvatelům Nedvězí škodili navzájem. U výpovědí a hlavního přelíčení házeli vinu jeden na druhého. Zejména Müller a Kleibel přesvědčovali vyšetřující orgány, že za všechno mohl

Skácel, protože byl vedoucím strany NSDAP v Nedvězí. V tomto soudním případě došlo i ke konfrontaci mezi jednotlivými obviněnými, kde se navzájem usvědčovali a házeli na sebe špínu. Na jejich případě lze ukázat, jak jednotlivé výpovědi často vypadaly: „*Prohlašuji, že jsem na Františka Škrobánka žádné udání nepodal a nebyl jsem proti němu vyslýchán jako svědek. Nevím, zda toto udání učinil Müller nebo Skácel. Není mi o tom nic známo. Škrobánek mne vůbec v r. 1938 nezatýkal. Připouštím ovšem, že Škrobánka velmi dobře znám. Nyní se rozpomínám, že Škrobánek mne v r. 1938 odváděl s ostatními Němci do Olomouce.*“²⁵⁴ Nejrychleji byl odsouzen Antonín Laštůvka, a to za pouhých sedm měsíců. Nejdelší dobu byl vyšetřován Rupert Straka, který se dostal před soud po dvou letech ve vězení. Pokud se podíváme na odsouzené v průběhu let, jeden udavač byl odsouzený v roce 1945, devět udavačů v roce 1946 a pět udavačů v roce 1947. Žádná ze zkoumaných osob nebyla odsouzena při obnovené retribuci v roce 1948.

Poté, co byl případ prošetřen, bylo rozhodnuto o datu konání hlavního přelíčení. To zahajoval veřejný žalobce čtením obžaloby, poté byli vyslechnuti svědci a předloženy důkazy. Veřejný žalobce nakonec vznesl návrh trestu a tím ukončil průvodní řízení. Následně předal slovo obviněnému a jeho obhájci. Senát se na konci odebral k neveřejné poradě, kde rozhodnul o konečném rozsudku. Délka procesu se odvíjela od toho, z jak závažných činů byla daná osoba obviněna.²⁵⁵ Pokud tedy soudy projednávaly pouze členství v nacistických organizacích, bylo během jednoho dne odsouzeno několik osob. Jestliže se jednalo o závažný čin, jehož důsledkem byl trest smrti, mohl soudní proces trvat i několik dní. Nejdelší hlavní přelíčení proběhlo s Rupertem Strakou. Trvalo celkem dva dny. Nejkratší hlavní přelíčení bylo vedeno s Josephem Zinkem, který byl odsouzen k trestu smrti za pouhou jednu hodinu.

Ve zkoumaném vzorku je zastoupeno sedm osob české národnosti a osm osob národnosti německé. V té druhé skupině jsou zastoupeny i dvě osoby, které v průběhu druhé světové války přestoupily z české národnosti na tu německou. Vzhledem k tomu, jak bylo v poválečném období k Němcům přistupováno, nabízí se otázka, zdali soudy přísněji nehodnotily právě je. Němci totiž byli v rámci principu kolektivní viny zbaveni mnohých práv, soustředěni v táborech a věznicích, kde

²⁵⁴ ZAO-OL., f. MLS Olomouc, kart. 166, sign. LS 52/47, poř. č. 1673, *Výslech obviněného Jindřicha Kleibela*, 2. 9. 1946, fol. 85.

²⁵⁵ GRÉZL, Jirí: *Činnost Mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*, s. 21.

čekali na lidový soud nebo na odsun.²⁵⁶ Ze shromážděných dat lze vyčíst, že lidé souzení před MLS Olomouc jako Němci se dostávali před soud až v pozdějších měsících, než tomu bylo u Čechů. Všechny osoby souzené v roce 1947 byly německé národnosti. Nutno podotknout, že tito Němci byli také často obviněni z vícero činů nežli pouze z činu udavačství. Pokud udávali, jednalo se o tzv. chronické udavače, kteří záměrně škodili po celou dobu druhé světové války.

2.6 Dobový tisk

Poválečná retribuce byla hojně reflektovaným tématem dobového tisku. Jednotlivé noviny informovaly pravidelně o dění v soudních síních. Jinak tomu nebylo ani na Olomoucku. Tisk mohl sloužit i jako pobídka k tomu, aby se někdo dostavil k vyšetřování a vypovídal v rámci jednotlivých případů. Takto přišel k výslechu i syn četníka Skopalíka, jehož udal četník Rupert Straka a tím zavinil jeho smrt. Miroslav Skopalík uvedl, že četl v novinách, že byl zatčen Rupert Straka, a tak se rozhodl vypovídat ve prospěch svého otce.²⁵⁷ Šudřichová ve své práci píše, že bylo poměrně časté, že noviny informovaly o daném případě již před konáním hlavním přelíčení a vydávaly svoje vlastní rozsudky, čímž ovlivňovaly názor jak veřejnosti, tak zejména soudců z lidu. Novináři se totiž mohli zvláště v roce 1945 zúčastnit vyšetřování jako tzv. pozorovatelé, kteří nebyli pod přísahou, a tak informace vynášeli dopředu.²⁵⁸

Prvním případem ze zkoumaného vzorku osob, o kterém tisk informoval, byl Antonín Laštůvka. Vzhledem k tomu, že se jednalo o první rozsudek smrti, který byl MLS Olomouc vykonán, není to nic překvapivého. Tento případ zaznamenal na titulní stránce, jak *Osvobozený našinec*, tak *Stráž lidu*. *Volné slovo* v roce 1945 ještě nevycházelo. Zatímco *Osvobozený našinec* informuje pár řádky o základních faktech²⁵⁹, ve *Stráži lidu* je tento případ popsán o něco barvitěji, čemuž napovídá už titulky „*První poprava – zrada vlastního národa se nevyplácí*“. Kromě toho, že jsou zde uvedena jména dvou lidí, za jejichž smrt byl Laštůvka popraven, je zde také napsána nepravdivá informace, že zavinil smrt Raimunda Kouřila. Tato osoba sice

---

²⁵⁶ ŠUDŘICHOVÁ, Lenka: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 101.

²⁵⁷ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Protokol sepsaný s Miroslavem Skopalíkem*, 1. 10. 1946, fol. 261.

²⁵⁸ ŠUDŘICHOVÁ, L. *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 16.

²⁵⁹ *Osvobozený našinec*, roč. 78, č. 152, 17. 11. 1945.

byla nacistickými úřady odsouzena k trestu smrti, ten ale vykonán nebyl a samotný Kouřil dokonce vypovídal u MLS Olomouc.²⁶⁰

Velice ostře je zde psáno o Franzi Odstrčilovi, bývalém Čechovi, který přestoupil za okupace na německou národnost. Ve *Stráži lidu* se píše „*Po příchodu okupantů mluvil nejhanlivějším způsobem o presidentu republiky, o českém národu a vychvaloval nacistické zřízení. Až do posledních dnů nacistického panství u nás byl Odstrčil horlivým stoupencem nacismu. V únoru, když nacisté hnali sovětské zajatce (...), bývalý Čech, bývalý rotmistr čsl. armády, který po 20 let byl republikou živen, nadával lidem do českých psů a na zajatce volal „Ať zdechnou“. Hnusná povaha odrodilce.*“²⁶¹ I *Volné slovo* velmi zdůrazňuje, že šlo o bývalou osobu české národnosti. Obě periodika se také zaměřují na jeho rodinu, zmiňují, že jeden z jeho synů byl členem SS, a zejména, že hlavního přelíčení byla přítomna jeho manželka – Němka. Koneckonců, jedna z prvních vět o kosteleckém udavači zní „*Odstrčil si vzal za manželku Němku a podle toho také manželství vypadalo*“²⁶²

Velmi očekávaný byl v očích veřejnosti proces s Josephem Drescherem, správcem olomoucké městské elektrárny. Hlavní list národních socialistů *Volné slovo* mu věnoval téměř půl strany ve svém vydání z 7. března 1946. Žádnému jinému z udavačů odsouzených k trestu smrti v Olomouci se nedostalo v tisku takové pozornosti. Drescher je zde vylíčený jako fanatický udavač, odpůrce všeho českého a jeden z nejradikálnějších olomouckých nacistů. V článku se píše o jeho inklinaci ke všemu německému již před okupací 1939. Je zdůrazněno jeho členství v NSDAP a autor článku se zaměřuje na případ, který Drescher udal společně s Laštůvkou. Obviněný vystupoval před lidovým soudem ponížene a skromně. Jeho obhajoba byla údajně slabá a nevěrohodná, a ve chvíli, kdy mu byl soudcem oznámen rozsudek, Drescher zbledl v obličeji. V době konání poprav se před nádvořím soudu shromáždil dav lidí, který údajně s uspokojením přijal zprávu, že byl Drescher usmrčen. Autor článku se, stejně jako u výše zmíněného případu, zmiňuje o dětech Dreschera, které nenastoupily čsl. vojenskou službu a raději po zabrání Sudet odešly do Německa. Na této situaci je vidět, jakou jim jejich otec dal výchovu.²⁶³ Noviny *Stráž lidu* byly v tomto případě poměrně skromnější a věnovaly Drescherovi pouze

---

²⁶⁰ *Stráž lidu*, roč. 1, č. 151, 17. 11. 1945.

²⁶¹ *Stráž lidu*, roč. 2, č. 38, 14. 2. 1946.

²⁶² *Volné slovo*, roč. 2, č. 38, 14. 2. 1946.

²⁶³ *Volné slovo*, roč. 2, č. 56, 7. 3. 1946.

malý odstavec, ve kterém ale taktéž zdůraznily, že soudní síň byla zaplněna již od ranních hodin.²⁶⁴ Soudní procesy se těšily velkému zájmu veřejnosti. Šudřichová ve své práci píše, že do soudních místností proudily davy lidí a někteří zůstávali od ranních do večerních hodin. Muži sledovali procesy v přízemí, ženy se mohly dívat z galerie. Každý chtěl vidět, jak se bude odsouzenec tvářit, když bude vyneseno rozsudek, zejména rozsudek smrti.²⁶⁵ Popravy, vykonávány oběšením, nebyly široké veřejnosti přístupny. Bylo tomu tak nejspíše kvůli popravě bývalého nacistického náměstka primátora Prahy Pfitznera odsouzeného v roce 1945. Na výkon trestu se údajně přijelo podívat až 100 000 lidí včetně rodin s dětmi. Od té doby byly popravy přesunuty na nádvoří věznice a byly na ně povolenky, které vydával předseda senátu MLS.²⁶⁶

Dne 10. srpna 1946 píše *Stráž lidu*, že byl odsouzen „jeden z nejdopornějších udavačů z řad českých občanů, a to nejen v našem kraji, nýbrž v našich zemích vůbec“.²⁶⁷ Jednalo se o Josefa Schuppa z Přerova, který díky své spolupráci s gestapem, pomáhal odhalit ilegální hnutí na Přerovsku za války. Tento případ je znovu hodnocen velice emotivně, v článku je zaznamenáno, že procesu byla přítomna široká veřejnost, zejména z Přerova. Autor článku poměrně obsírně informuje o celém případě, který měl Schupp na svědomí a zdůrazňuje jeho konfidentství se známým olomouckým gestapákem Loibnerem.²⁶⁸ Schupp údajně přiznal svou vinu pouze částečně, spoustu věcí popíral a snažil se porotu přesvědčit, že byl ke spolupráci s okupačními orgány přinucen. Schupp se dle článku přiznal již tím, že v září roku 1945 uprchl z internačního tábora. Loibnerovu výpověď označili za nevěrohodnou už jenom tím, že byl členem gestapa. Schupp se po vynesení rozsudku zhroutil a konec procesu je popsán slovy „Když byl v 16.10 hod. vyneseno smrtící rozsudek, přijal ho člověk, který má na svědomí životy tolika dobrých českých vlastenců, se slabošským pláčem, a ještě, než byl odveden se pokusil s typickým gestem hazardéra podat ruku hlavním svědkům.“²⁶⁹

---

²⁶⁴ *Stráž lidu*, roč. 2, č. 56, 7. 3. 1946.

²⁶⁵ ŠUDŘICHOVÁ, L.: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 15.

²⁶⁶ BORÁK, M.: *Spravedlnost proti dekretu. Retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*, s. 28.

²⁶⁷ *Stráž lidu*, roč. 2, č. 151, 10. 8. 1946

²⁶⁸ *Volné slovo*, roč. 2, č. 181, 10. 8. 1946.

²⁶⁹ *Stráž lidu*, roč. 2, č. 151, 10. 8. 1946.

V roce 1947 byli souzeni udavači z Nedvězí a konfident Rupert Straka. Tyto procesy můžeme v rámci zkoumaného vzorku hodnotit jako ty největší, takže by se dalo očekávat, že o ně byl v mediálním světě největší zájem. Kauzu s trojicí Müller, Skácel a Kleibel reflektoval *Osvobozený našinec* a *Stráž lidu*. V obou článcích je zaznamenáno, z čeho všeho byly dané osoby obviněny. Je zde zdůrazněno, že se účastnili manifestačního průvodu v roce 1939, přemlouvali obyvatele Nedvězí k přestupu na německou národnost a měli podíl na smrti četnického strážmistra Bulína, kterého *Osvobozený našinec* chybně přejmenoval na Bulínka.²⁷⁰ O Skácelovi se zde také píše v souvislosti s případem Kuchaře, na jehož udání se podíleli i Hráček s Hlišákem. *Stráž lidu* sice zdůrazňoval, že jde o osoby německé národnosti, ale přesto jsou články spíše faktické, bez silného protiněmeckého a emotivního patosu.²⁷¹ Soud s Rupertem Strakou probíhal dva dny a *Osvobozený našinec* i *Stráž lidu* popisují ve článcích celý proces. V obou novinách je poznamenáno, o koho se jedná, že škodil českému lidu, vyhrožoval, týral, obohacoval se a profitoval z tehdejšího režimu. Z prvního dne procesu je zaznamenáno, že Straka zavinil smrt strážmistra Bulína. Z tohoto činu sice byl obviněn, ale soud ho viny v tomto případě zprostil, což obě média přešla. Je zde také informace o tom, že Straka zavinil smrt vrchního strážmistra Skopalíka, za což byl i on odsouzen k trestu smrti. Stejně jako v předchozím případě autoři článku informují o případu velice fakticky a zdržují se poznámek na Strakovu rodinu, či němectví. V případě, že by se tento proces konal o něco dříve, pravděpodobně by byl vylíčen naprosto jinak.²⁷²

Všichni udavači, kteří byli odsouzeni k trestu smrti, jsou alespoň v jedněch novinách zmíněny. Často se stávalo, že pouze jenom jedno periodikum informovalo o soudu s daným udavačem. Podle kterého klíče dané noviny vybírali, o jakých udavačích napíší, je ovšem velmi složité určit. Nejvíce aktivní v tomto směru bylo *Volné slovo*, které v roce 1946 přicházelo s pravidelnou rubrikou „Lidový soud“, kde informovalo o tom, který případ byl zrovna v Olomouci projednáván. V roce 1947 pravidelné zprávy ustaly a *Volné slovo* dokonce nezaznamenalo ani dva největší procesy s trojicí udavačů z Nedvězí a s četníkem Strakou. Nejméně se o události z prostředí retribučního soudnictví na Olomoucku zajímal *Osvobozený našinec*.

---

²⁷⁰ *Osvobozený našinec*, roč. 80, č. 95, 23. 4. 1947.

²⁷¹ *Stráž lidu*, roč. 3, č. 96, 24. 4. 1947.

²⁷² *Osvobozený našinec*, roč. 80, č. 100, 29. 4. 1947; *Osvobozený našinec*, roč. 80, č. 101, 30. 4. 1947; *Stráž lidu*, roč. 3, č. 100, 29. 4. 1947; *Stráž lidu*, roč. 3, č. 101, 30. 4. 1947.

Všeobecně lze tvrdit, že v roce 1945 a první polovině roku 1946 tisk informoval veřejnost o jednotlivých případech zapáleněji. Autoři novinových zpráv zdůrazňovali, že byla daná osoba německé národnosti a podtrhovali jejich nenávisť vůči českým občanům. Zaměřovali se na jejich členství ve fašistických či nacistických organizacích, což mělo podtrhnout jejich spolupráci s okupačním režimem a touhu škodit českému obyvatelstvu. Pokud měl obviněný v rodině někoho, kdo taktéž šel na ruku nacistickému režimu, tisk ho nezapomněl zmínit. Novinové zprávy o odsouzeních MLS Olomouc z roku 1947 nejsou už tak časté a informují spíše o významnějších případech. Jsou psané méně zapáleně a spíše oznamují suchá fakta. Tehdejší novináři k informacím od soudu přistupovali poměrně nekriticky. Nijak se nezabývali tím, zdali nemohl pochybit také soud. Zřejmé je to například u případu Dreschera, který byl obviněn z udání asi 100 případů na základě toho, že tuto informaci vyřkl u soudu pouze gestapák Räuner. Nikdo už se blíže nezajímal, o jaké osoby či případy se jednalo. Nelze také tvrdit, že by tehdejší tisk přešel udavače české národnosti taktním mlčením, pouze tolik českou národnost nezdůrazňoval, jako tomu bylo v případě té německé. Na základě dostupných novinových zpráv lze říct, že nejvíce ve společnosti rezonovaly osoby, které přestoupily v době okupace k německé národnosti, jako tomu bylo v případě Odstrčila, a dále osoby, které se podílely na odhalení ilegálních organizací, či osob, které bojovaly nějakým způsobem proti nacismu, jako tomu bylo v případě Schuppa.

3. Analýza některých aspektů

3.1 Rodinné zázemí a věk

Většina ze zkoumaného vzorku pocházela z úplných rodin (87 %), pouze dvě osoby (13 %), a to Bocan a Drescher, byly děti nemanželské. Z vyšetřovacích spisů lze také zjistit, jestli obžalovaná osoba měla rodinu, protože se zde uváděla informace o tom, kolik osob obviněný vyživuje. Drtivá většina byla ženatá a měla děti (80 %), Pitrun se rozvedl a Müller ovdověl (13 %). Laštůvka se Schuppem zůstali svobodní (13 %).

Daná vyšetřovací komise také zjišťovala, zdali obviněná osoba v minulosti porušila zákon. V některých případech se to nepodařilo zjistit, protože trestní rejstříky byly zničeny během válečných operací. Tyto informace byly součástí tzv. zprávy o pověsti, která u některých osob ve spisu chybí. Rekordmanem v této oblasti byl Antonín Šiška, který byl ve svém životě 18x trestaný. Jednalo se většinou o drobné krádeže, ale také udeřil švagrovou a jako řezník prodával prošlé zboží a maso, které bylo nakažené vzteklinou.

Věkový průměr všech zkoumaných osob činil k 1. říjnu 1945 46 let. U osob české národnosti činil ke zmíněnému datu 38 let, u osob německé národnosti 50 let. Věkové rozpětí se pohybovalo od 28 do 59 let. Nejmladším obviněným ze zkoumaného vzorku byl ve věku 28 let Antonín Laštůvka, nejstarší osobou František Odstrčil, kterému bylo k 1. říjnu 1945 59 let.

3.2 Vzdělání a povolání

Co se týče vzdělání, jedná se o poměrně jednoduchou skupinu. Zkoumané osoby měly základní vzdělání a následně výuční list. Výjimkou je pouze Josef Schupp, který vystudoval obchodní akademii v Přerově. U některých osob bohužel vzdělání není uvedeno.

Ani jeden z obžalovaných nevykonával před válkou nějakou intelektuálně náročnější práci. Procentuálně nejvyšší zastoupení mají dělnické profese (53 %)²⁷³,

---

²⁷³ Pitrun (dělník na pile), Prášil (zemědělský dělník), Šiška (řezník), Spielvogel (dojič), Zink (zaměstnanec v mlékárně), Müller (rolník), Skácel (zemědělský dělník), Svozil (dělník v Optikotechně)

dále kancelářské práce (20 %) ²⁷⁴. Můžeme zde najít i četníka a strážníka (13 %) ²⁷⁵, jednoho obchodníka (7 %) ²⁷⁶ a jednu osobu ve vedoucí pozici (7 %) ²⁷⁷.

Pokud se zaměříme na jednotlivé kariérní dráhy, zajímavou osobou byl Joseph Drescher, který působil v Elektrických podnicích města Olomouc. Ten v roce 1909 nastoupil vojenskou službu u dělostřeleckého pluku v rakouské armádě. Po propuštění z vojenské služby nastoupil do zmiňovaného podniku a nejprve zde působil jako zřízenec pouličních drah a později kontrolor. V roce 1934 byl jmenován vrchním kontrolorem a tuto funkci vykonával až do roku 1942, kdy se stal správcem pouličních drah a ze své pozice ovlivňoval a udával zaměstnance Elektrických podniků. Další osobou, která se v době okupace vypracovala, byl Franz Odstrčil. Po první světové válce byl členem armády jako štábní rotmistr u 13. pěšího pluku v Šumpersku. V roce 1940 byl dán do výslužby, ale protože měl nemocnou manželku a potřeboval si přivydělat peníze, začal pracovat jako dělník na letišti v Prostějově. Díky tomu, že přestoupil z české na německou národnost, bylo mu umožněno povýšit do kanceláře. Zároveň byl činný i politicky, stal se náměstkem starosty v Kostelci na Hané. I František Svozil využil situace a vypracoval se z pozice dělníka v přerovské Optikotechně na pozici mistra. To vše díky tomu, že uměl dobře německy a vstoupil do České pracovní fronty.

Jestliže máme mluvit o někom, komu nacistická okupace opravdu hrála do karet a kariérně jim pomohla, byl to zejména Wilhelm Müller a Franz Skácel. Oba pracovali před válkou jako zemědělci v obci Nedvězí a po okupaci se stali členy několika nacistických organizací. Díky tomu si ihned po okupaci Müller osoboval právo na úřad starosty v Olomouci, který také následujících šest let vykonával. Skácel zase získal od roku 1940 místo dozorce v olomouckém Amtsgerichtu (soudní věznice).

Rupert Straka jako vrchní strážmistr vykonával v letech 1926–1933 funkci velitele četnické stanice v Hněvotíně. ²⁷⁸ Četnictvo jako takové bylo po 15. březnu 1939 přejmenováno z „Četnictvo státu Československého“ na „Četnictvo

---

²⁷⁴ Laštůvka (úředník v Elektrických podnicích Olomouc), Schupp (úředník v Optikotechně Přerov), Odstrčil (úředník na letišti)

²⁷⁵ Bocan (polní hlídač), Straka (četník)

²⁷⁶ Kleibel

²⁷⁷ Drescher

²⁷⁸ VANĚČEK, Jirí: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945*, s. 92.

Protektorátu Čechy a Morava“, následně bylo odzbrojeno a podřízeno německé správě.²⁷⁹ Jakmile se situace uklidnila, začalo docházet k personálním změnám, protože bylo potřeba odstranit neloajální členy, zejména legionáře, popřípadě ty, kteří smýšleli protiněmecky. Do vedoucích pozic byli následně dosazováni zejména čeští Němci.²⁸⁰ To je případ i Ruperta Straky. Ten se po návratu z německého Šicendorfu (nyní Dobronín) stal na konci ledna 1943 velitelem četnické stanice v Olomouci. Na této pozici působil už mezi lety 1933–1942. Již v dubnu 1943 byl odkomandován k Okresnímu četnickému velitelství, kde zůstal až do svého zatčení v roce 1945.²⁸¹ Josef Bocan byl povoláním polní hlídač, v roce 1942 ho prosadila strana NSČDRS, jejíž byl členem, do městské policejní stráže, když se doplňoval sbor. Pracovní pozici městského strážníka vykonával do roku 1944, kdy se z něj stal závodní hlídač v podniku Oplikotechna v Přerově, kde měl na starost legitimaci dělníků na hlavní bráně. Zde zůstal až do konce války. I on využíval své pozice městského strážníka, kdy udával občany obce Kojetín.

3.3 Národnost

Německé obyvatelstvo bylo vždy důležitou součástí Olomouce. Olomouc společně s přilehlými obcemi tvořila na severní Moravě před rokem 1918 tzv. německý olomoucký jazykový ostrov v rámci československého obyvatelstva.²⁸² Změna nastala po roce 1918, kdy k Olomouci bylo připojeno třináct okolních obcí. Ve sčítání lidu se nově nehlásilo obyvatelstvo na základě obcovací řeči, ale na základě národnosti.²⁸³ Díky těmto opatřením počet českého obyvatelstva v Olomouci vzrostl. Na základě sčítání lidu v roce 1930 převažovalo německé obyvatelstvo v částech Povel, Hněvotín, Kyselov, Nemilany a Slavonín. Výraznou německou menšinu lze najít také v částech Nové Sady, Pavlovice a Nedvězí. K roku 1930 měla Olomouc celkový počet obyvatel 66 440, z toho 23 % tvořili Němci.²⁸⁴

Pod činnost MLS Olomouc spadaly i další správní okresy. Odsouzení tak logicky nepocházeli pouze z Olomouce a blízkého okolí. Zkoumaný vzorek zahrnuje

---

²⁷⁹ Tamtéž, s. 45.

²⁸⁰ Tamtéž, s. 46.

²⁸¹ Tamtéž, s. 78.

²⁸² HÁJEK, Martin: *Olomoučtí Němci 1918–1938*. Olomouc 2018 (nepublikovaná disertační práce), s. 15.

²⁸³ Tamtéž, s. 20.

²⁸⁴ Tamtéž, s. 21.

osm osob (53 %) z okresu Olomouc, čtyři osoby (27 %) z Přerova, dva udavače (13 %) z Kojetína a jednoho člověka (7 %) z Prostějova.

V období retribuice bylo souzeno před MLS Olomouc celkem 1561 Němců (74 %), 546 Čechů (26 %) a zbytek tvořily jiné národnosti (Slováci, Ukrajinci, Rakušák, Rus a Polák).²⁸⁵ Informace o národnosti obžalovaného byly většinou uvedeny ve sčítacím trestním listu, popřípadě dalších přiložených osobních dokladech. Národnost byla zjišťována na základě sčítání obyvatelstva z roku 1930. Dále se braly v potaz přihlášky do různých organizací, policejní přihlášky k pobytu, přihlášky do školy, čestné prohlášení zaměstnavatele atd. U složitějších případů se vyšetřovalo, jakým jazykem se mluvilo v domácnosti, z jaké rodiny obžalovaný pochází, jak se choval za války.²⁸⁶

Zkoumaný vzorek 15 osob zahrnuje sedm osob české národnosti a osm osob národnosti německé. Franz Odstrčil a Rupert Straka byli původně Čechy, ale za okupace přestoupili k Němcům. Odstrčil přestoupil k německé národnosti v roce 1942 údajně z toho důvodu, že by mu jinak hrozila výpověď v práci. Jeho manželka byla Němka, ale jeho děti údajně vychovávali v češtině.²⁸⁷ Rupert Straka se stal Němcem hned 15. března 1939, protože byl v Hněvotíně vysoce exponován jako četník a obával se, že by mu česká národnost mohla škodit. Narozdíl od Odstrčila, Strakovo manželství nebylo smíšené.²⁸⁸ Tato smíšená manželství mohla hrát také roli při přestupu k německé národnosti, obzvláště pokud byl sňatek uzavřen v době okupace. Ukazuje se ovšem, že největší roli při přestupu k německé národnosti hrály výhody v zaměstnání, kariérní povýšení nebo nátlak zaměstnavatele.

3.4 Členství ve fašistických a nacistických organizacích

Propagace nebo podpora fašistického nebo nacistického hnutí byla v rámci Velkého retribučního dekretu trestána těžkým žalářem od pěti do dvaceti let. Pokud byla dotyčná osoba činovníkem nebo velitelem v organizacích jako NSDAP, SdP, Vlajka nebo podobných fašistických organizacích, trestal se tento čin stejně, tedy

---

²⁸⁵ ŠUDŘICHOVÁ, Lenka: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*, s. 88.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 86.

²⁸⁷ ZAO-Ol., kart. 33, sign. LS 150/46, poř. č. 413, *Výslech obviněného Františka Odstrčila*, 25. 8. 1945, fol. 13.

²⁸⁸ ZAO-Ol., kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Výslech obviněného Ruperta Straky*, 22. 6. 1945, fol. 19.

těžkým žalářem od pěti do dvaceti let.²⁸⁹ Pokud byla dotyčná osoba členem SS (Schutzstaffel), FS (Freiwillige Schutzstaffel) nebo podobných organizací, trestal se tento čin opět těžkým žalářem v rozmezí od pěti do dvaceti let. Pokud byly okolnosti zvláště přitěžující, bylo možno udělit ve všech případech vyšší tresty nebo trest doživotí.²⁹⁰

Co se týče politické angažovanosti, jedná se o stranu Sudetendeutsche Partei (SdP). Zde byla angažována trojice z Nedvězí – Müller, Skácel a Kleibel. SdP působila na politické scéně od roku 1933 a za pouhých pět let se stala nejsilnější politickou stranou v Československu. Postupně pohltila všechny ostatní sudetoněmecké politické subjekty a stala se nástrojem při likvidaci Československa nacistickým Německem. Nakonec byla v roce 1938 plně začleněna do NSDAP.²⁹¹

Členská základna SdP vesměs přešla do NSDAP. Stejně tomu bylo i u výše zmíněné trojice z Nedvězí. Müller, Skácel i Kleibel se stali členy NSDAP, Müller taktéž NSV. Organizační struktura NSDAP byla rozdělena na vůdce žup (gauleitry) a okresů (kreisleitry). Posledním činovníkem z povolání byl okresní vedoucí (kreisleiter), zbytek funkcionářů nepobíralo za svou činnost plat.²⁹² Nejmenší organizační složkou byl blok, v jehož čele stál nejnižší stranický funkcionář (blockleitr). Ten byl odpovědný za dění na daném území a vybíral členské poplatky. Ten si mohl na pomoc vybrat tzv. blockhelfry a blockwaltry. Bloky tvořily buňky (zelle), v jejichž čele stáli zellenleitři. Ti zase odpovídali za jim svěřená území. Tyto bloky také mohli vytvořit místní skupinu (ortsgruppe). Každá tato organizační složka měla na starost určitý počet domácností.²⁹³ Právě Blockleiterem byl i František Skácel, který vedl stranu NSDAP v Nedvězí. Nacistická strana měla i své přidružené organizace, například NSV (Nationalsozialistische Volkswohlfahrt), která se zabývala charitativní činností, sociálními a zdravotními programy, péčí o mládež atd.²⁹⁴ Zde byl činovníkem (Ortsbauerführer) Vilém Müller. František Odstrčil byl řadovým členem. DAF (Deutsche Arbeitsfront) představovala v podstatě odbory

---

²⁸⁹ Paragraf 3 – Hlava I.: Zločiny proti státu, Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb.

²⁹⁰ Paragraf 2 – Hlava I.: Zločiny proti státu, Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb.

²⁹¹ MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004*. I. díl. Brno 2005, s. 908–909.

²⁹² JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 250.

²⁹³ Tamtéž, s. 251.

²⁹⁴ BEDŮRFTIG, Friedemann: *Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933–1945*. Praha 2004, s. 280–281.

v rámci NSDAP. Sdružovala zaměstnance a kontrolovala jejich náladu, snažila se je přesvědčovat o výhodách členství ve straně.²⁹⁵ V řadách DAF působili i Odstrčil a Spielvogel.

Nacionálně socialistická česká dělnická a rolnická strana (NSČDRS) byla regionální nacistickou organizací, kterou založil František Mlčoch v roce 1939 v Kojetíně. Jinak se jí říkalo také Zelené hákové kříže, protože jako symbol používala upravenou vlajku NSDAP. Hákový kříž nebyl černý, ale zelený. Strana odmítala demokracii a všechny symboly první republiky, včetně Masaryka a Beneše. V programu měla zejména boj proti židovstvu a marxismu.²⁹⁶ Chtěla zachovat český národ, zušlechtovat čistotu české krve a zejména chtěla docílit soužití českého národa s nacistickým Německem v jedné Říši. NSČDRS se zhruba do roku 1942 expandovala i do dalších oblastí, avšak jenom v Kojetíně měla asi 200 členů. Ze začátku její členskou základnu tvořili zejména drobní zemědělci, postupně vstupovali i zástupci dalších sociálních skupin.²⁹⁷ Její činnost spočívala hlavně v pořádání přednášek a šíření osvětových letáků. Členové NSČDRS zpravidla aktivně spolupracovali s gestapem nebo se snažili ovládnout zastupitelstva moravských obcí. Strana také vyvinula snahu na vytvoření vlastní ozbrojené síly, k čemuž ale nikdy nedošlo. Existovala pouze určitá forma pořádkové služby, která ale jen hlídala pořádek na schůzích.²⁹⁸ Řada členů Zelených hákových křížů skončila za třetí republiky ve vězení nebo na šibenici.²⁹⁹ To je případ i Josefa Bocana. Ten vstoupil do strany Zelených hákových křížů v roce 1940 na popud kamaráda, který mu přinesl přednášku a vykládal mu, že tato strana za chvíli ovládne radnici v Kojetíně, kde Bocan bydlel. Po vstupu do strany byl pověřen získáváním nových členů a zjišťováním nálady mezi městskými zaměstnanci na radnici v Kojetíně ke straně NSČDRS. Bocan byl obviněn z propagace a podpory fašistického hnutí tím, že získával pro tuto stranu členy, i když on sám tvrdil, že přivedl do strany pouze svého švagra, protože mu hrozilo nebezpečí ze strany nacistických orgánů. Dále se provinil tím, že se účastnil oslavy narozenin Hitlera, které strana pořádala a podal si přihlášku k říšské branné moci, což bylo na popud vedoucího strany Mlčocha, který tím

---

²⁹⁵ Tamtéž, s. 295.

²⁹⁶ PEJČOCH, Ivo: *NSGSA a NSČDRS – dvě tváře moravského nacismu*. In: PEJČOCH, Ivo – PLACHÝ, Jiří: *Okupace, kolaborace, retribuice*. Praha 2010, s. 124.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 125.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 126.

²⁹⁹ Tamtéž, s. 127.

demonstroval loajalitu k okupačnímu režimu. Strana NSČDRS Bocana také prosadila na pozici městského strážníka v Kojetíně, kde ze své pozice škodil občanům města. Naopak byl zproštěn z obvinění, že byl členem výboru a vedoucím strany NSDRS. To se nepodařilo prokázat.

Mezi fašistické organizace v českých zemích můžeme zařadit například Vlajku, Českou pracovní frontu, Národní obec fašistickou, Národní árijskou kulturní jednotu.³⁰⁰ Nacionalistické politické hnutí Vlajka vzniklo už v období první republiky jako studentský klub, který se soustředil okolo periodika Vlajka.³⁰¹ V počátcích mělo v programu silné odmítnutí komunismu, odpor vůči všemu německému a silný antisemitismus.³⁰² V podstatě tuto organizaci můžeme označit za klub, který soustřeďoval občany podobného ideologického zaměření. V období druhé republiky fungovala Vlajka ilegálně, ale po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava se snažili členové hnutí navázat vazby s německými orgány. Po celou dobu okupace aktivně členové hnutí kolabovali, což bylo poměrně paradoxní vzhledem k tomu, co propagovali ve svých počátcích. Protektorátní Vlajka tedy fakticky nebyla povolena, ale existovala a snažila se upevnit svou pozici v očích nacistického okupačního režimu.³⁰³ V rámci Vlajky existovaly organizace s vlastní strukturou, které ale byly nedílnou součástí mateřského hnutí. Jednou z nich byla Česká pracovní fronta (ČPF), která vlastně zastávala funkci odborového hnutí, a to od roku 1939.³⁰⁴ V rámci ní byl vytvořen i Svaz veřejných zaměstnanců (ČNST – Vlajka), který sdružoval státní zaměstnance. Tato odnož pořádala zejména ideologické školení, přednášky a schůze.³⁰⁵ Členem přerovské Vlajky a ČPF byl Miloslav Svozil, který vstoupil do těchto organizací, protože měl nízký plat a chtěl si tak polepšit. Žádnou funkci zde nezastával, nicméně nutil své kolegy v Optikotechně, aby do Vlajky vstoupili také a agitoval pro účast na přednášce Jana Ryse-Rozsévače. Členem Vlajky byl i Josef Prášil, který se přiznal, že do tohoto fašistického hnutí vstupoval z čisté ziskuchtivosti, protože jim organizace slibovala peníze a výhody v zaměstnání.

---

³⁰⁰ PASÁK, Tomáš: *Český fašismus a kolaborace*. Praha 1999, s. 289.

³⁰¹ PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*. Praha 2011, s. 121.

³⁰² PASÁK, Tomáš: *Český fašismus a kolaborace*, s. 301.

³⁰³ PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*, s. 146.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 155.

³⁰⁵ Tamtéž, s. 156.

Pouhé členství bylo trestné v jednotkách SA (Struabteilung) a SS (Schutzstaffel). Nikdo ze zkoumaného vzorku nebyl členem SS, nicméně čtyři osoby byly součástí politického vojska SA, které sloužilo zejména k výcvikům branné moci u mládeže, organizovala pouliční sbírky a její členové měli za úkol zjišťovat nálady mezi obyvatelstvem.³⁰⁶

Jednalo se zase o trojici z Nedvězí a Josepha Zinka. Členství v SA bylo naprosto dobrovolné, mohl sem vstoupit každý muž nad 18 let, zachovalý, fyzicky zdatný, árijského původu a německé příslušnosti.

Ve výpovědích se u všech osob opakuje to stejné. Přiznávají se ke členství v dané organizaci, ale odmítají podporu strany, spolupráci s gestapem nebo agitaci a lákání členů do strany. Stejně tak popírají, že by v organizaci zastávali nějakou funkci. Výjimkou je Müller, který se přiznal k funkci Ortsbauerführer v NSV, protože ji údajně musel převzít po své ženě, která zemřela. Do dané organizace údajně vstupovali z donucení, Kdyby tak neučinili, hrozily jim obtíže v zaměstnání, nebo se tak rozhodli pod výhružkou kamarádů.

Celkem deset osob z 15 bylo členem fašistické či nacistické organizace nebo se politicky angažovalo (67 %). Pokud se na tyto data podíváme detailněji, zjistíme, že tři osoby (Müller, Skácel, Kleibel), tedy 20 %, se politicky angažovaly ve straně SdP. Dvě osoby byly členem českých fašistických organizací (13 %). Jednalo se Svozila a Prášila. V nacistických organizacích (NSDAP, NSV, DAF, NSČDRS) bylo celkem sedm osob, tedy 47 %. Jednalo se o Müllera, Skácela, Kleibela, Odstrčila, Spielvogela, Bocana a Drescher. Členy poslední skupiny, tedy jednotek SA, byly čtyři osoby (27 %). Z podpory a propagace fašistického a nacistického hnutí bylo obviněno celkem šest osob, z toho tři osoby měli v rozsudku zahrnut trest z důvodu činnosti v jedné z výše zmíněných organizací. Celkem tři osoby (Prášil, Svozil, Zink) se ke členství v organizacích přiznaly ve výpovědích a hlavním přelíčení, nicméně odsouzení za to nebyli. Pokud se podíváme také na národnost daných osob, tři osoby byly národnosti české, převažovali tedy Němci.

Otázka členství v nacistické organizaci či podpora fašistického hnutí může být poměrně problematická. Tyto informace jsou získány pouze z vyšetřovacích

---

³⁰⁶ BEDŮRFTIG, F.: *Třetí říše a druhá světová válka*, s. 438.

spisů. Nemusí být jasné, jestli se všechny osoby ke členství či podpoře nacistického hnutí přiznali. Procento angažovaných osob tak může být vyšší.

3.4.1 Konfidenti a spolupracovníci gestapa a SD

Zatímco mezi udavače řadíme osoby, které udávali spíše jednorázově a z osobních důvodů, konfidenty považujeme za systematické udavače, jejichž cílená spolupráce s gestapem většinou zasáhla větší počet lidí.³⁰⁷ Vlastní síť informátorů měla bezpečnostní služba SD (Sicherheitsdienst) i vojenská rozvědka Abwehr. Svě důvěrníky si postupem času začalo získávat i gestapo, které mělo od roku 1941 vlastní zpravodajskou službu – N-referát (Nachrichten – Referate).³⁰⁸ Konfidenti z řad dobrovolníků se velmi neosvědčili, protože byli často nespolehliví, a proto získávalo gestapo konfidenty zejména z řad bývalých odbojářů. K získávání těchto lidí ke spolupráci používalo metody vydírání, zastrašování, fyzického i psychického násilí. Často také nabízelo výměnou za konfidentství propuštění z vězení nebo koncentračního tábora.³⁰⁹ Začlenění dané osoby do struktury spolupracovníků obnášelo komplikovaný proces. Nově přijatý konfident nepracoval zpočátku sám, ale byl na něj nasazen již prověřený pracovník nebo člen gestapa. Poté, co se osvědčil, mohl začít pracovat sám a dostával za svou činnost i peněžité odměny. V případě, že byl konfident nasazen na nějakou ilegální organizaci, musel s nimi navázat kontakt a monitorovat její činnost. V žádném případě ale nesměl do této organizace shánět nové členy nebo nějakou vlastní odbojovou organizaci zakládat. Každé udání bylo předkládáno šéfovi služebny gestapa, který pak sám rozhodl o tom, komu případ přidělí. Na takovém případě pracoval vždy gestapák samostatně, bez pomoci svých kolegů.³¹⁰ Konfidenti nebyli jedolitá sociální skupina a motivace k tomuto typu zrádovství byla často velmi nejednoznačná.³¹¹

Z udavačů a konfidentů ještě můžeme vydělit samostatnou skupinu důvěrníků či spolupracovníků gestapa a SD. Tyto osoby sloužily jako donašeči informací ze všech oblastí života. Jednalo se o kulturu, sport, hospodářství, dopravu, aktivistické

---

³⁰⁷ JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 167.

³⁰⁸ BORÁK, Mečislav: *Spravedlnosti proti dekretu*, s. 237.

³⁰⁹ SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938–1945*. Praha 1986, s. 124.

³¹⁰ Tamtéž, s. 125.

³¹¹ BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu*, s. 237.

organizace, ale i náboženský život.³¹² Za spolupráci s gestapem a SD často padaly vysoké tresty, protože tyto osoby měly na svědomí další provinění, včetně udávání. Retribuční soudy hodnotily zejména to, zdali předávané informace byly danému úřadu k prospěchu, což se ovšem hodnotilo velice obtížně.³¹³

V rozsudku Josepha Zinka stojí, že spolupracoval s gestapem pod značkou A2087.³¹⁴ Zajímavé je, že v celém vyšetřovacím spisu není o této spolupráci ani zmínka. Zink se přiznal, že vstoupil v roce 1939 do organizace SA, i když údajně pod nátlakem, protože mu jinak hrozila ztráta zaměstnání, protože byl před válkou v komunistické straně.³¹⁵ Zink podle vyšetřovacího spisu MLS Olomouc nebyl chronickým udavačem. Z poválečného vyšetřování vyplývá, že udal olomouckému gestapu pouze svého souseda, který urážel jeho manželku za to, že je Němka. Tento soused zemřel na základě Zinkova udání v koncentračním táboře. Nezdá se tedy, že by Zink byl konfidentem, který by s gestapem cíleně spolupracoval například na odhalení nějaké ilegální organizace.³¹⁶

Na základě jeho činů můžeme za konfidenta zcela určitě označit Josefa Schuppa. Ten se v součinnosti s představiteli přerovského gestapa Kittla a Loibnera podílel na odhalení ilegální organizace na Přerovsku.³¹⁷ Z výpovědí se může zdát, že Schupp ke spolupráci s gestapem nepřistoupil na základě vnitřního nutkání, nicméně protože mu bylo vyhrožováno. To ale retribuční soudnictví nezohledňovalo. Schuppův švagr se totiž ukrýval před spravedlností v lesích a Schupp mu pomáhal. Za tento čin mu totiž za okupace hrozilo vězení. V dostupných archivních materiálech není ovšem zmíněno, že by Schupp spolupracoval s gestapem i na dalších případech. Pravděpodobně se tak jednalo o kooperaci pouze v případě odhalení ilegální organizace, což ale v důsledku vedlo k zatčení velkého počtu osob.³¹⁸

---

³¹² JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*, s. 178.

³¹³ Tamtéž, s. 179.

³¹⁴ ZAO-OL, f. MLS Olomouc, č. kart. 131, sign. LS 1193/46, poř. č. 1367, *Rozsudek nad Josefem Zinkem*, 23. 10. 1946, fol. 14.

³¹⁵ Tamtéž, *Výslech obviněného*, 11. 9. 1946, fol. 10.

³¹⁶ Tamtéž, *Rozsudek nad Josefem Zinkem*, 23. 10. 1946, fol. 14.

³¹⁷ ZAO-OL, f. MLS Olomouc, č. kart. 84, sign. LS 752/46, poř. č. 969, *Rozsudek nad Josefem Schuppem*, 9. 8. 1946, fol. 181.

³¹⁸ Tamtéž, *Hlavní přelíčení*, 9. 8. 1946, fol. 178.

Ze spolupráce s gestapem a konfidentství SD byl obviněn Rupert Straka. Ten samozřejmě všechna obvinění v tomto směru popírá, tvrdí, že soukromě se s těmito úřady nestýkal. Dle jeho slov se jednalo čistě o úřední styk, protože byl s gestapem a SD v kontaktu proto, aby pomáhal českým lidem.³¹⁹ Straka byl totiž vysoko postaveným četníkem, a proto tvrdí, že s danými úřady musel mluvit zejména služebně. Pokud se ale podíváme na výpovědi obžalovaného a svědků blíže, vyplývá z nich, že Straka se znal snad s každým členem olomouckého gestapa. Byl ve styku s bývalými vedoucími olomouckého gestapa Richardem Heidanem a Heinrichem Gottschlingem. Straka byl konfidentem vedoucího služebny SD v Olomouci Ernstem Liedtkem. Rozhodně nepatřil k donašečům, kteří by ke spolupráci byli donuceni, ale v kolaboraci s tehdejšími režimem spatřoval osobní prospěch. Straka nakonec díky svému udavačství dostal přísnější trest než Liedtke, který byl odsouzen k doživotnímu žaláři, i když prokazatelně zavinil smrt několika lidí.³²⁰

Samotný velký retribuční dekret prezidenta republiky jednoznačně nedefinoval, v čem konkrétně udavačství a konfidentství spočívalo. Čin udavačství měl v dekretu svůj vlastní paragraf. Nešlo ovšem někoho obvinít jenom na základě toho, že byl konfident. Tyto osoby totiž většinou měly na svědomí další činy. Stejně tak nešlo někoho obvinít pouze za spolupráci s gestapem, SD či jiným orgánem okupační správy. Tyto činy se tak většinou schovaly pod „podporou nacistického a fašistického režimu“ a „udavačství“.³²¹ Explicitně je v rozsudku za konfidenta označen pouze Straka. Schupp byl dle svých činů konfidentem, nicméně obviněn byl ve všech případech pouze z udavačství a ani v jednom z přístupných dokumentů není výslovně označen jako konfident. Takto ho pojmenoval až dobový tisk. Zink pravděpodobně s gestapem nějakým způsobem spolupracoval, ale v čem konkrétně tato spolupráce spočívala z vyšetřovacího spisu nevyplývá. Pokud bychom spolupráci brali jako soustavné donášení nacistickým orgánům okupační správy, můžeme pod tento čin zařadit daleko více osoby než tři zmíněné.

---

³¹⁹ ZAO-Ol., f. MLS Olomouc, kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, *Hlavní přelíčení*, 28.–29. 4. 1947, fol. 539.

³²⁰ MAUEROVÁ, Klára: *Ernst Liedtke (1913–1948), vedoucí služebny SD v Olomouci*. Olomouc. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce), s. 41.

³²¹ BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*, s. 26.

4. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo analyzovat jednotlivé procesy s osobami, které byly v rámci retribučního soudnictví odsouzeny na základě §11 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. k trestu smrti MLS Olomouc v letech 1945–1948. Následně jsem se pokusila zaměřit na některé aspekty, které umožňují tyto osoby kategorizovat. Jednalo se o rodinné zázemí, věk, vzdělání, bývalé prohršky proti zákonu, povolání, národnost a členství ve fašistických a nacistických organizacích.

Po vyřazení osob, které byly zpracovány dříve v jiných diplomových pracích či spadaly pod jiný paragraf, bylo v této práci zkoumáno celkem 15 osob. Co do podstaty samotných soudních procesů, je nutné se zaměřit na to, pro jaké činy byly dané osoby vlastně odsouzeny. Tyto osoby tak můžeme rozdělit podle několika hledisek. Prvním z nich je sociální prostředí, ve kterém dané osoby udávaly. Na základě literatury se nejčastěji jednalo o zázemí rodiny, vesnice (sousedství) či pracoviště. V případě udavačů zkoumaných v této diplomové práci se nejčastěji jednalo o sociální prostředí pracoviště. Nejvíce osob ovšem nelze zařadit ani do jedné skupiny, protože udávaly napříč všemi. Jednalo se zejména o kombinaci skupiny pracoviště a místa bydliště. Nutno zohlednit také hledisko důvodů, pro které tyto osoby udávaly, a které zahrnovalo velkou šíři aspektů. Nejednalo se pouze o závažné činy, jako například členství v podzemním hnutí či ilegální činnost. Tito udavači donášeli nacistickým orgánům nejčastěji za to, že někdo vyvíjel protiněmeckou činnost nebo pronášel protiněmecké výroky, pod což se schovala velká šíře přestupků. Samozřejmě je nutné zdůraznit, že všechny tyto činnosti či výroky byly trestné v době nacistického režimu a v jiném režimu by za ně nikdo trestán nebyl. Osoby, které byly vyšetřovány nacistickými orgány a následně odsouzeny na základě toho, že je jeden z výše zmíněných udavačů udal, nekonaly protiněmeckou činnost často záměrně a některé výroky vynesly na základě vypjaté situace. Nemuselo se vždy jednat o osoby, které záměrně škodily Německé říši. Velice důležité hledisko, na základě kterého můžeme zkoumané udavače rozdělit, je to, zdali se jednalo o tzv. chronické udavače nebo tzv. udavače jednorázové. Ti první udávali po celou dobu okupace, vyhrožovali, škodili, týrali a kooperovali s tehdejší režimem všemi možnými způsoby. Ti druzí udali často někoho, koho blíže znali, a jejichž čin pramenil z osobní msty a nevráživosti. Nicméně všechny tyto osoby zavinily smrt někoho jiného. Tehdejší retribuční zákony ale umožňovaly natolik

širokou definici, že pod sebe schovaly všechny tyto udavače bez rozdílu. I přestože v názvu práce zmiňuji, že by se mělo jednat pouze o udavače, nakonec jsem se rozhodla do této práce zařadit i konfidenty. I když z podstaty definice se jednalo o dvě různé funkce, dle mého názoru byla hranice mezi těmito dvěma skupinami osob poměrně tenká.

Na základě analýzy samotného vyšetřování a jeho výsledků v podobě rozsudků při hlavním přelíčení lze konstatovat, že pravděpodobně neexistoval žádný systém, který by určoval, podle jakých kritérií budou jednotlivé procesy dostávány před soud. Na začátku byl předpoklad takový, že v prvních měsících retribuční se dostali před soud ti, u kterých byly důkazní prostředky stoprocentní, a jejichž vyšetřování bylo jednoduché. Tento předpoklad ale nebyl víceméně správný. Mezi prvními odsouzenými byl například Antonín Laštůvka, v jehož případě se řešilo, zdali svým udáním zavinil smrt českých občanů on nebo jeho spolupracovník Joseph Drescher. Dva nejobsáhlejší případy ovšem byly opravdu projednávány až v dubnu roku 1947 před koncem prvního období retribuční. Jednalo se o trojici z Nedvězí a Ruperta Straku. U těchto dvou případů bylo i hlavní přelíčení nejdelší. Stejně tak se nepotvrdil předpoklad, že by k osobám německé národnosti bylo přistupováno přísněji nežli k osobám národnosti české. Z dostupných materiálů vyplývá, že osoby německé národnosti se v rámci výzkumného vzorku dostaly před soud v pozdějších letech retribuční nežli osoby národnosti české. Němci také byli často obviněni z vícero činů než jen z činu udavačství. Na základě analýzy dobového tisku vychází, že nejvíce rezonovaly na veřejnosti osoby, které byly označeny jako konfidenti a cíleně tak spolupracovali s gestapem na odhalování ilegálních akcí. Tvrdě byly také posuzovány osoby, které za války přestoupily z české na německou národnost. Na dobovém tisku je možné dobře vidět, jak probíhalo vyrovnání se s nacistickými zločiny v poválečném období. V prvních měsících retribučního soudnictví měly procesy s nacistickými zločinci v tisku velký ohlas. Ke konci retribuční již novináři reflektovali tyto kauzy s menším zaujetím a spíše fakticky.

Co se týká analýzy některých aspektů, na základě kterých lze dané osoby kategorizovat, zajímalo mě, jestli se jednalo o heterogenní či homogenní skupinu. Pokud mluvíme o rodinném zázemí, vzdělání a povolání, jednalo se o poměrně jednolitou skupinu. Samozřejmě přidání se na stranu nacistického režimu umožňovalo kariérní postup, čehož řada osob ze zkoumaného vzorku využila. Patrně

je to zejména u Josepha Dreschera a Ruperta Straky, kterým změna režimu umožnila dostat se do vedoucích pozic ve svém oboru. Věkový průměr udavačů činil 46 let. Můžeme tedy konstatovat, že udavači byli odsouzeni k trestu smrti spíše ve středním věku. Zajímavé jsou výsledky týkající se národnosti zkoumaného vzorku osob. Vzhledem k tomu, že v rámci celkových výsledků retribuice v Olomouci bylo odsouzeno 74 % Němců, dalo by se očekávat, že tomu budou odpovídat i výsledky týkající se skupiny osob v této diplomové práci. Nicméně nutno konstatovat, že zde jsou osoby rozděleny v podstatě půl na půl. K trestu smrti za udavačství bylo odsouzeno sedm osob české národnosti a osm osob národnosti německé. Skupina osob německé národnosti také byla povětšinou členy některé z mnoha fašistických či nacistických organizací.

Resumé

This thesis addresses the informers sentenced to death by Extraordinary People's Court in Olomouc and sets them into wider context. This thesis also aims to analyse post-war lawsuits with these men and examines certain aspects that allow to categorize such persons. Fifteen men were sentenced to death during the post-war retribution. Eight of them were German and seven of them were Czech. It has been proved that we can divide these men into several groups. First of them was a social background where the men were informing. Second of them were reasons why these men were informing. The important distinction is based on if the men informed just once or if they were informing during the whole war. There was no system in the order of post-war lawsuits. It was also possible to find some identical elements between these men. The social origin, education and education were nearly the same. The nationality of the people before the Extraordinary People's Court was mainly German. It is surprised that there were half Czech and half German in this thesis.

Seznam použitých pramenů a literatury

Archivní prameny:

Moravský zemský archiv:

fond B 340 (Gestapo Brno)

sign. 100-158-22

sign. 100-174-15

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc:

fond MLS Olomouc

kart. 108, sign. LS 958/46, poř. č. 1157, Josef Bocan

kart. 45, sign. LS 317/46, poř. č. 571, Joseph Drescher

kart. 187, sign. LS 237/47, poř. č. 1836, Heinrich Kleibel, Wilhelm Müller, Franz Skácel

kart. 7, sign. LS 93/45, poř. č. 77, Antonín Laštůvka

kart. 33, sign. LS 150/46, poř. č. 413, Franz Odstrčil

kart. 27, sign. LS 66/46, poř. č. 337, František Pitrun

kart. 74, sign. LS 658/46, poř. č. 888, Josef Prášil

kart. 84, sign. LS 752/46, poř. č. 969, Josef Schupp

kart. 166, sign. LS 52/47, poř. č. 1673, Paul Spielvogel

kart. 196, sign. LS 303/47, poř. č. 1893, Rupert Straka

kart. 66, sign. LS 580/46, poř. č. 817, Miloslav Svozil

kart. 51, sign. LS 406/46, poř. č. 656, Antonín Šiška

kart. 131, sign. LS 1193/46, poř. č. 1367, Joseph Zink

kart. 138, sign. LS 1293/46, poř. č. 1148, Joseph Zink

Vydané prameny:

Dekret presidenta republiky ze dne 19. června 1945 o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech (Dekret presidenta republiky č. 16/1945 Sb.), dostupné z <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/161945.html> [cit. 13. 3. 2021]

Tištěné prameny

Osvobozený našinec, roč. 78, č. 152, 17. 11. 1945.

Osvobozený našinec, roč. 80, č. 95, 23. 4. 1947.

Osvobozený našinec, roč. 80, č. 100, 29. 4. 1947.

Osvobozený našinec, roč. 80, č. 101, 30. 4. 1947.

Stráž lidu, roč. 1, č. 151, 17. 11. 1945.

Stráž lidu, roč. 2, č. 38, 14. 2. 1946.

Stráž lidu, roč. 2, č. 56, 7. 3. 1946.

Stráž lidu, roč. 2, č. 151, 10. 8. 1946.

Stráž lidu, roč. 3, č. 96, 24. 4. 1947.

Stráž lidu, roč. 3, č. 100, 29. 4. 1947.

Stráž lidu, roč. 3, č. 101, 30. 4. 1947.

Volné slovo, roč. 2, č. 38, 14. 2. 1946.

Volné slovo, roč. 2, č. 56, 7. 3. 1946.

Volné slovo, roč. 2, č. 181, 10. 8. 1946.

Literatura

BEDŮRFTIG, Friedemann: *Třetí říše a druhá světová válka. Lexikon německého nacionálního socialismu 1933–1945*. Praha 2004.

BLATECKÁ, Anna: *Nacističtí vězeňští dozorcí před Mimořádným lidovým soudem v Olomouci*. Olomouc 2016 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

BORÁK, Mečislav: *Spravedlnost proti dekretu: retribuční soudnictví v ČSR a Mimořádný lidový soud v Ostravě (1945–1948)*. Šenov u Ostravy 1998.

ČEŠÍK, Vojtěch: *Příslušníci olomouckého gestapa odsouzení v rámci retribuční k trestu smrti*. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová magisterská práce).

FIALA, Jiří: *Z historie katovského řemesla v Olomouci. III. Popravy v Olomouci za nacistické okupace v letech 1939–1945 a během činnosti zdejšího Mimořádného lidového soudu v letech 1945–1948*. Zprávy Vlastivědného muzea v Olomouci, 2009, č. 298, s. 61–86.

FROMMER, Benjamin: *Národní očista: retribuční v poválečném Československu*. Praha 2010.

GRÉZL, Jiří: *Činnost Mimořádného lidového soudu v Olomouci 1945*. Šumperk 2007.

HÁJEK, Martin: *Olomoučtí Němci 1918–1938*. Olomouc 2018 (nepublikovaná disertační práce).

JARKOVSKÁ, Lucie: *Odplata, či spravedlnost: mimořádné lidové soudy 1945–1948 na Královéhradecku*. Praha 2008.

KMOCH, Pavel: „Malá retribuční“ 1945–1948. *Trestní a nalézací komise v Benešově. Historica Olomucensia*, 41, 2012, s. 259–283.

KUKLÍK, Jan: *Mýty a realita tzv. „Benešových dekretů“: dekreta prezidenta republiky 1940–1945*. Praha 2002.

MALÍŘ, Jiří – MAREK, Pavel: *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861–2004*. I. díl. Brno 2005.

MAUEROVÁ, Klára: *Ernst Liedtke (1913–1948), vedoucí služebny SD v Olomouci*. Olomouc 2018 (nepublikovaná diplomová bakalářská práce).

PASÁK, Tomáš: *Český fašismus a kolaborace*. Praha 1999.

PEJČOCH, Ivo: *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922–1945*. Praha 2011.

SLÁDEK, Oldřich: *Zločinná role gestapa. Nacistická bezpečnostní policie v českých zemích 1938–1945*. Praha 1986.

STANĚK, Tomáš: *Retribuční vězni v českých zemích 1945–1955*. Opava 2002.

ŠUDŘICHOVÁ, Lenka: *Olomoučtí Němci souzení před Mimořádným lidovým soudem v letech 1945–1948*. Olomouc 2001 (nepublikovaná diplomová magisterská práce).

VANĚČEK, Jiří: *Četnictvo na Olomoucku v letech 1918–1945*. Olomouc 2016.

Webové stránky

Památník Terežín – databáze politicky a rasově pronásledovaných osob, dostupné z <https://www.pamatnik-terezin.cz/databaze> [cit. 5. 5. 2021]

Přílohy

JMÉNO	NÁRODNOST	NAROZENÍ	ÚMRTÍ	POVOLÁNÍ	BYDLIŠTĚ (okres)	ČLENSTVÍ V FAŠISTICKÝCH A NACISTICKÝCH ORGANIZACÍCH	RODINNÝ STAV	DŘÍVE TRESTANÝ
Laštůvka Antonín	CZ	10.01.1917	16.11.1945	úředník	Olomouc		svobodný	ne
Pitrun František	CZ	01.03.1890	06.02.1946	dělník na pile	Přerov		rozvedený	Ano, 6x (krádež uhlí)
Odstrčil Franz	N	30.07.1886	13.02.1946	úředník	Prostějov (Kostelec na Hané)	NSV, DAF	ženatý	Nelze dohledat
Drescher Joseph	N	05.12.1888	06.03.1946	správce u Elektrických podniků v Olomouci	Olomouc	NSDAP	ženatý	Nelze dohledat
Šiška Antonín	CZ	21.05.1884	27.03.1946	řezník	Olomouc (Povel)		ženatý	Ano, 18x
Svozil Miloslav	CZ	27.07.1903	28.05.1946	úředník	Přerov	Vlajka, ČPF	ženatý	ne

Prášil Josef	CZ	28.01.1900	12.06.1946	rolník	Koj etín (Oplocany)	Vlajka	žen atý	Nelz e dohledat
Schupp Josef	CZ	12.03.1913	09.08.1946	úředník	Přerov		svobodný	Ano, 1x (hazardní hry)
Bocan Josef	CZ	14.03.1908	09.10.1946	polní hlídač	Kojetín	NSČDRS	ženatý	ano
Zink Joseph	N	21.11.1909	13.11.1946	mlékař	Olomouc (Dolany)	SA	ženatý	Ano, 4x (krádež dřeva)
Spielvogel Paul	N	01.02.1896	29.01.1947	dojič	Přerov (Citov)	DAF	ženatý	Nelze dohledat
Kleibel Heinrich	N	21.05.1898	22.04.1947	obchodník	Olomouc (Nedvězí)	SdP, NSDAP, SA	ženatý	ne
Müller Wilhelm	N	23.07.1887	22.04.1947	rolník	Olomouc (Nedvězí)	SdP, NSDAP, NSV, SA	ovdovělý	ne
Skácel Franz	N	30.11.1898	22.04.1947	rolník	Olomouc (Nedvězí)	SdP, NSDAP, SA	ženatý	ne
Straka Rupert	N	29.04.1947	29.04.1947	četník	Olomouc (Hněvotín)		ženatý	ne

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Tereza Šmídová
Fakulta:	Filozofická
Katedra:	Historie
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kreisinger, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021
Název práce:	Udavači odsouzení Mimořádným lidovým soudem v Olomouci k trestu smrti (1945–1948)
Název práce v angličtině:	Informers before the Extraordinary People's Court in Olomouc sentenced to death (1945–1948)
Anotace:	Práce se zabývá analýzou udavačů odsouzených k trestu smrti MLS Olomouc a jejich zařazením do širšího kontextu. Dále jsou v této práci analyzovány poválečné procesy s těmito osobami a zkoumány určité aspekty, které umožňují zájmové osoby kategorizovat.
Klíčová slova:	Udavačství, druhá světová válka, retribuce, trest smrti, mimořádný lidový soud, Olomouc
Anotace v angličtině:	This thesis addresses the informers sentenced to death by Extraordinary People's Court in Olomouc and sets them into wider context. This thesis also aims to analyse post-war lawsuits with these men and examines certain aspects that allow to categorize such persons.
Anglická klíčová slova:	Informing, Second World War, retribution, death penalty, Extraordinary People's Court, Olomouc
Přílohy vázané v práci:	tabulka
Rozsah práce:	79 stran
Jazyk práce:	Čeština